

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

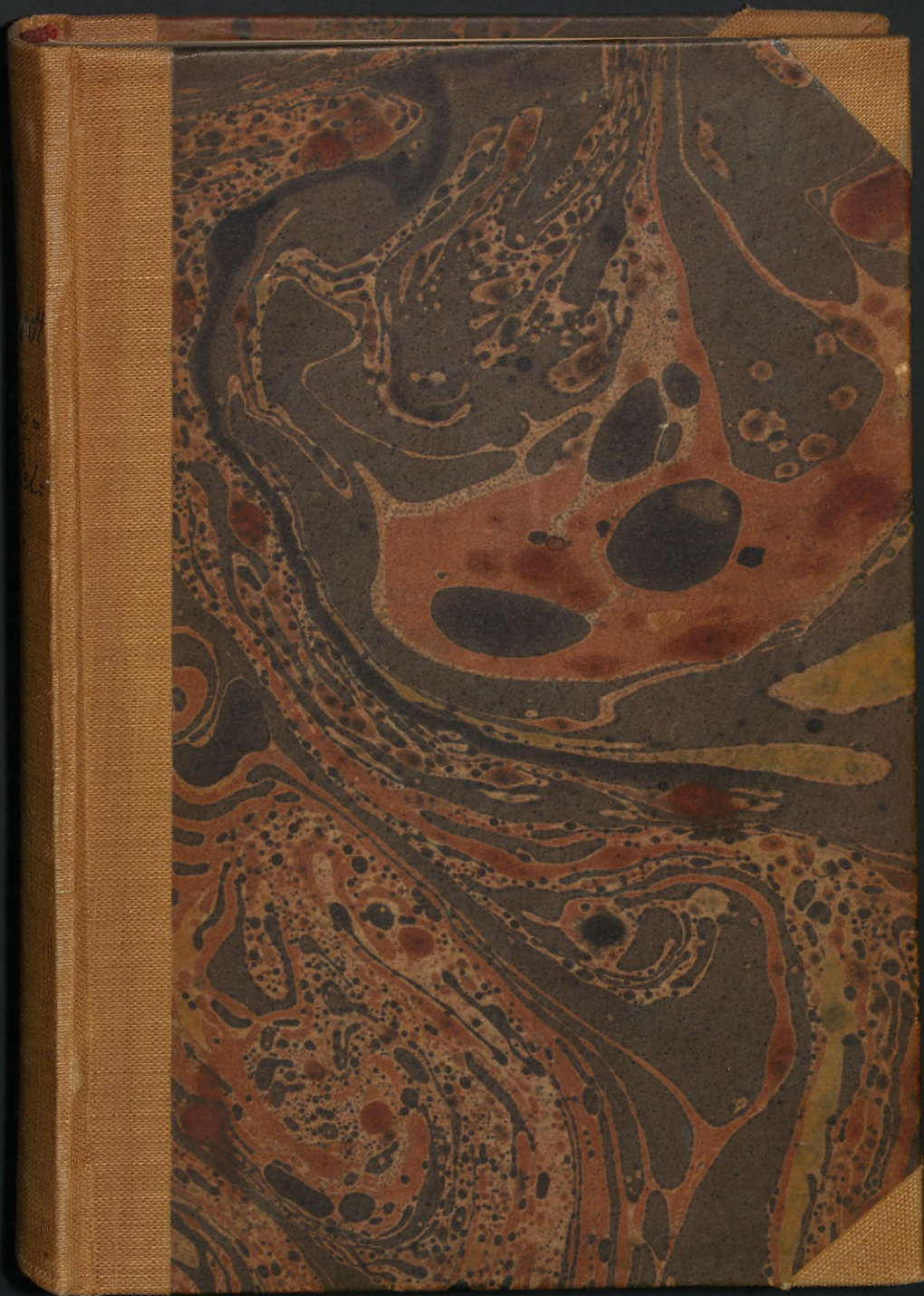
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

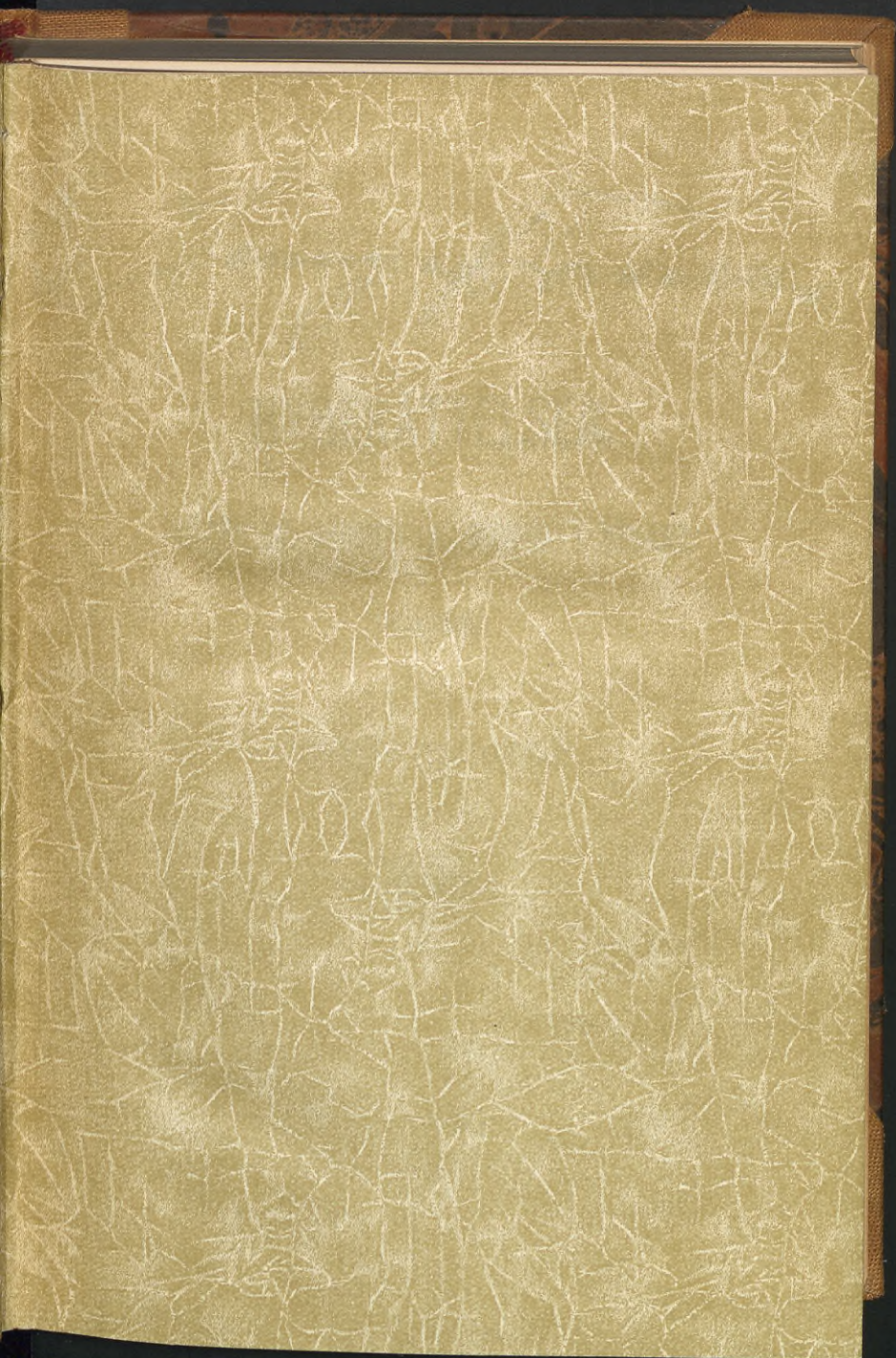
Allmänna Sektionen

Litt.

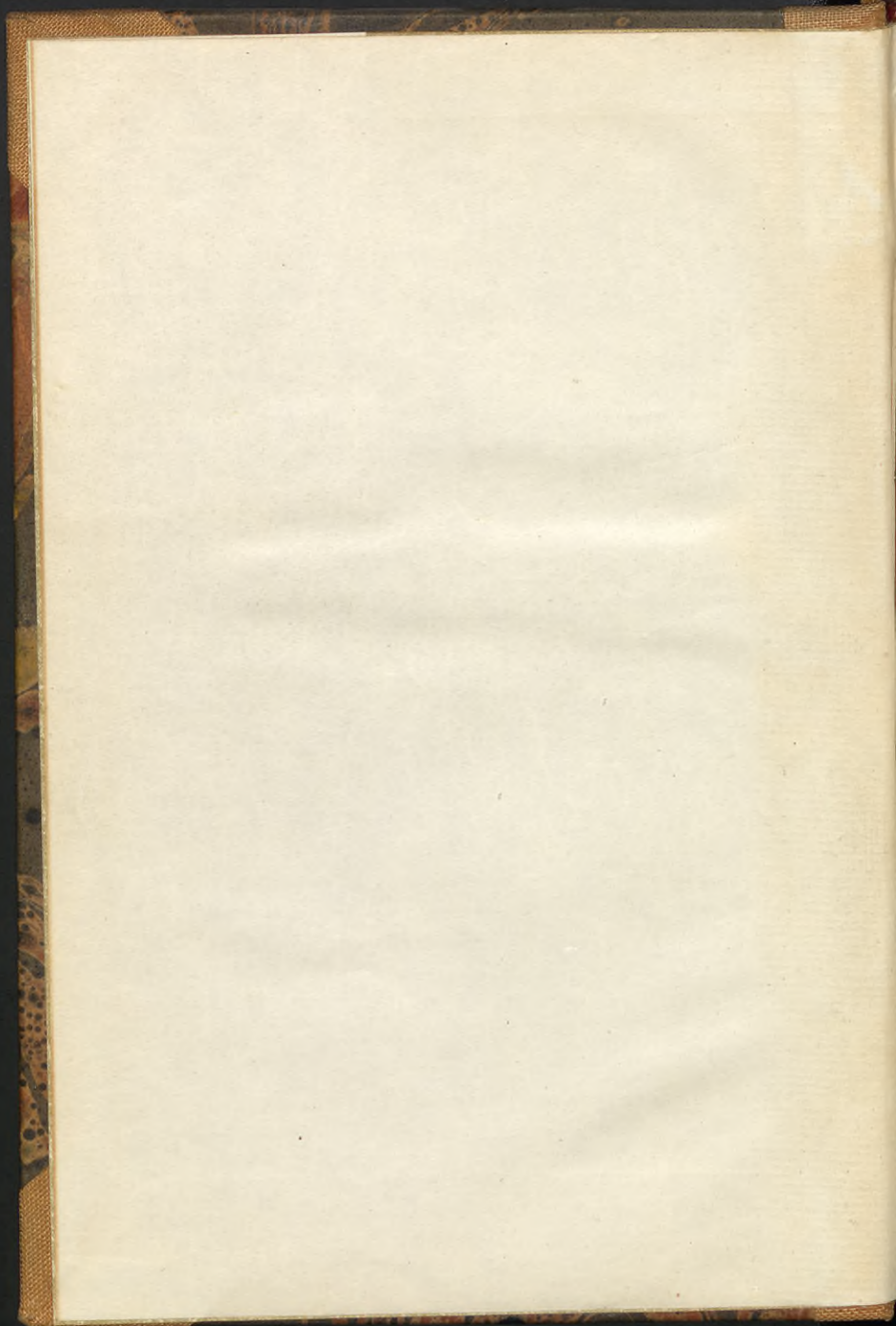
Sv.

* 66/266

Jenny af Forselles.

BYBERÄTTELSE.

BILDER UR SVENSKT ALLMOGELIF I NYLAND.

TECKNADE

AF

ANDERS ALLARDT.

[Saml. I.]

ÅBO, 1885.

ADOLF ALLARDT.

ÅBO,
ÅBO BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1885.

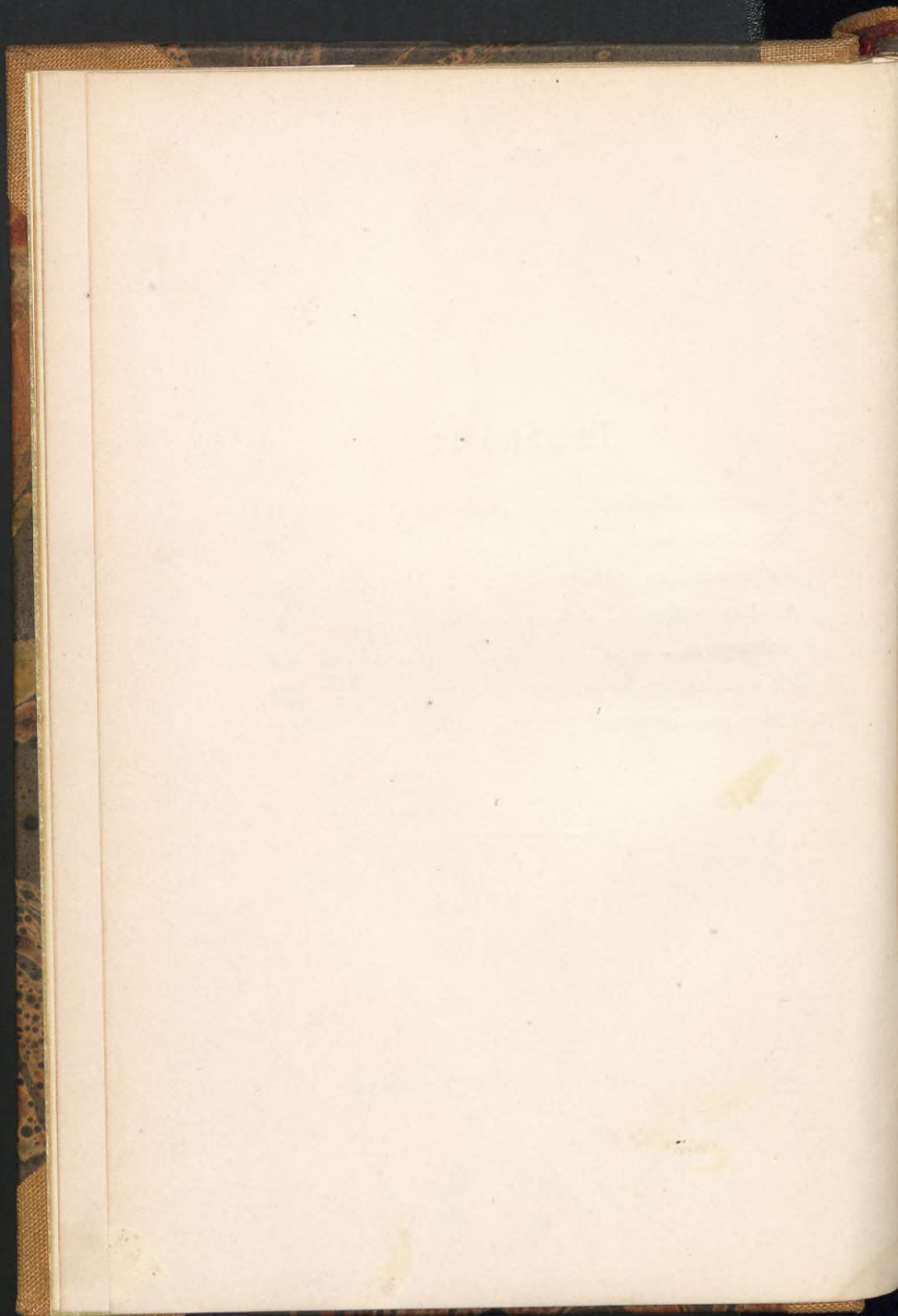

Innehåll:

Arons sista friarefärd	1.
Fattig mans barn	17.
Gutten och hans svärsöner	65.
Af olika mening	81.
Jordtorparen	129.
Ett möte mellan far och son	157.
Lillstu mors ovänner	167.

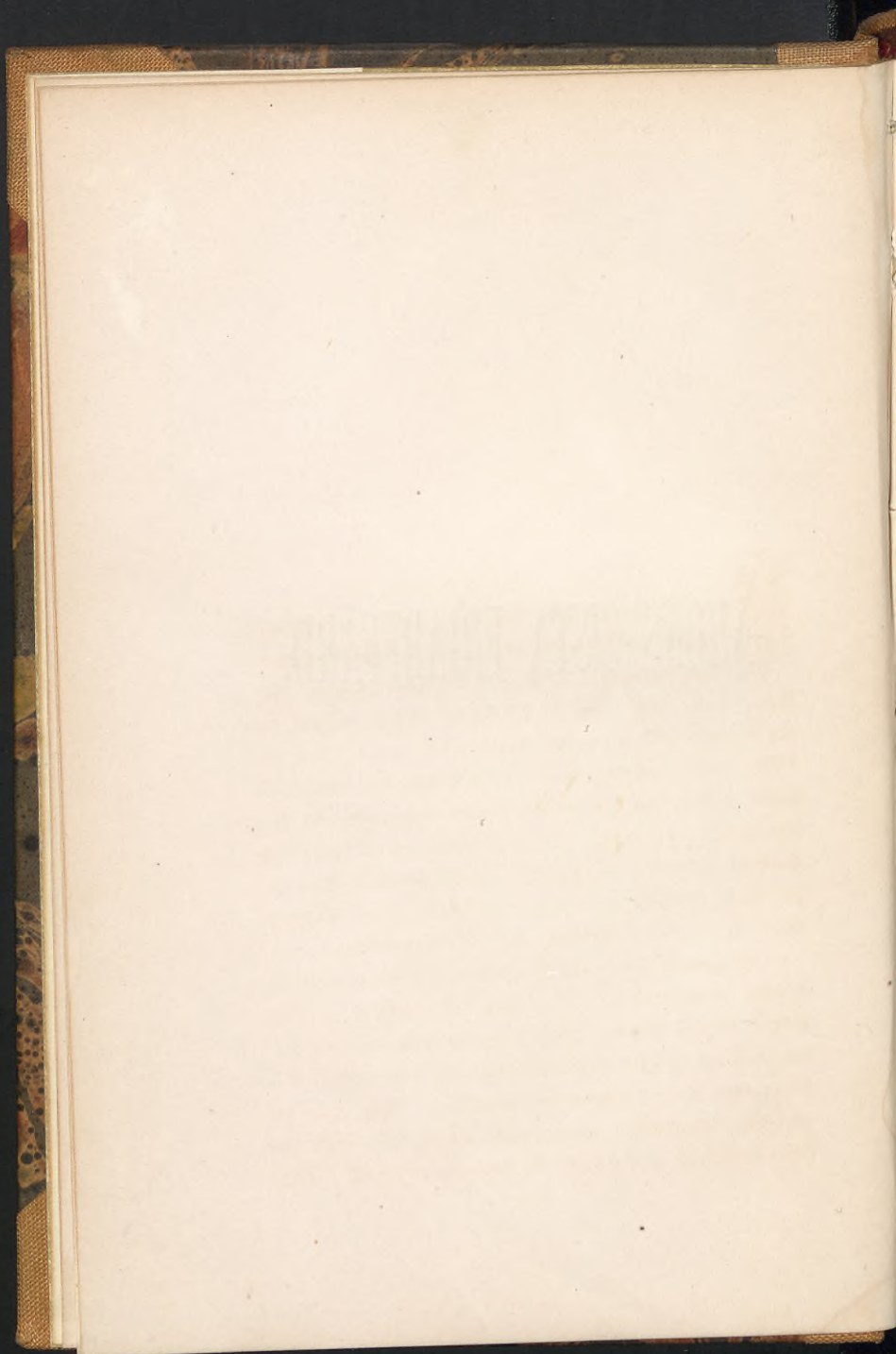

ARONS SISTA FRIAREFÄRD.

ppe i Janslunds torp sprakade en munter brasa och spred sitt sken kring den rymliga stugan. Gul och vacker glänste halmen, som låg i ett tjockt lager öfver golfvet — ett tecken till att man ännu icke jagat julen ut. Dels invid spisen, dels på de väggfasta bänkarne sutto äldre och yngre personer och njöto af den behagliga värmen. Det mjuka halmtäcket på golfvet spred en ljuflig känsla genom fötterna på dem, hvilka höst och vår med oftast läkande skor få traska i gytjan upp öfver vristen.

Bygdens skomakare satt och förtäljde gamle Arons friarefärder och detta tal roade det goda folket obeskrifligt. Gamle Aron var dräng i huset och så gammal trotjänare, att han redan betraktades som medlem af familjen. Han var en mycket beskedlig man, men något oför vid arbete blef han alltid sist vid betinghuggning. Han

skämtade själf däröfver och sade, att han bar limpor under armarne. Eljes skötte han sin tjänst med nit och allvar och hade till och med gjort små besparingar. Det enda man kunde förebrå honom, var hans frierifärder, små snedsprång, hvilka återkommo regelbundet hvarje julhäg. Dessa snedsprång voro väl förlåtliga, då han året igenom var mera sedesam och nykter än någon annan. Så tyckte äfven de hjärtegodas människorna i torpet.

Det var trettondagsafton och Aron var borta. Man visste att han var ute i byn för att med några glas tina isen kring hjärtat. Snart skulle den äfven eljes fryntlige mannen återkomma i den mest poetiskt glada sinnesstämning för att med häst företaga sin vanliga friarefärd. Man var så säker på saken, att ingen vågade slå vad med skomakaren, ehuru han satte endast en panna kaffe i vadet.

Aron hade altför starka skäl för att inställa sitt frieri. Han hade i höstas hemtat Greta — den nya ostgörerskan — från Mörskom till herrgården och hon hade bestått honom så många koppar kaffe, att han redan då började känna sig liksom litet kär, ehuru icke lektiden var inne. Han hade äfven pliktskyldigast stält sin friarefärd till henne om julandradagsaftonen och blifvit mycket gunstigt emottagen. Greta hade genast satt på kaffepannan. Det var klart, mente

man, att han icke nu trettondagsaftonen skulle förglömma sig.

Det knarrade i snön på vägen utanför fönstret. "Aron kommer", hviskades det från man till man. Det uppstod en allmän tystnad. Man ville först se, vid hvilka vätskor gubben var.

Dörren öppnades. Aron inträdde, hälsade och skrattade och hade så hjärtans roligt. Han talade ej på en god stund; glädjen log ur de små, beskedliga, himmelsblå ögonen och läpparne försökte fåfängt draga sig tillsamman. Han strök sig upprepade gånger med handen för munnen liksom för att gnida bort skrattlusten, men ingenting hjälpte. Han måste skratta och alla de andra skrattade med.

Skomakaren steg upp från bänken och tog midt om lifvet på Aron. De hoppade, dansade och skrattade och alla de andra hoppade, dansade och skrattade med. Halmen yrde kring och dammet strök som ett tätt moln ut genom tuten. Det var nu hvarken synd eller skam att dansa, då den eljes så hederlige gamle Aron hoppade och dansade med — han som dock i hjärtat var så allvarlig, att han tjänte för mindre lön blott för att oftare få kyrkhäst. Slutligen tröttnade Aron och slog sig ned på bänken.

Alla de andra följde exemplet.

På en vink af skomakaren framträdde nu den ene efter den andra af bygdens raske drängar

och önskade Aron ett godt nytt år, hälsa, kärlek och allt möjligt godt. "Likaledes! likaledes!" stammade Aron och omfamnade dem. Han var så öm och så rörd i afton.

Sist framträdde skomakaren. Hans öga plirade och detta bebådade något roligt, det visste nog alla. Han tog gamle Aron i handen och sade: "Till hälsa önskar jag dig icke. Det vore bra onödigt; hälsan har ju alltid bott och skall väl alltid bo hyresfritt hos dig. Men till kärlek, mera kärlek önskar jag dig, ty jag förmodar att du ej mera har i barmen en gnista häller af den gudsgåfvan".

"Hih, hej", ropade Aron, hoppade och gestikulerade med armarna. "Kärleken dansar världen omkring, liksom vinden".

Skomakaren frågade åter, i det han lade sin hand på Arons skuldra: "Säg mig, bästa bror! Har du någon gång i världen varit riktigt kär?"

Aron blef allvarsam. Han var i afton lätt-rörd som ett instrument. Ville man hafva glada toner, så fick man; ville man hafva sorgsna, så fick man äfven. Det berodde blott på hvilken sträng i hans bröst man anslog.

Han svarade sorgset: "Jo, det har jag varit. Skratten icke unge män åt en så allvarsam sak. I veten ännu ej huru kärlekens tankar äro tunga att bära. De bränna värre än eldröda kol. Det värsta är, att man ej kan slå dem ur hågen, när

man vill. De äro ihärdiga som mygg, hvilka man förgäfves jagar från sitt läger. De sjunga redan nästa ögonblick samma sång.“

Den klipske skomakaren visste nog, att på denna inledning skulle följa en elegi öfver Arons allom bekanta olyckliga ungdomskärlek. Han beslöt att reta honom och sålunda rycka hans sinne löst från dessa sorgsna minnen. “Men jag tror“, sade han, “att du alltid stått vid dina brudars sida trumpen som en tomte och därför fått korgen“.

Aron reste sig. “Åhå!“ sade han. “Har du sett spelorren slå ned. Sådan pojke är jag också!“

Han rätade på sig och gjorde förtviflade försök att gå stolt och rak. Korpralen hade icke lyft honom under hakan, ej heller rätat ut benen på honom i ungdomen. Nu var det nästan för sent för gubben att axla sig.

Den skälmske skomakaren sade dock uppmontrande: “Du är ståtlig som en husarofficer. Det är skada, att du ej mera har någon flicka, som håller af dig“.

“Hej; hej!“ sade Aron glad. “Jungfru Greta står fager i herregårdspigornas krets som ett fackelblomster bland nässlor“.

Efter en stund gick Aron fram till husbonden och begärde i hviskande ton häst. Han skulle hämta sin brud att hemse, sade han. Ingen utom

husbonden hörde hans ord, men alla visste nog hvad saken gälde.

Torparen beklagade, att värdinnan med älsste sonen hade den sedige och snabbe "Blixten" på sin resa till släktingarne. Nu fans endast Blacken hemma och den var altför arg och skämtade ofta på ett högst elakt och opassande sätt med kusken. Det visste nog Aron förut; men han lofvade hålla den i tygel. Han var ju hvarken full eller fänig, mente han.

Husbonden satte en dank i lyktan och gick följd af Aron och alla de andra manliga individerna till stallet.

Skomakaren lyste. Blacken stod där ensam i spiltan och samlade hö i munnen med sådan ifver, att skomakaren misstänkte att den åt i ilskan. Denna misstanke var så alldeles icke utan grund; ty då husbonden skrek "komaa!" såg den blott som hastigast på honom med nedvikta öron, ref strax med ännu större ifver hö från häcken, men rörde sig ej ur fläcken. "Komaa!" röt torparen åter. Denna gång var befallningen kortare och strängare samt åtföljdes af en smäll, som var mycket värtalig. Blacken lämnade genast rum och torparen inträngde i spiltan. Under tiden han tog lös grimskaftet, figurerade den dock fram och åter på de något krumpna bakbenen. Den hade hin i pelsen på sig, det såg man nog. Han ledde emellertid sitt blackgula

föl ur stallet. Ingen annan än torparen själf hade äran att spänna för. Hvar och en annan, som kom nära, blef grundligt tillrättavisad. Så gick det åtminstone med Kranz, skomakarens lunsiga hund med de långa och slokiga öronen. Denne gick rakt under Blackens näsa, men fick dyrt plikta för sin dumhet. Blacken fick den med munnen tvärs öfver ryggen och skakade den så grundligt, att den med de ömkligaste klagorop satte af hem öfver åkrar och ängar. Aron satte sig i släden, tog tömmarne och klatschade till, men Blacken begynte skjuta tillbaka. Torparen tänkte leda den vid tygeln, men nu fick den med ens lust att springa. Släden slog mot grinden, så att den var nära att brista. Arons hufvud slog mot grindstolpen och räddades från att krossas endast genom den tjocka, väl stoppade skinnmössan.

Kosan styrdes sedan i fullt galopp öfver åkern ned till å-isen, hvilken denna tid på året var bar och så godt som glatt. Nedkommen hit hotades Aron ej mer af någon större fara. Det gick så lätt och vägen var jämn som ett salsgolf. Inga slingringar åt ena eller andra sidan kommo häller i fråga. Vattnet hade nämligen stått mycket högt, då isen slog sin brygga öfver ån. Som den hade höga stränder var den nu sedan vattnet fallit och isen remnande sänkt sig liksom infattad uti ramar. Husbonden fruk-

tade dock att färden genom forsen ej skulle aflöpa lyckligt. Tvänne raska drängar skyndade ned och lofvade komma tillbaka som förebådare, då Aron hemtade bruden.

Vid forsen hade i följd af vattnets minskning isen sänkt sig och sluttade från de talrika stenarne ned mot strömfåran, som i följd af vattnets hastiga lopp aldrig frös. Öppningen var just så stor, att man kunde köra in med häst och släde. Ingen större fara för lifvet var dock därmed förenad, ty rännen var endast kring en två eller tre fot djup. Körde man sakta, uppstod naturligtvis ingen slingring. Aron erinrade sig detta och var mycket nöjd, att hästen i sakta lunk löpte fram genom forsen.

Kort därpå vände han upp till herrgården. Han band hästen fast endast med tömmarne, dels emedan han fruktade att gå allt för nära, dels emedan han visste, att Blacken bland alla odygder hade den dygden att stå, där man lämnade den.

Förrän han gick in, tog han en granrisqvist ur fickan och tuggade flitigt på barren — för att döda bränvinslukten. Därpå snöt han sig, axlade sig och vandrade in genom den långa och mörka köksfarstun.

I flickornas kammare stod Greta fager som ett fackelblomster bland nässlor — såsom Aron plägade säga. Hans ord inneburo en viss san-

ning. Hon var visserligen långt ifrån fager: men röd var hon. Undan de röda ögonbrynen fram-tittade ett par små, grå, elaka ögon. Hon gick med inåt vända fötter och hennes skor hade alltid — vare sig hennes eller skomakarens fel — utseende af ekstockvrak.

Hon hade i tiden varit så litet observerad af de icke alltid giftaslystne männen, att hon fann sig högeligen smickrad af Arons artiga anbud om julandradagsqvällen. De andra flickorna hade sedan dess gjort alt sitt till att utmåla Aron som en af de mest aktningsvärde friare i hela bygden.

Ehuru Aron var litet "uppspelt", kände han sig brydd bland så många flickor. Han önskade dem ett godt nytt år o. s. v., men det gick tvunget. Han hade nu lika svårt att le som för en stund sedan att låta bli att le. Han stod och tummade på mössan och visste icke rätt, hvad han skulle säga.

Greta hjälpte honom ur förlägenheten genom att lägga på kaffepannan. Han tog humör och sade att de i afton skulle dricka kaffe i torpet. Husbonden vill det, sade han.

Greta, som önskade slippa flickornas uppmärksamma och smått ironiska blickar, tog på sig sin nya väl stoppade kofta och följde sin fryntlige fästman.

Aron berättade henne, att hästen icke var rätt sedig. Dock försäkrade han, att han skulle föra henne oskadd till torpet och åter hem, vore hon ock ömtålig som ett äggskal. Dessa hans fromma försäkringar tyktes ej vara alt för mycket att lita på, ty då Blacken genom att först spetsa vänligt öronen mot henne, fått henne på lagom håll, fälde han plötsligt dem på nacken — hästars vanliga sätt att förklara krig, höjde sitt korta stridsrop: „iv!“ och ref med de två tums långa tänderna ett stycke ur Gretas nya kofta. Det grämde henne djupt, så mycket mera som Aron visserligen beklagade skadan, men tillika skämtsamt yttrade, att Blacken af idel välmening ville känna, om hon var tillräckligt väl klädd för att icke förkyla sig på färden.

De begge förebådarna hade stannat ett godt stycke ofvanom forsen. De stodo alt ännu lutade mot en yfvig rimfrosts kimrande björk och höllo utkik. Detta var ganska lätt, ty himmelen var stjärnklar och månens sken föll så vackert öfver forsens isbelagda stenar och klippstycken, och dess skimmer återstrålade dubbelt klarare från de på stranden belägna, bländande hvita snöfläckarne. Månen var dock helt visst omedveten om, hvilket behagligt ljus den spred öfver forsen, ty den såg blott sin egen bild i strömfåran. Den blickade så förtjust och därpå kan man ej undra. Den såg ju sitt eljes så kalla

och dödsbleka anlete blicka så själ- och liffullt i böljornas rörliga lek.

Alt var så tyst och stilla. Blott en hare hade med tysta och elastiska hopp och i oskyldig okunnighet om arga fienders närvaro skuttat förbi de båda förebådarne. En utter hade vid strömfäran visat sin smidiga svartglänsande gestalt; men blott för att åter med synnerlig brådska ıla under isen till sitt fiske.

Den hade troligen hört skramlet af Arons fimmerstänger. Denne bråkade ifrigt med Blacken, som än sköt framåt som en pil än bakåt som en kräfte.

Greta åter var uppfylld af onda aningar och gapade ofrånvändt på den stjärnklara himmelen. Hon märkte till sin förskräckelse, huru stjärna på stjärna föll och försvann som en slocknande gnista i rymden. Det föreföll henne alldeles som Gud Fader vredgades på hennes tillämnade giftermål — hon var ju redan gamla människan och behöfde ej mera gifta sig — och som Han gick där uppe och snöt i förargelsen himlaljusen så hårdt, att de slocknade och sedan kastade det brinnande kolet ut i rymden att dö.

De voro nu helt nära forsen. Aron höll på tömmarna och talade vänligt med Blacken, men den illfundige hästen sprang blott så mycket hårdare. Släden slingrade mot en liten sten och stjalpte med den påföljd, att Greta föll öf-

ver stenen pladask midt i strömfåran. Aron åter släpade i tömmarne ned till vassen, där Blacken stannade och såg helt förnöjd tillbaka på sin bragd.

Greta låg icke gammal i strömmen. Hon klef hastigt upp därifrån och skakade vattnet af kjolarne lätt och ledigt som då sparfven fjädrar sig efter att hafva tvättat sig i vattputten. Ehuru hon fått sig ett så kallt bad, var hon dock så het, att hennes ord sprakade öfver läpparne tätare och hastigare än gnistorna ur en brinnande enrisbuske. Det var endast med stor möda Aron fick henne att följa med längre.

Detta sågo och hörde förebådarne och sprungo rakt öfver åkern till torpet, där de andrutne af skratt mera än af ansträngning, i afbrutna meningar berättade tilldragelsen.

Emellertid uppkörde Aron på gården. Torparen gick ut att taga mot hästen och att bjuda det unga paret vara välkommet.

Skomakaren bjöd tystnad.

Aron inkom åtföljd af Greta. Hon drog sig i den mörka knuten vid dörren, då hon såg så mycket folk.

Skomakaren bad Arons vackra brud stiga fram, lyste på henne och beskärnade sig öfver att hon rifvit sin paletå och fallit i forsen. Fnissningar läto redan höra sig. Gretas tålmod var slut. Hon slog pärtan ur skomakarens hand och

då denne böjde sig ned för att upptaga och åter antända den, fick hon tag i vattenämbaret och släkte den i spisen muntert sprakande brasan. Derpå sprang hon ut, följd af skallande gapskratt. Kjolarna voro styfva som bräden, men i språngmarsch bar det af hem.

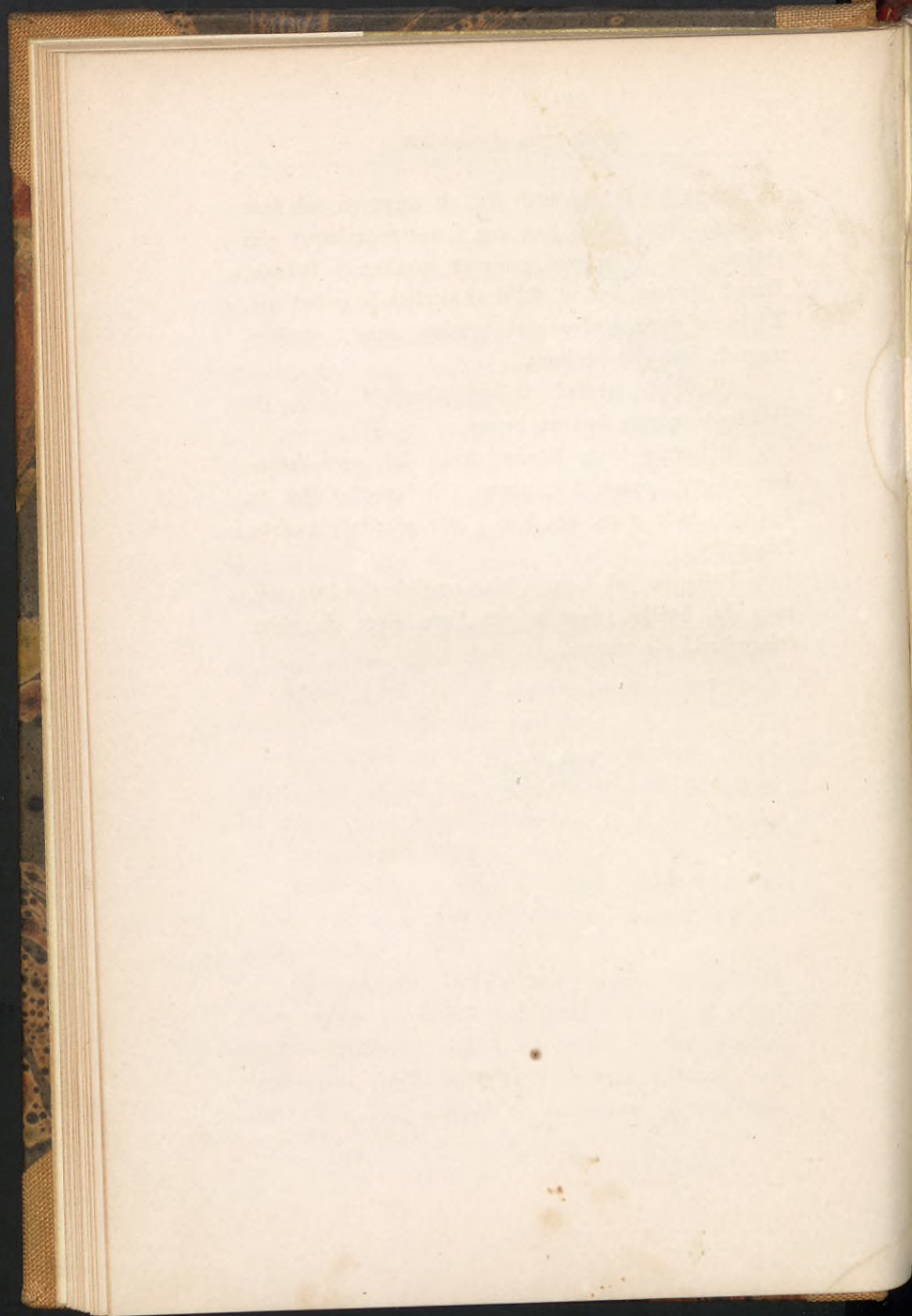
„Fröken Greta! fröken Greta!“ ljödo de ihållande ropen bakom henne.

Följande dag körde Aron hö, men mötte han någon, stack han näsan i hölasset. Det är tydligt, sade man, att han i går gjorde sin sista friarefärd.

Följande jul kom. Man angick allmänt vad, men de hvilka påstodo, att Aron gjort sin sista friarefärd, — vunno.

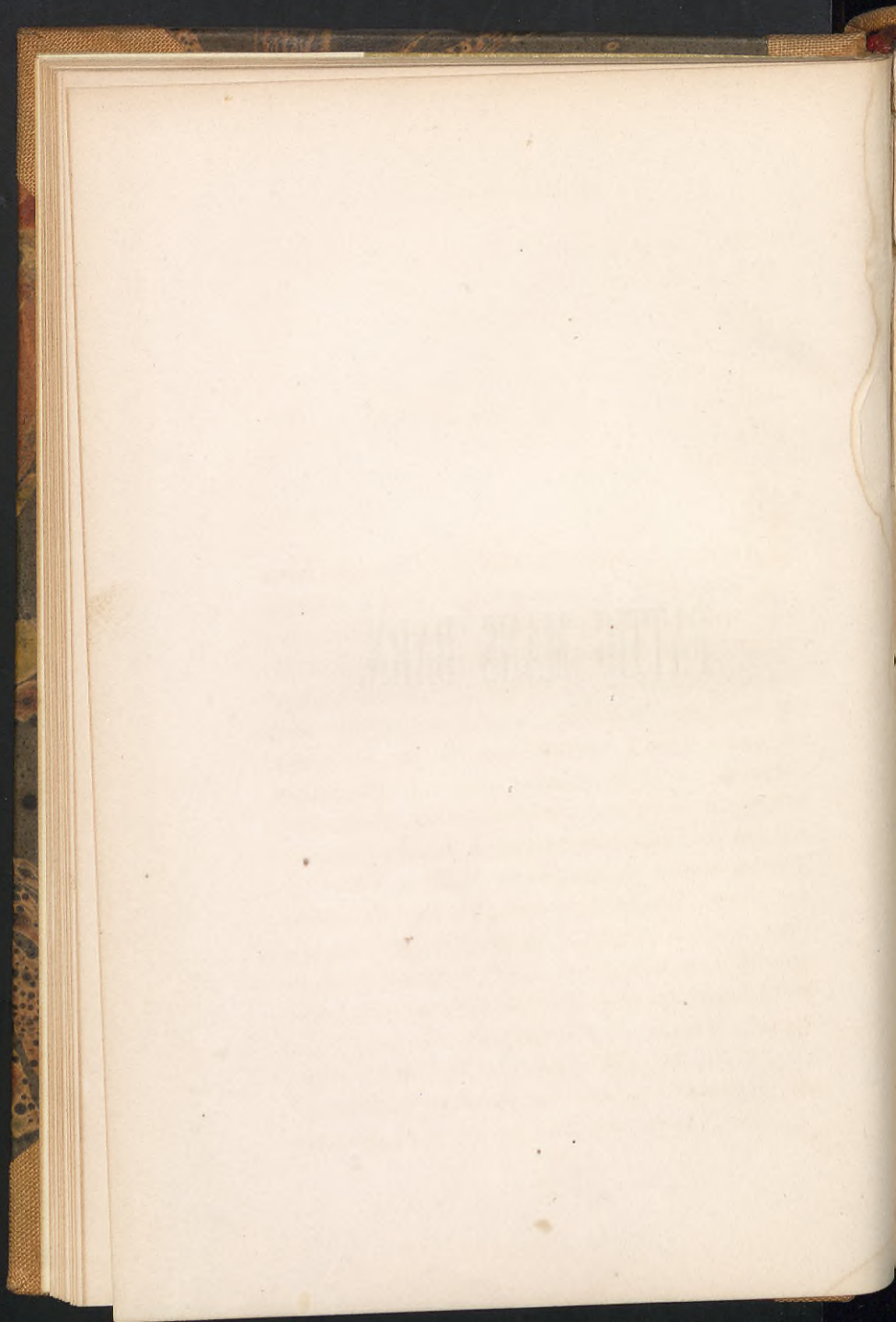

FATTIG MANS BARN.

Det var en kall vinternatt kort före jul. Klockan hade nyss slagit 2. Månen blickade vemodsfyllt fram mellan några strömoln, som dragit upp på himmelen. På vägen, som ledde ofvanom Gobbas' skogstorp, släpade en tålmodig häst ett lass af fyra karlar. I den unge mannen med de små, näpna mustascherna får jag för läsaren föreställa t. f. länsmannen, som helt nyligen infunnit sig till sitt distrikt för att samla mynt, skaffa sig meriter och straffa arfsynden från den gamla regimens mindre stränga tider. — Bredvid länsmannen sitter den skräflige brofogden och luktar brännvin. Frampå kuskstället skallfogden med örnäsa och rofgiriga falkblickar. Vid tömmarne sitter en karl i luggsliten rock, hopsydd af gråa ryska schinner. Han är spion, angifvare och lots.

“Kan du svära på, att det är Gobbasen, som bränner?” sporde den skräflige brofogden.

“Nej, men det kan jag svära på, att man

bränner vid Högklimpen“, svarade lotsen. Deras samtal afbröts af länsmannen, som bjöd tystnad. “Lösgläfsta hundar äro dåliga jagthundar“, sade han.

Dessa ord hade god verkan. Hvar och en försjönk i sina tankar. Det hördes intet annat än hästens jämna steg, slädens gnisslande mot den hårda snön och vindens sakta sus i den stilla barrskogen.

Den skräflige brofogden förbjuden att skräfta nickade några gånger och inslumrade med hufvudet hängande mot bröstet.

Ur den täta, snöbetyngda barrskogen vände man snart ned på en vidsträkt äng. Månen hade helt och hållet afkastat sin tunna molnslöja och stjärnorna tindrade skälfvande och gäfvo de här och hvar stående ladorna ett helt romantiskt utseende.

“Häriifrån syns det!“ sade lotsen.

“Hvar då?“ sporde de andra som med en mun.

“Där!“ sade åter lotsen och pekade med piskskaftet öfver mot den på andra sidan ängen liggande, skyhöga granskogen. De andra följde med ögonen den anvisade riktningen. En liten, ytterst svag rökpelare steg värkligen upp ur skogen och bildade en lätt, knapt synlig molnstrimma på det stjärnklara himlahafvet.

Hästen begynte i sakta lunk springa fram öfver ängen.

På motsatta sidan af det smala snöfältet nedåkte genom den glesa björkskogen, som från ängen bildar öfvergången till barrskogen, Gobbasen med sin trettonårige son Erik. Björkskogen oaktadt rimfrostklädd var likväl för gles för att icke Gobbasens jägarvana öga genast skulle upptäcka de kommande. Och hvilka de voro, det visste han.

Han stannade genast.

I en handvändning var dranktunnan vältrad till skogs. Några granrisruskor breddes öfver bränvinsankaret i släden. Gobbasen mönstrade därpå helt hastigt sin häst. Fimmerstängerna, ovanligt tjocka och bastanta, sköto likt bogspröt långt fram om hästens hufvud. I släden grinade brevid bränvinskaggen en yxas bett så dödskallt och hemskt i månskenet. Gobbasen fälde ned brättena på sin skinnmössa och sonen följde exemplet.

Kvicka tankar och säkra rörelser!

Han hoppade upp i släden, tog litet hårdare på tömmarne. "Pirigitsa!" Bläsin — hästen — som var ovanligt väl dresserad, satte genast af i fullt sträck.

Lotsen vände i detsamma inåt björkskogen. Skallfogden tog efter tömmarne, ropande: "stopp, tpru!" Men det var för sent. I samma ögonblick hade skogstorprens fimmerstänger stött in på länsmannens häst som ett bogspröt skjuter in på

det fiendtliga skeppet. Länsmannens häst reste sig, föll öfver åt andra sidan och bröt i fallet af fimmerstängerna.

“Hvilken hin far så der fram“, röto läns-
mannen och lönnkrögaren på samma gång. Erik
högg med yxan mot länsmannen, då denne för-
sökte få tag i fimmerstången. Snart styrde Gobbasen ut på ängen. Det hela påminte om situationen
då en väldig gädda slår mot den påträngande,
snärjande vadan, bringar den längre ut från stran-
den gående vadadragaren i brådskan att vackla,
befriar sig och skjuter med rask fart ut mot djupet.

De stannade på vägen utanför Gobbas' torp.
Fadren sprang in efter en fall, svepte den om-
sorgsfullt kring gossen, alt under det han an-
visade honom, hvart han skulle föra bränvinsan-
karet. Därpå tog han fram bränvinsflaskan, gaf
sonen en mot kölden lagom lång sup och sade:
“Gud vare med dig!“

“Pirigitsa!“ Bläsin sprang, fimmerstängerna
skramlade och Gobbasen stod ännu en lång stund
med af ifvern glänsande ögon liksom han med
sin oroliga ande velat påskynda hästens fart, då
hans starka hand ej mera höll i tömmen. Och
raskt gick det! Bläsin, som hade många dyg-
der kvar från yngre, lyckligare dagar, sprang med
sådan ungdomlig spänstighet, att det var en
fröjd att se därpå.

Bläsin hade ock som ung varit en gångare af

första rang. Den tiden hade det varit förenadt med ej så ringa risk att fara till skogen efter stock eller ved; ty Bläsin skulle alltid springa i fullt galopp. Gobbasen var ock den ende, som kunde vedervåga ett slikt försök. Men icke var det värdt för honom att sätta sig på lasset; ty då kunde det lätt hända, att både lass och karl blefvo efter i skogen. Nej, Gobbasen hade sin egen metod. Han gick själf framför. Bläsin gick då sakta och fromt efter, endast då och då otåligt skuffande med nosen sin husbonde i ryggen. Men nu var Bläsin gammal vorden. Åren och de många strapatserna hade tämt äfven hans sinne. Han var nu mycket allvarsam, men hans hjärte- och sinnelag var ännu fromt som i ungdomsåren. Barnen kunde nu utan all fara gå i spiltan, springa som stallgumsar under dess mage och klättra upp i krubban längs grimskaftet.

Dessa minnen trängde honingsluft genom gossens sinne och invaggade honom i en angenäm sinnesstämning.

Först då intet mera af sonen syntes, gick fadren in. Han var uppriktigt stolt öfver sin son. Hvilken karlakt skulle det icke bli af honom, som visade sådana karlatag redan som så ung! Då han kom in, satte han bränvinsflaskan mot pärtelden och såg efter, huru lång sup gossen tagit. Det gick ett lätt stygn genom det stolt klappande fadershjärtat; det var första gången

han misstänkte, att gossen tog en sup med smak för drycken.

“Lek icke med elden“, hade ofta hans hustru varnande sagt. Men han hade då skrattat. Det gjorde ingenting. Vilja de (barnen), då de bli fullvuxna, kasta sig på lastbarhet och liderlighet, så kan ingen förhindra dem. Då de, som alltid varit mycket fina, börja rasa, så går det öfver alla gränser. Det kan därför ej skada att vänja barnen vid allting och öfva dem att vara måttliga i allting. Dessutom hade det endast varit vid utomordentliga tillfällen, då det varit kallt och ruskigt, han genom en sup velat hindra gossen från att förkyla sig.

Den gamla, på gafvelväggen hängande moraklockan hickade och beredde sig att slå 4. Han tog ned från ugnen ämnet till en slädmede och begynte med stor ifver slöjda.

En half timme hade förgått, då röster hördes utanför och snön på trappan knarrade. Gobbasen fortsatte helt lugnt sin slöjd.

“Kilk, kalk, kilk, kalk!“ ljöd den säkert förda yxans hamrande mot det torra och hårda björkvirket.

Länsmannen inträdde, åtföljd af sina betjänter. “Hvar är pojken?“ frågade han barskt.

“Gu' välsign“, svarade Gobbasen hälsande, liksom han ej hört frågan, tog pipan ur munnen

och spottade långt. "Gumma, stig upp och lägg på kaffepannan".

"Hvar är gossen?"

"Gossen ja! Hvar är han annorstädes än i sängbottnen. Aron stig upp, länsmannen vill se dig".

Aron, Eriks äldre bror, var ett sjukligt, afmagnadt barn med "armar som strumpstickor". Skygg som han var, begynte han genast gråta vid den examen länsmannen försökte inleda. Det var klart att det icke kunde vara densamme, som i skogen så tappert väsnades med yxan i hand.

Undersökningen ledde till intet resultat och hela fångsten utgjordes af en liten bränvinspanna och några gamla träkärl.

Ett år har förflutit. Vi finna åter Gobbasen ute i skogen vid bränvinspannan. Torpet är litet och barnen äro små; "man måste svänga sig", säger Gobbasen.

Natten är stjärnklar, eljes icke synnerligen kall. Gobbasen har invid elden redt sig en bädd af gran- och tallris. Till täcke har han långa, tätta granrisruskor. Han ligger och värmer upp den ena sidan mot elden, under det den andra afkyles. Så vänder han sig om och begyinner åter låta värmen badda mot den afkylda sidan. Men alt detta vill icke hjälpa. Den ena frossbrytningen efter den andra skakar honom. "Så är jag ock rasande frostöm i natt", säger

han till sig själf, springer upp och försöker med de stora bastanta händerna klappa sig varm, men det "kännes som om någon tagit makten af honom". Han flämtar och blir andtruten och känner en egendomlig stickning öfveralt i hela kroppen. "Jag må väl icke bli sjuk häller", säger han, tager flaskan fram ur fickan och dricker af bränvinet. Det smakar icke, det kväljer honom. Det begynner rifva och slita i hans tinningar och eldvattnet far som etter genom kroppen och bränner ställvis som nedfölle det kringssprakande gnistor, alt under det han känner en förlamande tyngd under bröstet och kallsvetten pärlar fram på pannan och frossbrytningar då och då skaka honom. Han inser visserligen, att det är hög tid att söka sig hem, men han vill icke lämna bränvinspannan midt under själfva "klarningen". Det är ju för resten redan på morgonsidan och efter en par timmar skall Erik afhämta brygden och då får han åka hem.

Då Erik kom kl. 4 tiden, hade elden så godt som slocknat. Fadren kunde knapt röra sig och det var med stor nöd han fick honom upp på den 2 kvarter höga långsläden.

Det artade sig till en häftig feber. Men då febern var häfd, kom hälsan icke igen. Fattigdom och elände begynte tränga in från alla håll. "Det med orätt fås, med sorg förgås", hade vårdinnan alltid sagt. Denna tanke rann henne äf-

ven nu emot hennes vilja i hågen. Men hon försökte förjaga dessa och andra liknande tankar, som, efter hvad hon tyckte, den lede frestaren ingaf henne. För öfrigt bar hon allt med stilla tålmod och med den uthållighet, som den troende kvinnan ofta äger. Tron gifver henne, den bräckliga och svaga, krafter att bära bördor under hvilkas tyngd mannen, så stark och modig han kan vara, förkrossas. Så ock här. Blott emellanåt, då måttet blef henne för rågadt, gick hon upp på vinden och lättade där sitt hjärta i stilla samspråk med Herren.

Det var några dagar före jul och man saknade det nödvändigaste: bröd!

Den sträfsamma värdinnan hade under vinterns förlopp fått i gång en bolstervars väf. Den måste försäljas. Fadren hade alltid sändt Erik i sina ärenden. Han var ock för sina år ovanligt utvecklad, rask och djärf som fadren. Den äldre brodern Aron var däremot svag och sjuklig och lipig som modren. Ständigt tillbakasatt af fadren, slöt han sig så mycket närmare till modren, som ock omfattade honom med all den känslomma innerlighet, som var henne egen. Nere i byn visste man berätta halft rörande, halft löjliga drag om den långt ifrån boende Gobbas' värdinnan och hennes Aron. Så hade han en dag slagit en fönsterruta sönder och vågade icke stanna hemma utan satt hela dagen ute i skogen.

Modren sprang med en smörgås i handen kring bärg och backar och kallade på sin Aron; men han satt tyst bakom en sten och gret öfver sin stora olycka och sin moders ännu större godhet.

Modren ville denna gång sända Aron ut till staden för att sälja bolstervaret dels emedan hon numera icke fullt litade på Eriks ärlighet, dels emedan hon ville, att äfven Aron skulle lära att taga sig fram på egen hand. Fadren litade icke stort på dennes företagsamhet, men gaf dock slutligen sitt samtycke med orden: "Bläsin är gammal och sedig och hittar nog vägen — åtminstone hem tillbaka".

"Och Herren Gud följer oss, hvart vi än styra våra steg", tillade modren förtröstansfullt.

Snart var allt i ordning. Afresans ögonblick var inne. Modren höll i hästen.

"Gud vare med dig", sade hon rörd. Det var första gången de skulle skiljas på så långt håll.

Aron tog på tömmen; Bläsin sprang, fimmerstängerne skramlade och bjällran klingade. En skata flög upp på ritaket. Den hoppade några skutt längs kroppåsen och skrattade — ett dåligt förebud.

"Den Gud vill bevara, han är utan all fara", sade Gobbas' mor, men spottade dock tre gånger för yttermera vissos skull.

Småsyskonen stodo i fönstret, men modren

stod skälfvande af köld ute på gården, så länge hon blott kunde se någon skymt af sin förstfödde.

Solstrålarne föllo så vackert ned mellan trädens grenar, på hvilka snön glänste i stora klungor. Bläsin skickade sig så lätt och ledigt, fimmerstängerna skramlade och bjällran klingade så klart i den högtidligt ensamma och tysta skogen. Gossens bröst inandades skogsdoft och hans sinne genomströmmades af friskhet och mod och lät honom för en stund glömma modren och hemmet med dess sorger och bekymmer.

Kl. 2 tiden kom han in till staden och gick ur hus och i hus utan att få sitt tyg såldt. Följande dag fäste sig en välvillig skraddarefru vid det hjärtliga och djupa deltagande gossen visade de hemmavarande och då hon hörde, i hvilken sorglig belägenhet familjen befann sig, erbjöd hon honom plats hos sig som skraddarelärling, ifall han ej hemma kunde vara de sina till större nytta. Genom henne fick han äfven bolstervaret försåldt.

Han köpte medicin åt den sjuke fadren, upphandlade litet mjöl och fisk samt några limpor af ryska soldater och återvände hem.

Bläsin, som visste att det bar hemåt, sprang rätt muntert. Det var på själfva Julaftonen. Gobbasvärdinnan stod på brunnlocket och drog upp vatten. Det var så högtidligt stilla och tyst i skogen omkring. Då klingar plötsligt

ljudet af en bjällra fram öfver ängarna mot torpet. Det klack värdinnan i hjertat. Hon lät stäfvan stanna i brunnen för att yttermera förvissa sig om, att det icke var en tom inbillning. Men nu vardt det plötsligt tyst. Ej ett ljud hördes mera. Hon drog upp stäfvan ur brunnen, hælde vattnet i ämbaret och stälde sig åter för att lyssna. Nej, det kom ingen. Hon gick in i stugan och vandrade åter efter en stund ut för att lyssna, men intet hördes. Hvad var det då för klang af bjällror hon hört? Hvem körde väl med bjällra så sent på stora högtidsaftonen hit in i djupa ödemarken? Det kunde väl icke vara något annat än ett järtecken, tänkte hon. Dessutom hade hon igenkänt deras egen bjällra. Någon olycka hade drabbat hennes allra käraste barn, därpå var hon säker. Det hade alt gått så olyckligt under senaste tid och säkerligen var icke olycksmåttet för henne ännu rågådt. Hade kanske Aron omkommit och skulle de under den stundande julhögtiden få dö af svält? Hon brast i gråt och gick in i badstugan. Men då hon kom ut igen, vände just i detsamma ett åkdon upp mot gården. Bläsins hvita panna glänste genom halfskymningen och bredvid tultade Aron. Han hade tagit bjällran ur fimmerstången för att icke störa sin sjuke fader.

Modren hälsade honom hjärtligt, men på samma gång reserveradt som sed är bland allmogen.

Fadren fröjdade sig mycket öfver, att Aron blifvit erbjuden plats som skraddarlärling. Han hade alltid fruktat, att denne skulle bli en odugling för hela lifvet. "Du duger icke engång till vallbisi", hade han ofta upprepat. Nu hade Aron blifvit erbjuden plats i själfva staden. Ett så lätt handtvärk, som skraddareyrket, skulle icke öferskrida hans mått af krafter, tyckte fadren. Denna underrättelse gjorde honom därför mera godt än den bästa medicin, sade han.

Aron började ock genast själf tänka på sitt förestående afsked från hemmet. Han hade redan länge önskat själf kunna förtjäna sitt bröd och glad var han vid de ljusnande framtidsutsigterna, men på samma gång var det tungt att lämna föräldrahemmet. Han fruktade det förestående afskedet från modren och redan dagen före afresan gick han och sönderklämde då och då en tår, som höll på att rulla ned öfver kinden. Modren, hvars sjukligt blödiga lynne han ärft, märkte det nog och kunde icke häller hon undertrycka sin rörelse. De sökte båda dölja för hvarandra, huru sorgbundna och upprörda de voro, men med ringa framgång.

Afskedets stund nalkades. Aron gick fram till sängen, der hans fader låg gulblek och af-tärd, en skugga mot hvad han förr varit. Stör-gråtande råkade han den sjuke, som han aldrig mera skulle återse, handen. Fadren höjde med

ansträngning på hufvudet och sträkte fram den gula, vissnade handen till afsked. Det sågs ej någon rörelse i hans gulbleka anlete. Det var snarare som en lätt sky af förvåning dragit däröfver. Han lade genast åter ned sitt trötta hufvud till hvila. Aron gjorde en nickning åt småsyskonen och gick ut raglande under sin stora sorgebörd. Modren följde honom långt ut i tåget. De talade intet; de voro för mycket "fullstoppade" med gråt. Slutligen måste de dock skiljas. Men ännu så länge de blott kunde se af hvarandra, vände de sig upprepade gånger om bedjande mera med åtbörder, än ord: "far väl! far väl!"

Aron begynte trivas mycket väl i sitt nya hem. Flitig och arbetsam var han och van vid torftighet knotade han icke öfver de knappa tillgångarne. Hans husbondefolk var en arbetsam, välvillig, städad och på alt sätt mönstergiltig borgarfamilj. Aron lekte om hälgdagarne med deras barn och blef snart nog betraktad såsom hörande till familjen. Så var det ock med de öfriga arbetarne. Skräddarmästar Lindblom försökte fästa vid sig nyktert och stilla folk. Och man trufdes äfven så bra här.

Hemma hos Gobbas lefde man sitt sorgliga lif under tyst och stilla resignation. Vårdinnan

gjorde alt hvad i hennes förmåga stod att utestänga eländet och delvis lyckades det henne äfven. Gobbasen blef alt mer och mer svag. Det var klart och tydligt, att hans dagar voro räknade och att de icke voro många. En dag, då barnen voro ute, sade han till hustrun långsamt och med stor ansträngning: "Som du ser, kära Sofia, smälter jag bort som snön om våren. Jag har icke många dagar kvar."

Värdinnan brast i gråt.

"Gråt icke", sade han och en nervös ryckning i ansigtet visade, att han var mer än vanligt rörd; men icke en tår fälde han. Det tyktes som hans tårekällor sinat ut under livvets mångahanda pröfningar, dess sorger och vedermoder.

"Det är bäst att så går", tillade han efter en stund. "Jag ligger eder numera blott till last. Efter det jag gått bort, skolen I få det lättare. Hinner du några år framåt, är det mera ingen nöd".

"Sörj icke för oss. Alt står i Herrans hand. Han är de svages tröst och styrka" svarade värdinnan.

"Är du redo, far, då Herren kallar?" sporde åter värdinnan.

"Jag tror det", sade han.

Hon visste af gammalt, att han icke gärna inlät sig på religiösa spørsmål, men hon ansåg

det å andra sidan vara en samvetssak att ytterligare tala till honom. "Du får icke allenast tro, att du kanske blir salig, utan du skall tro det så, att du har en fast och lefvande öfvertygelse därom, att du blir det".

Den i dubbelt mått plågade sjuke gjorde en afböjande, otålig rörelse med handen och vände ansigtet mot väggen. Hon var nu öfvertygad om, att han ännu icke hunnit på rätta vägen och att han skulle blifva fördömd. Och hon satte sig ned och gret bittert. Hon tänkte på hans lönnbrännande, hvilket han under sin hälsas dagar förklarar icke vara synd, och frågade slutligen — för att väcka honom ur syndasömnén — hvad han nu trodde därom.

Den sjuke låg i en half dvala, men kände sig dock hela tiden besvärad af hennes gråt och jämmer. Han vände med stor möda ansigtet från väggen och sade: "Väl har jag gjort mycket, som kunnat vara ogjordt, men Han som hjärtan och njurar utransakar, Han ser till botten på hvarje sak och för honom är det klart, hvarför jag gjort det och icke det. Icke fruktar jag för Herren. Han är en mild och rättvis domare". "Och allseende", tillade han efter en stund. Han föll efter ansträngningen i en stilla slummer eller vanmakt, hvarur han icke mera uppvaknade, förrän följande natt, då dödsarbetet begynte.

Underrättelsen om dödsfallet träffade Aron

icke oförberedd, men det gick dock som en blix genom hela hans väsende.

Lördagsnatten reste han till sin hembygd för att följande dag kunna följa den hädangångne till grafven. Han visste huru påkostande alt skulle blifva, huru svårt det skulle bli att afhålla sig från tårar, särskildt då han såg modren gråta — men han ville, han måste fara hem.

Man vakade hemma i stugan ("vakanstuvun") liksom alltid under natten förrän liket föres till sin sista hviloplats. Den kimröksvärtade kistan stod midt på golvet och invid densamma brunno flere ljus, under det slägtingar, grannar och vänner till den afidne sutto på bänkarne sjungande och läsande.

Morgonen instundade — kl. var redan 4 — då han framkom till "döijershuset." Det gjorde ett gripande, nära nog bedöfvande intryck, då han öppnande dörren trädde öfver tröskeln till fädernehemmet. Där hvilade den vördade, genom döden dubbelt saknade fadren med aftäkt ansigte i sin kista, omgifven af de strålande ljusen! Omkring den döde de lefvande, kraftiga gestalter med de djupt allvarliga dragen och den mäktiga från hjärtats djup framvällande högtidliga psalmsången. Det hade åter gått som en blix genom gossens hela varelse och han stod hvit i ansigtet som lärft. Till all lycka hade modren, som sysslade med något vid spiseln sett

honom inkomma. Hon gick fram hälsande och han hvilade några ögonblick mot hennes famn. Så tog han några vacklande steg mot kistan och föll på knä mot stolen vid hufvudgärdet. Ingen hälsade, ingen låtsade märka honom. Man egnade den döde den sista hederstjänsten; alla andra voro glömda.

Då kistan blifvit utlyftad och tåget var redo att sätta sig i rörelse, framträdde torparen Janslund och höll såsom sed är å den dödes vägnar ett tal till de efterlämnade. Han uppmanade dem att hafva tröst och låta sorgen och bekymren vika. Döden är ju nödvändig och oundviklig och det är just den, som sist ändå skall återföreana alla dem, som varit hvarandra kära här i lifvet. Den affidne hade blott gått bort för att bereda rum och väntade där sina kära kvarblifna.

Genast efter begängelsen begaf Aron sig till staden.

Boet blef skingradt. All lösegendom gick på auktion. Modren med de två yngsta barnen — dottren Maria och sonen Hannis (Johannes) — flyttade som inhysingar ned till byn.

Åt Erik skaffade Aron plats som snickarlärling hos garfware- och snickaremästaren Lundenius.

Erik hade ärft fadrens lynne. Icke en tår fälde han, då han drog hemifrån och modren gjorde

den iakttagelsen, att han icke en enda gång såg sig om, då han vände hemmet ryggen. Det var en rask gosse, pappas gullgosse! Han skulle nog taga sig fram i världen.

Det var en söndagsförmiddag han kom till staden. Herrskapet Lundenius var i kyrkan. På gården låg en stor bandhund, som med våldsam fart försökte kasta sig öfver honom, men ryktes tillbaka af kedjan. Han gick med brådskande steg in i snickarverkstaden, som bestod af tvänne stora rum. Det främre var afsedt för åsidoställandet af färdiga arbeten. Här stodo ock om hvarandra huller om buller omålade likkistor och fint polerade byråer, här bord och stolar, där äktenskapliga dubbelsängar. Rummet saknade mellantak och uppe på de grofva åsarne hvilade ett rikligt förråd af olika slags virke, tall och björk, asp och al.

De bägge gesällerna Pockman och Boxström frade på sitt sätt där inne sin gudstjänst. De sutto vid en flaska bränvin. Den äldre Pockman hade i sitt utseende intet märkvärdigt, förutom ett par blodsprängda ögon och en näsa, som täflade i rött med förlegade lingon. Den yngre Boxström såg däremot i hög grad förvildad ut med sitt okammade stripiga röda hår och sitt af bränvin upphettade anlete. Deras klädsel var ytterst bristfällig. Boxström hade en gammal grön rock, på hvilken skrufbänken ätit upp skör-

ten. Därunder visade sig en skjorta så svart, att man lätt kunde misstänka det han tänkte bära den så länge blott kragen satt kvar kring halsen.

Skönt sällskap!

“Jaså, det är du som skall komma hit att spionera på oss“, började Boxström. Pockman gaf sin kamrat en knuff i sidan.

“Ja, ja, skadar icke“, sade åter Boxström och tillade förnämt, i det han vände sig till Erik: “Mitt namn är: herr Bock-bockström; så mycket, att du vet det“.

Kort härpå kom herrskapet Lundenius hem. Kontraktet uppgjordes. Fem år skulle Erik få tjäna som lärgosse för kläder och mat.

“Nog blir det karl af dig blott du icke börjar supa och slarfva“, slutade herr Lundenius uppgörelsen. Han visste nog, att frästelser åt det hållet icke skulle saknas.

Då Erik kom ut, frågade Boxström: “Hvad sade gubben? Han tog väl igen munnen full af fagra ord; men tro icke på alt som säges. Nej, var du lugn, du. Nog skall han göra sitt till att suga blodet ur dig“.

Pockman fylde på i det gemensamma glaset och sade: “Om det icke är alt för kort tid sedan du blef afvand från bröstet, så kom hit och drick en välkomstskål; socker består ej, men du får ursäkta“.

Erik gick fram och “kastade bort glaset“

med en vana och färdighet, som väkte de båda drinkarnes enhälliga beundran. "Du är ju en karlakt!" — "Ser man på, det fins ruter i pojken; nog blir det folk af dig alltid; men är du falsk och skvallrar ur skolan, så får du med mig att skaffa".

Följande söndag stälde de till ett sällsamt spektakel. Herr Lundenius plögade undskyllande sig med, att han icke hade penningar, gifva dem en bit läder, hvilken de sedan själfva fingo försälja — till underpris. De påstodo därjämte, att han i sin kladd upptecknade det till högre belopp än det var värdt. De voro ock ständigt skuldsatte och så nakne, att de icke kunde fly till någon annan ort, äfven om de önskat det. De voro slafvar under sin dryckenskap och genom denna under sin husbonde.

Nu hade de druckit som vanligt om söndagarna och härunder uppeggat hvarandra till ett handgripligt anfall mot herrskapet Lundenius, "ty det var frun, den sisaliskan, som hviskade sin man i örat det han icke förut kunde". De rusade druckne in i köket, men frun hann undan och sköt regeln för dörren, som ledde till matsalen. De bestormade dörren; men herre, fru, piga och barn barrikaderade sig så godt de kunde. Man blef tvungen att skicka efter polis. Tvänne stadstjänare kommo, men därpå voro "friherrarne och gesällerne" beredde. Erik, som

stätt på vakt, underrättade dem därom. Pockman kröp i hundkojan. Boxström åter klef upp på en brädställning, som hvilade på åsarne i det främre, utan mellantak varande rummet af snickarverkstaden. Det var nu icke godt att komma åt dem. Poliserne kände sig rätt belåtna, då de gingo hem, ty oviss hade striden blifvit, om de båda gesällerne satt sig till motvärn. Följande dag voro de nyktre och saken förliktes. Herr Lundenius ville icke draga sina tjänare inför rätta, ty Gud vet, hvad desse kunde hitta på att säga, mente han.

Sin lön togo de emellertid ut på sitt sätt. Skicklige och driftige arbetare "frablade" de d. v. s. tillverkade i hemlighet hvarje slags möbel, som sedan i tysthet försåldes. Erik hade redan i hemmet visat stor fallenhet för slöjd och kunde under deras ledning snart nog "frabla", äfven han. Men vinsten ja — den dracks upp.

Hos Lindbloms rådde en helt annan ordning. Lärlingarne fingo där använda söndagarna och för öfrigt aftnarne efter kl. 7 till eget arbete, om de så ville. Aron var sträfsam och fitig. Han kunde därför då och då sända något till den fattiga modren, som skulle lifnära sig med spinnrocken, äfven svältkärran kallad.

Aron reste regelbundet hvarje julafton hem, men blott en enda gång hade han kunnat förmå sin broder att följa med.

Så förflöto några år.

Det var en vacker vårdag. I trädgården utanför skräddarverkstaden prunkade blommor af olika slag. På hvardera sidan om porten stodo tvänne hängbjörkar med nyss utspruckna löf. De långa kvistarne gungade sakta för vinden liksom hälsande vandraren: frid! frid! Ett drag af frid och ordning herskade ock öfver och omkring hela byggnaden och likaså därinne, där en gesäll och tre lärlingar sutto med fötterna under sig på bordet och sydde med största flit.

“De måtte vara goda människor, den där skräddarfamiljen,” tänkte en förbigående nykomling till orten.

“Ein håkelis grann skrädarstuvu“, sade en bondkarl, i det han stannade på gården och såg sig omkring.

“Den där är riktigt ifrån bondlandet“, skratade gesällen, i det han såg ut genom fönstret.

Aron skyndade till och såg, att det var hans mors nuvarande granne, gamle Erlund.

“Huru står det till där hemma?“ frågade Aron sedan han hunnit ut och hälsat.

“Illa, illa“, sade inhysingen. „Hannis har fått kikhostan och vill icke slippa den. Bäst vore, att Gud skulle taga bort honom“.

“Hvarför det just!“ utropade Aron.

“Nå, fattig mans barn!“ svarade gubben med en blandning af deltagande och resignation. Det låg så mycket i dessa få ord och i tonen

hvarmed de uttalades, det låg i dessa ord ett långt lifs sorger och bekymmer, ansträngningar och vedermödor, missräkningar och tröstlösa arbete.

Tårarne stego upp i Arons ögon. Han gick in och erhöll till låns 12 *Thyl.* — sin första skuld. — Den skulle han snart betala; ty han skulle ju inom kort bli gesäll. Han skickade penningarne hem. Icke behöfde modren lida nöd, då hon hade tvänne snart fullvuxna söner ute i världen, sade han.

Af Erik hade hon dock icke mycket att vänta. Aron hade visst försökt afhålla honom från superiet och få honom med sig till söndagsskolan, men det hjälpte icke i längden. — En vacker dag före lärotidens slut begaf sig Erik till Petersburg, dit en fabrikant, hemma från Finland, lockat honom och undandrog sig sålunda sin broders inflytande.

Aron var snart en välbestäld skraddargesäll. Han hade varit sjuklig alt ifrån barndomen och det oafbrutna, stillasittande lifvet på skraddarbordet hade icke bidragit att gifva hans kinder färg. Han såg malstungen och tärd ut och var till växten liten och oansenlig. Han kände det nog själf och log med tåren i ögat, då någon gatpojke sjöng efter honom, där han framgick, den bekanta visan: "Skraddare, skrympeliben".

Å andra sidan var han ännu i den ålder, då hopp och lefnadsmod sväller i hvarje manligt

bröst. Visserligen smög sig en tanke in på honom, att han alltid skulle förbli samma förtorkade skrympeliben, men dessa tankar slog han bort. Han skulle i förening med sina syskon arbeta sig upp och det att höja släkten ur fattigdom och elände var ju redan något att lefva för. Han kände sig stolt i medvetandet af att genom eget arbete (låt vara att det blott var med nålen) kunna skaffa sig och de sina en betryggad ställning. Han skickade mera penningar hem än dessförinnan, ty Maria som nu var en sextonårig, landtlig skönhet med blå ögon och ullhvita, lena kinder gick detta år i skrif- och räkneskola — icke för att använda dessa kunskaper hemma på landet, såsom han skref, utan för att få någon lättare och mera inbringande tjänst i stad. Hade han blifvit skolad, skref han, hade det nog blifvit annat af honom än en fattig skräddargesäll.

Johan, den yngste brodern, önskade han få till staden i målarlära, men Johan stannade hällre som dräng på landet, hvilket i hög grad misshagade skräddaren. De skulle ju arbeta sig upp till en ställning i lifvet och då fick man ej vara trög och dåsig, skref han; men det hjälpte icke. Johan stannade kvar på landet.

Emellertid inträffade en vändpunkt i Arons stilla lif. Liten Karin, Lindbloms älsta dotter, som han dragit på kälke så många gånger, hade vuxit upp till en vacker tärna. De bruna ögo-

nen, det kastanjebruna i en kurva upplagda håret gaf henne ett i hög grad behagligt, jungfruligt utseende.

Stackars liten skräddare! han hade blickat ömt på henne redan, medan hon ännu var i slynåldern. Nu blef han rent af skrämnd, så vacker föreföll hon honom.

Stackars liten skräddare, han märkte att han varit narraktig, som vågat tänka på henne. Icke låg där precis något ondt uti, resonerade han — hvem kan förmena tiggaren att ha förnäma tankar? — men narraktigt var det i alla fall. Såg han icke kanske, huru stadens fina herrar täflade om hennes ynnest!

Under kampen mot sin kärlek väktes och mognade hos honom tanken att flytta bort.

Till Petersburg gälde färden.

Det var en blåsigt och frisk septembormorgon. Aron skulle kl. 8 f. m afresa med ångbåten.

“Det är i dag sista dagen“, sade den välvilliga fru Lindblom, då hon i farstun mötte honom. Det hade hela morgonen dragit tunga regnmolnsskyar genom Arons sinne och genast hastade vid den vänliga fruns ord ett par tårar till ögat liksom stora, enstaka droppar förebåda den annalkande regnskuren. Då han $\frac{1}{4}$ före 8 gick in för att säga farväl, brast det lös. Han räckte utan all tryckning handen till afsked åt Karin.

Han hade dock tänkt låta henne i sista ögonblicket veta, hvad som rördes inom honom; men dels var han brydd, dels fruktade han att ännu ytterligare förlora herraväldet öfver sig själf.

Till Petersburg kom han sent på lördagsaftonen. Följande morgon gick han att uppsöka sin broder. Denne bodde i 5:te våningen tillsammans med en hel hop andra snickargesäller.

Då Aron kom in, skyndade brodern genast i ett sidorum för att kläda sig. Det gick mycket långsamt och hans kamrater, alla högst illa klädda, gingo tidt och ofta dit in. Aron hyste starka misstankar, att de måste samla alt hvad de tillsammans ägde för att få en ibland sig klädd.

Slutligen kom han.

Hvad han var förändrad!

Den röda, friska färgen hade vikit från kinderna. Fetlagd var han fortsättningsvis, men hyn var gulblek och ögonen talgiga.

Erik bjöd sin bror på frukost till ett näringsställe. Då de kommo ut, frågte Erik: "Lefver mor än?" Hans röst var så onaturligt lugn, att Aron åter fick tårar i ögonen. De kommo fram, stego upp i andra våningen och gingo i ett inre rum. Kyparen hämtade in två supar bränvin, några smörgåsar och en flaska öl.

Aron såg på bränvinsglaset och sedan upp på sin brors plussiga kinder. Det rann honom

något i sinnet om orsak och verkan; han fattade blixtnabt i bränvinsglasen och kastade innehållet ned på gatan genom den öppet stående for-
tuschkan. Tårar kommo honom i ögonen och
pärlade ned längs kinderna; men ingendera ytt-
rade ett ord.

Efter en stunds tystnad begynte Erik åter
tala om ett och annat liksom intet hade passerat.
Han hade ärft fadrens lynne och om det än gick
nog stark ström på djupet, var ytan lugn.

Hemma på landet hade modren redan en par
år varit helt allena. Maria tjänade hos Klinkas
och Johan hade redan flere år varit borta från
hemmet och i tjänst hos kapten Örnghjelm. Han var
en rask och ståtlig gosse med stora svällande ådror
öfver pannan. Han var en sådan motsats till Aron
som bröder gärna kunna vara det, sade man. På
herrgården var han allas förtjusning. "Han är
mjuk som en pisksnärt", sade kusken. Men då
den af år och ålder brutne arbetsfogden sade,
att Johan var en hel karl, var detta ett rund-
ligt beröm, ty fogden plägade så sällan berömma.
Och flickorna sen! Ja, dem tog han med storm.
Ingen kunde på gungan sjunga så många visor
som han. Och god röst hade han. Icke behöfde han
i likhet med mängen annan skrika. Han sjöng och
rösten var fyllig och jämn som tonerna från en

orgel. Och då han följde af dagsvärkarne körde genom tallmon och uppstämde en innerlig folkvisa, sutto de andra med munnen upp och lyssnade. Ingen föll in, ty "man ville icke genom korpallåt blanda bort" den härliga sången. Men då han i den för alla bekanta folkvisan: "Sju år o. s. v. kom till strofen "jag vill våga, jag vill våga, om det kostade så mitt lif. Jag vill se, jag vill äga henne blott"; då klämde han ögonen till, då sträkte han ut handen liksom till edligt löfte så att hästen sprang häftigt till och då sjöng han med upprepning och med sådan kraft, att de andra kände tonerna "gå genom mærg och ben". Det låg trots hans drängsysla och hans apostlanamn något af svensk nordmannakraft i tonen liksom i honom själf.

Arbetet gick raskt undan, där han var med; ty då arbetsbördan kändes som tyngst, uppstämde han en glad sång, som äggade de trötta, dåsiga sinnena till glädje och lif.

Kapten Örnghjelm förstod ock till fullo uppskatta Johans förtjänster. Då de möttes och Johan godmodigt skrattande skuffade med handen mot mösskärmen, tändes en spjufveraktigt skälmsk blick i den gamla "krigsofficerns" stränga ögon och han högg ett raskt tag i naturbarnets muskelfasta arm — och de skrattade bägge.

Om söndagarne plögade Johan och Maria sammanträffa hos modren. Hon var som redan

blifvit nämndt en täck och behaglig jänta med hvita, ulligt lena kinder. Genom sin broder Aron hade hon erhållit skolkunskaper och förstod att kläda sig mera smakfullt än tjänstflickorna i allmänhet på landsbygden. Aron sände ju äfven hem ett och annat.

Hon hade bedt Aron skaffa sig plats i Petersburg. Där kunde hon alt liksom mången annan socknebo, mente hon, hafva det mycket lättare. Men han skref tillbaka, att han icke fått någon lämplig anställning åt henne. Men om hon nödvändigt ville det, så skulle han nog förr eller senare skaffa henne plats. För öfrigt var lifvet i Petersburg icke så efterfikansvärdt. Det är icke alt guld som glimmar, skref han. Det ljöd nästan som han önskade, att hon icke skulle komma dit. Det föreföll henne litet underligt. Han hade ju låtit henne och brodern gå litet i skola och alltid önskat, att de skulle flytta in till staden. Men han förstod väl saken bäst, han hade ju "sitt mera än hon ditt" och att han menade väl med henne, det visste hon.

Höstmarknaden var inne.

Det var den andra marknadsdagen. Nere vid fiskarhamnen lägo längs kajen skuta vid skuta, båt vid båt, alla fullastade med saltad strömming. Kl. var redan 11 på dagen och nästan ingen hade sålt något nämnvärdt. Landsboarne frå-

gade blott priset och vandrade åter sin väg. "Nog få de alt slå af ännu; det är sådan last som icke håller sig öfver året och som de snart få vräka i sjön", sade de till hvarandra.

Särgårdsboarne stodo helt trygga. Samma pris utefter hela linjen alt efter fiskens beskaffenhet. "Nå, nå, låt oss vänta till marsmånad få vi alt se hvad strömmingshufvudet kostar".

Så kommo tvänne af stadens köpmän. De togo hvar sin skuta. Så kommo några landthandlande. De tykte väl att tiden nu var inne att slå till äfven för dem. Och nu blef det lif och rörelse. Hela hamnen vimlade af köpande. Det raska skärgårdsfolket uppvältrade den ena tunnan efter den andra; det såldes i större och mindre partier. Här kunde hvar och en, som ville, öfvertyga sig om, att marknaderna icke blott voro ett folknöje — själfsvåldigt och demoraliserande —, utan att de värkligen voro af behovvet påkallade. Inom några timmar voro farkosterna tömda och nu skynda skärgårdsboarne att från torget uppköpa lin och råg, hvetebröd m. m.

"Ähta viipurin rinkilöitä!" ropas på ett håll. Ett stycke därifrån visa Israels barn prof på sin utmärkta välvilja och kärlek till sina medmänniskor. Med en tjänstaktighet utan like kasta de gamla kläder öfver axeln på de förbigående och stoppa vackra yllepersedlar i tjänstjungfrurnas korgar. Dessa lämna, i det de skaka på hufvudet,

tillbaka varorna med en grannlagenhet, fullt motsvarande tjänstaktigheten och artigheten. Men den ryske juden slår ned priset och kastar på nytt. Och då de så kastat handelsartikeln fram och tillbaka en stund och juden för hvarje gång slagit ned priset, så börjar den anfallne draga sig långsamt bort. Men juden skriker efter honom: "Nå, hvad bjuder Ni då? Aha, Ni har inga pengar!" Då finner sig den anfallne träffad, han stannar och bjuder ett visst pris. Juden vänder sig med värdighet bort. Hans stolthet och själfkänsla äro nu djupt sårade. Han är mycket upprörd. Den anfallne märker emellertid ingenting. Han vandrar vidare sakta och säkert. Då vaknar åter den ryske judens medlidande och människokärlek med ny styrka. Han springer med ångesten målad i sitt ansigte och de svarta knottriga lockarne fladdrande för vinden efter den förblindade och ropar: „nå tag dem till det priset, tag dem“. Så är handeln uppgjord och vår Lukas är färdig att börja leken om på nytt. — Hans granne Zebedeus är icke mindre välvilligt stämd mot mänskligheten. Han, som kanske aldrig i sitt lif smakat starka drycker, han raglar i dag bärande på armen en packe ullskjortor, han raglar just nåttopp så mycket, att den förbigående må förstå, att detta är ett svagt ögonblick, under hvilket han (den ryske juden) skall sälja sin vara, om icke till underpris, så åtminstone

med ringa eller ingen förtjänst. Ett stycke från Zebedeus står en positivspelare och säljer "lyckans stjärna". Här få jäntorna veta icke allenast om de bli gifta (de bli det alltid efter "lyckans stjärna"), utan äfven huru många barn och barnabarn de skola få. Här stod äfven Maria, Arons syster, jämte en annan jänta och lyssnade till sången, ty han sjöng och spelade "en ny och vacker visa". Bredvid Maria stod en landsbo och rökte en sur, snörflande pipa. Midt emot henne stod en yngre bondkarl och betraktade henne oafvändt. Hvarje gång den äldre drog en "diva" och den starka bäska röken slog mot Marias ansigte, drog hon hufvudet litet tillbaka; men så intresserad var hon af sången och visan, att hon fördrog obehaget och icke vek från sin plats. Han åter stod och betraktade henne utan att kunna slita sina blickar från hennes ansigte.

Slutligen repade han mod, gick fram till jäntorna och sade: "en vacker visa".

De sågo käkt på honom och svarade, i det ett litet gäckande leende sökte dölja sig i ögonvråna: "en vacker visa".

"Hvarifrån äro flickorna, om jag får lof att fråga?" sporde han åter.

"Hemifrån!" svarade raskt den ena jäntan och de fnittrade smått. Men då Maria såg huru förbryllad han blef, svarade hon, att de voro ifrån Hagaböle.

„Vi äro således socknebor; det var det jag tykte“, svarade han. Och så blef det deras tur att fråga hvem han var och han upplyste dem, att han var den unge egaren af Skäggas' hemman i Erlandsböle. Härmed afstannade samtalet.

„Får jag bjuda flickorna in på ett glas vin?“ sade han efter en stund, i det han pekade upp mot ett näringsställe. De sågo på hvarandra och fnittrade.

„Nå, en kopp kaffe då?“ sade han. De ville icke komma in på något näringsställe, men så fick han dem till ett stånd och där drucko de kaffe och han gaf dem hvar sin viborgskringla. Denna frikostighet utgjorde sedan de unga jäntornas samtal under hemvägen. De roade sig icke litet på Skäggasens bekostnad.

Men bilden af jäntan (Maria), som stod bredvid positivet och då och då täkt drog hufvudet tillbaka, då den bäska, starka röken slog mot hennes ansigte, vek icke ur Skäggasens minne. Han såg henne „i andanom“ dagligen och stundligen, då han arbetade och då han gick syslölös. Och snart begynte han göra den ena resan efter den andra till Hagaböle. Till hvarje dans i byn infann han sig och man förvånade sig icke litet däröfver, att han, som bodde i det två mil från byn belägna Erlandsböle, precis visste, när det dansades. Godt väderkorn hade han! Eljes roade man sig på hans bekostnad,

kallande honom "brudgummen". Maria var icke den som skrattade minst. Dock kunde hon icke under sina syslor låta bli att tänka på de allvarliga blå ögonen och det genomärliga ansigtet och härtill kom ännu något — han ärnade bjuda henne, den fattiga flickan, ett hem, som icke var att förakta.

En afton i skymningen kom Mattsan Matt, byns rolighetsmakare, in i fähuset, där hon just höll på att "stilla" d. v. s. gifva foder till natten åt kreaturen. Han gick djärft fram emot henne och hon lyftade upp stäfvan för att gifva det „gamla spektaklet“ ett duktigt rapp i hufvudet. Han sprang några steg tillbaka och skrattade på sitt fryntliga, genom spjufveraktiga sätt.

„Ja så, du tager så emot folk, som kommer i allvarsamt ärende“, sade han slutligen.

„Jo!“ svarade hon kort.

Mattsan Matt var känd för att kunna hålla tal. I dagsvärkarhopen, där han utbildat sig till talare och rolighetsmakare, kunde det hända, att han på uppmaning höll tal t. ex. om sin lerpipa, om dess ringa ursprung från jorden och dess likväl så stora ändamålsenlighet. — Han antog nu ock en prästerlig hållning och började i högtidlig ton: „Då Gud skapade människan, måste han genast skapa en annan människa till hennes hjälp. Då du närmare betraktat dig, kära Maria“. —

“Icke är jag någon kär Maria“.

“Nej, nej, söta kusin, det var icke min mening. Frågan gälde här, huruvida du, kära Maria, då du närmare betraktat dig — hvilket väl du liksom alla andra gjort, ty här är det fråga om en sak, som ligger oss skröpliga människor närmast om hjärtat, ja, då du närmare betraktat dig, har du icke funnit en saknad efter någonting?“

“Nej, det har jag icke“, svarade Maria.

“Men då Gud skapade människan, måste han genast, för att det skulle bli något helt, skapa till hennes hjälp en annan människa. Därför söker hvarje människa ifrån det hon är fullvuxen sin andra hälft. Alla finna icke hvad de söka, men dessa olyckliga sökande — vanligen gamla pigor kallade — äro att förliknas vid den ena skalten af en sax. Hvad duger en skalm af en sax till? Men nita i hop dem och du skall genast få se, huru bra de klippta tillsammans. Det är två sådana hälfter jag skulle önska nita tillsammans. Du förstår, kära Maria, att jag kommit som talman för Skäggsen“.

“Jag är icke gjord att spektakla med“, svarade Maria.

“Jag spektaklar icke. Tror du icke, att flodens vatten rinner nedåt, om ock vågorna blåsa uppåt; lek på ytan, allvar på djuvet. — Huru tror du Skäggsen skulle vetat komma till hvarje dans, om han icke haft vänner i vi-

ken? Här sänder han dig en sidenduk och ett guldur; tager du mot dem eller tager du icke?"

Maria begrundade saken.

"Att han är en karl, som håller i mantalet, att han är hedrad af sina byamän, om ock några Hagabölstenskvättor sprungit på honom, behöfver jag väl knapt säga. Men jag har åtagit mig denna sak icke blott för hans skull, utan äfven för din. Du vårdar nu andras kor; menar du icke, att det vore bra mycket roligare att gifva mat åt egna. SjälF skulle du icke behöfva göra det. Tjänstfolk finnes nog och du skall få sitta som en fru, sade han."

"Det vill jag icke", svarade Maria.

"Icke behöfver du väl det håller", sade Mattsan Matt och skrattade godmodigt.

Det uppstod några ögonblicks tystnad.

"Tager du presenterna eller tager du icke", sade åter Mattsan Matt.

"Låt honom själf hämta dem", bad Maria.

"Om du så vill. Det är en likgiltig sak. Hufvudsaken är, att du säger, om du vill ha honom eller icke".

"Låt mig säga honom själf det", svarade Maria.

"Om du så vill", sade Mattson Matt. "Jag säger då att du vill".

"Ja".

"God natt nu! Slår du mig med kalfskju-

lan i hufvudet än? hvad?" sade Mattsan Matt skrattande.

"Jag lofvar ingenting", svarade Maria.

Saken var afgjord; men Maria begärde dock efter gammal god sed sina slägtingars, framför allt sin broder Arons samtycke till föreningen med Skäggasen.

Aron skref genast en lyckönskan och lofvade komma själf hem till bröllopet.

Han hade under de senaste åren sträfvat och knogat och stod just i begrepp att grundlägga en egen rörelse. Efter några veckor skulle han resa hem till Finland och då! ja då skulle han äfven besöka Lindbloms och kanske äfven våga göra sitt anbud.

Men en dag före den beramade afresan erhöill han från syster Maria ett bref af följande innehåll.

Käraste broder!

Tusen tack för brefvett som ja fick af dig och för att du kommer till djässbodi, mammas hälsa är på bättre sidan bene ä ännu sårt men värkken stana när hon börja att bruka meddiSiner och Stadsresan kom att kostta 8 mk meddiSinen gick igenom hella kroppn så hon svullna i ansikte och hella kroppn men ä frisk nu hon var ti Lindbloms och Lindbloms ba ryslit mycke hälsa unga fröken Karin är nu gift me handels-

man Syderberg, men om morin tö dom opp bodan och före afton slo dom fast ena, så att Gud må vita kva tom å ska börja läfva me.

Och tusende hälsningar att vi må bra och dett önskar jag din kära syster att du sku må bra och få vara vid din hälsa och komma till djässbodi.

Din käraste syster

Maria.

Han läste och läste om brefvet. Stackars liten skräddare! Ingen sällhet fans för honom på denna jord. Det hade han ofta misstänkt. Nu såg han det!

Han reste icke hem till bröllopet.

Knapt ett år hade förflutit, innan Aron erhöll en ny bjudning till bröllop. Johan hade friat till Mathilda Cecilia, nämдемännens älsta dotter. Det var redan förelyst. Johan som alltid stått synnerligen väl inskrifven hos kapten Örnghjelm, var numera fogde och förvaltare på Lomnäs, en af utgårdarne. Eljes hade han väl ännu icke håller vågat på att fria till Mathilda Cecilia. Hon var ju nämдемännens dotter och efter fadrens egen utsaga "fager och välskapad, Gud ske lof". Och så hade bygdens unge män äfven tykt, ty Johan hade haft rivaler, hvilka lika litet som någon annan i byn kunnat förmoda, att Mathilda Cecilia, den enkla,

men täcka blomman, växte för Johan. Efteråt förstod man det. Dagsvärkarne erinrade sig huru han, då han sjöng strofen: "jag vill våga, jag vill våga" o. s. v. ja, huru han då klämde till ögonen och sträkte ut handen liksom till edligt löfte, så att hästen sprang häftigt till och de kände tonerna "gå genom märg och ben". Nu hade de fått förklaringen därpå.

Jäntorna åter drogo sig till minnes, huru hon alltid föreslog att gå hälsa på herrgårdsflickorna, med hvilka hon var synnerligen förtrogen. Ensam gick hon aldrig; utan alltid i sällskap med några andra af byns jäntor och härvid hade hon alltid förstått ställa så till, att dessa gått in och bedt hvarandra och att det sålunda sett ut som om hon icke haft större lust än någon annan. Men alt detta märkte man nu först efteråt.

Aron hade igen lofvat komma till bröllopet. Och han höll denna gång ord. Han kom med ångbåt till staden, där han uttjänat sina läroår. Så fin han är! Klädd i en välsittande sommarkostym bär han resväska öfver axeln och en kikare i handen och lackerade stöflar på sina små skraddarfötter. Och så barnsligt glad han är! Det ser ut som hade de lekande lätta sydvästvindarne på sjön bortsopat alla sorger och bekymmer, alt det dam, som under årens lopp tryckande lagt sig på hans bröst. Och så samlas hans forne vänner omkring honom och äfven

många som han förr betraktat som fiender, emedan de skymfat och hånat honom. Men nu kommo de och nickade så gladt åt honom och han log så säll och kände sig så lycklig af många skäl, men det han närmast kom att tänka på var väl, att alla voro vänliga emot honom och att han icke mera hade här några fiender d. v. s. sådana, som önskade håna och skymfa honom. Och så skulle han hem till alla. Och de som icke hade något hem att bjuda honom till, skulle "trycka till" honom på stadens Societetshus. Och han, liten skräddare, var i häftig själskamp mellan sin motvilja för starka drycker å ena och sin beskedlighet och sina vänners öfvertalningsförmåga å andra sidan. Och då det sedan skulle betalas, uppstod det alltid trassel. Han skulle nödvändigt betala alt. Och så bredde han med afsigt ut sin plånbok, att alla riktigt måtte se, huru mycket penningar han hade — icke så till förståendes, att han skulle gjort detta af fåfånga; nej, han gjorde det för att så mycket grundligare öfvertyga de andra om, att de gärna kunde låta honom betala, han som dock lättare än någon annan kunde taga penningar lös.

Och sedan bar det af hem! Västanflägarne, som dansat genom skogar, åkrar och ängar, kommo honom till mötes med skogs- och blomdoft. "Peterburgaren" insöp luften i fulla drag.

Men så var det ock tider sedan han senast var på landet. I sin sällhet begynte han sjunga visor som han lärt som barn. Så påbörjade han bland annat följande visa:

“Jag var intet mera än en torpareson,
Jag var intet mer än en gemen;
Nu är jag herre och rider i fält
Med förgyllande sporrar och bält“.

Men så måste han skratta åt sitt påhitt att sjunga just denna visa. Jo vackert, nog var han herre och red ut i fält med förgyllande sporrar och bält, han liten “skraddare skrympeliben“.

Det var dagen före midsommar och Johans bröllopsdag. Granar med skalade stammar och palmlika kronor i toppen stodo vid brudgården en på hvar sin sida om porten. Björkar garnerade boden och uthusbyggnaderna. Inne var stugan klädd med hvita lakan och liljekonvaljer. Bröllopet firades efter gammal svensk sed.

Bruden satt ensam uppe i vindskammaren och spejade efter förebådarne liksom under medeltiden den adliga jungfrun från sin jungfrubur beskådade riddarne, då de på ståtliga gångare uppsprängde på borggården. De fyra förebådarne med i solen glänsande, höga cylinderhattar komma i raskt traf uppridande till trappan. De stolte, käcke ungersvennerne hälsa folket i brudgården höfviskt och fråga efter värden. Nämde-

mannen håller sig undan och det uppstår ett storstättligt ordrytteri mellan brudgästerna och förebådarne, där man på hvardera sidan efter bästa förmåga söker slå omkring sig med kvickheter och paradoxer. Ingen vill kännas vid förebådarne och de få redan höra antydningar om, alt på skämt, förstås, att kringstrykare icke äro gärna sedde. Men då höres nämдемännens gälla röst in ifrån stugan.

“Det är med honom, som skriker där inne, vi vilja tala, och vi rida in, ifall han ej kommer ut“, ropar talmannen och sporrar sin häst, sålunda visandé, att han är färdig att värkställa hotel-sen. Nu kommer nämдемannen fram — klädd i hvardagsdrägt — och låtsar icke veta, att det i dag skall firas bröllop i gården.

Förebådarne hälsa höfviskt och talmannen rätar upp sig i sadeln och håller följande tal: “Södagen den 7:de Maj, item den 14 och 21:sta i nämnda månad året 1884 efter Christi börd bads i svenska församlingen af denna socken om bistånd och välsignelse för drängfogden och förvaltaren Johannes Gustafsson och rusthållare-dottren Mathilda Cecilia Storslots, hvilkas till-ännade äktenskapsförbindelse sålunda tre gån-ger tillkännagafs.

Item utsattes sedan i goda mäns närvara terminen för bröllopet till i dag den 23 Juni detta år, hvadan fästmannen har sändt oss sina

förebådare att begära husrum och upphålle för sig och sitt följe — inalles trettiosex själar förutom kvinnor och barn. Item är det hans afsigt att före kvällsolens nedgång åter bryta upp och då föra sitt hjärtenöje och sin ögonfägnad hem till sig, om hvilket alt vi fråga Eder hans fästekvinnas fader, om Ni Eder detta behaga låter“.

Efter inhämtandet af nämдемännens jakande svar återvände de med underrättelsen till brudgummen, som kort härpå uppåkte med hela sitt följe, de s. k. brudmännen.

Johan var svartklädd. Han hoppade lätt som en fjäder ur kärran. Hvilken stor och ståtlig karl hade det icke blifvit af honom. Efter Johan kom Maria med sin man och så kom Aron med modren. Han var blek och mager som förr, men ovanligt glad. Han kunde icke nog beskåda Johan och hans brud. Han kände en sällhet, en inre tillfredsställelse som var lätt förklarlig. Han fröjdade sig icke blott öfver att se en bror lycklig; han fröjdade sig däröfver, att icke alla syskon lidit skeppsbrott. Han hade försökt locka dem ut i världen för att de där med gemensamma krafter skulle arbeta sig upp till en fast ställning i lifvet. De två yngste hade icke följt hans råd och han hade nu skäl att fröjda sig däröfver. Huru hade det icke gått hans broder Erik! En sådan rask

gosse! Nu vågade han knapt tänka på honom. Var icke hans egen farkost sönderslagen mot klipporna och var det icke på hopsamlade spillror han skulle fortsätta färden genom lifvet! Han hade visst varit sjuklig från barndomen, men hade han stannat på landet, hade hans åkommor kanske kunnat växa bort, då de nu blott blifvit förökade genom det stillasittande lifvet på ett skräddarbord.

Folkskollärary Nygård slog sig ned bredvid Aron: "Det fins ett stort antal socknebor i Petersburg?" började han.

"Ja, tyvärr," svarade Aron allvarsamt.

Folkskollärary Nygård förstod icke rätt hvad den andre menade och tillade: "Det ligger i den svenska befolkningens rörliga och utåtvända lynne ett begär att se sig omkring i världen, pröfva lyckan och arbeta sig upp".

"Men huru många af dem, som flyttat till Petersburg ha värligen arbetat sig upp?" frågade Aron. "Jo, ett ringa fåtal. Det är sorgligt att se huru nya friska skaror strömma till, lika obekymrade, lika litet kännande de många faror som möta. Redan det förändrade lefnadssättet medför sina faror, men sedan kommer därtill världens mångahanda. De råka från början i dåligt sällskap — endast undantagsvis i godt — och obildade och oerfarne som de äro tränger en lättsinnig världsåskådning som gift

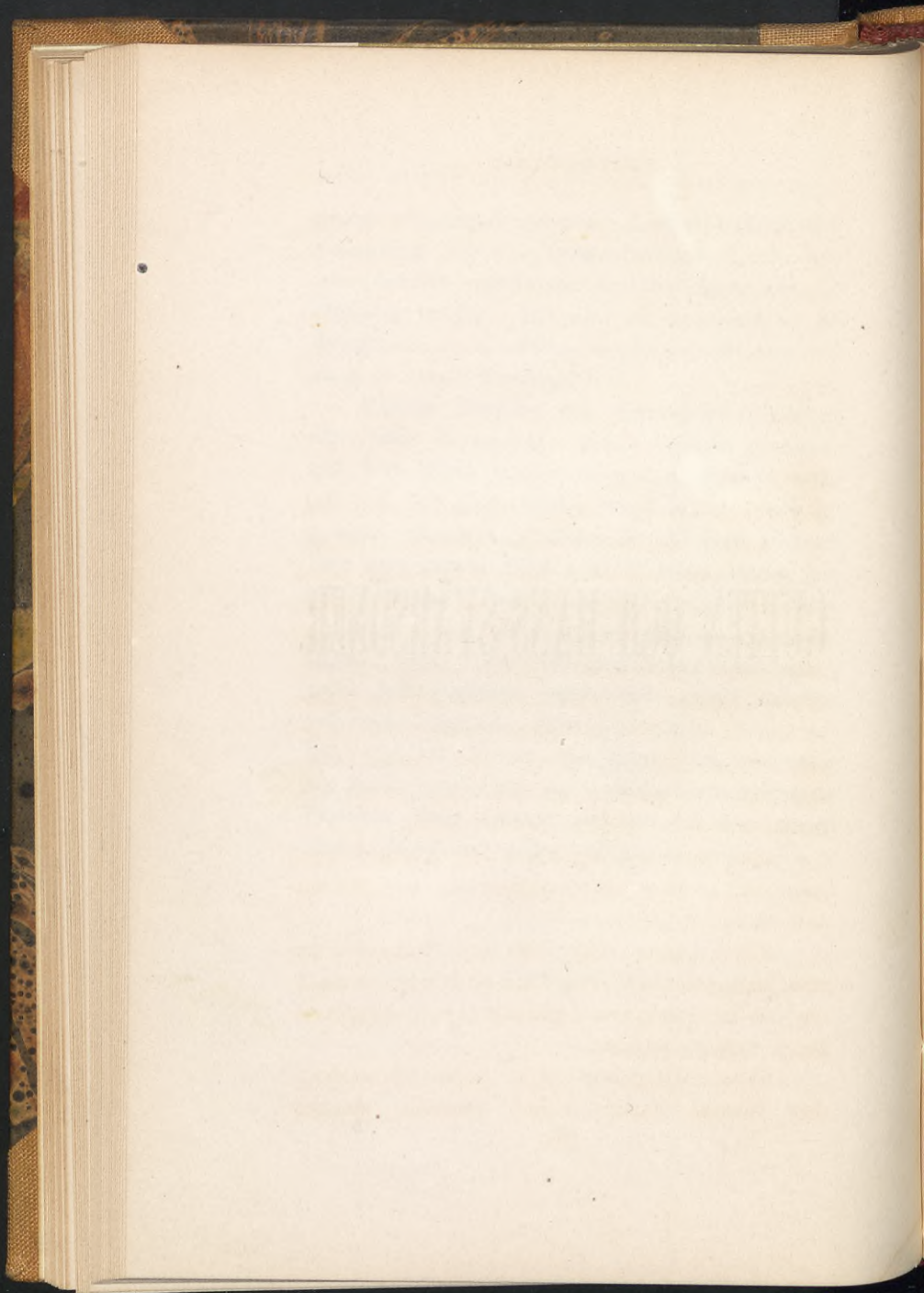
genom hela deras väsende. I en stad sådan som Petersburg blir ock därför flertalet af dem mer eller mindre svedda och en icke ringa hop går ohjälpligt under. Det känns så angenämt att ha sluppit att se alt detta elände och att åter engång få vara i hembygden“.

Vigseln började och förrättades på öfligt sätt efter formuläret i gamla svenska psalmboken. Så följde lyckönskningarne. “Mätte tomten bli välvilligt stämd mot Eder“, sade en gammal värdinna. “Mätte Ni alltid gå med så lätta steg genom lifvet som Ni trådt dansen här om vintrarna“, sade folkskolläraren. Aron sade ej något, han blott log och fröjdade sig åt de ungas lycka. “Gud välsigne! Fattig mans barn“, sade han slutligen upprepande gamle Erlands ord och klappade Johan på axeln. Och Johan tog sin hustru om lifvet och hon smög sig intill honom och de trodde på sin lycka, ty kärleken hade förenat dem och där den tomtens finnes, där finnes äfven välsignelse och lycka.

GUTTEN OCH HANS SVÄRSÖNER.

Hulhögtiden var inne. Ungdomen hade församlat sig hos Svidis. Halmen i stugan var sammanskuffad mot väggarne och paren svängde om i liffig polska, så att dammolnet stod som en rök ut genom tuten. Byn bestod sig icke egen spelman och det var endast vid särskildt fästliga tillfällen man bestälde en sådan "utbys ifrån". Men så förstod man ock att hjälpa sig honom förutan. Gusten från Lassasbacken satt som en gammal spelman lugnt i vrån och trallade vals och polka alt efter behag.

Han hade en något för hög och gäll röst, men så mycket bättre hördes den och det var ändock hufvudsaken.

Någon gång steg han upp, dansade fram mot jäntornas krets, drog fram en af dem, svängde om så att klackjärnen glimmade och svettpärlor stego upp på pannan.

Dörren öppnades. Elsa, dotter till storbonden Nissas, Gutten kallad, inträdde. Hennes

blick föll i Gustens och han tvärstannade midt i trallen.

“Nå, brast kvinten?” frågade Matsan Matt, i det han plirade med vänstra ögat och slog rynkor på näsan.

“Nej, han behöfver bara skruvas högre opp”, sade Gusten skrattande, tog ännu en ton högre, dansade trallande fram till den unga flickan, slog sin arm kring hennes smärta lif och svängde omkring. Det gick i hvirflande fart; klackjärnen glimmade i eldskenet från brasan och dammet yrde ut genom tuten, men ur molnstoden ljöd ännu då och då ett gält: “tijat, tijat, tijata, jata, jatt”.

Elsa var som sagdt dotter till Gutten. Hon hade fått en mera vårdad uppfostran än någon annan af byns jäntor. Hon hade ju lärt sig skrifva och räkna hos f. d. rustmästar Lodman, bygdens största matematiska snille, en karl, som därjämte “skref lika bra som svenska kungen” (handstil förstås). Dessutom hade hon genomgått en kurs i den högre sömkonsten hos en viss “fru Lintipom”.

Den rike Erland Ersas var från barndomen bestämd åt henne till man och honom skulle hon ha, hade Gutten sagt.

Gusten lär åter friat till Elsa, men honom tålde Gutten icke engång på sina utmarker, hade han sagt.

Gusten satte sig i vrån att hvila och karingarna borta vid spiseln bereddes tid och tillfälle att baktala de unga.

Men så öppnades dörren och in svingade sig burdus midt på golfvet en äldre, korpulent man med blomstrande kinder och glädjestrålände ögon. Han högg genast tag i en af de unga tärnorna, svängde ett par hvarf omkring med sin jänta, lämnade henne och svängde ännu ett hvarf kring på klacken, i det han skrek: "No' e' ja' äntå gutten för ider allihop".

Det var Gutten.

"Nog är jag ändock gutten för er allesamans", plögade han i byn ofta säga eller rättare sagdt skrika. Han sade satsen liksom på skämt; men i skämtet ligger ju alltid en viss portion allvar och härvidlag en icke så ringa.

Han hade i jåns utifrån genom fönstret sett Elsa och Gusten dansa och detta låg och grodde i hans sinne. Han tog fram sin pipa och stoppade den. Därpå tog han en pärta för att taga eld från brasan och tända den, men frågade i detsamma, i det han på ett för honom eget sätt bröstade sig: "Ha' någon sit någa till våron Elsa i afton?"

Elsa trädde fram rodnande.

"Mor ba' de ti ga heim".

Elsa gick.

Gutten tände pärten, tog eld på pipan och

lyste sedan i vrån. Han tog med låtsad förvåning ett steg närmare och belyste Gusten från alla sidor. "Ja så, he' e' han Trofast", sade Gutten ironiskt.

Alla skrattade.

"Man kan int så noga vita, hur' trofast han e'", svarade Gusten.

"He' veit' nu sidan int' kvar å ein, kvem tu hänger ett."

"Ja' veit no' ja kvem e' e' som hänger ett", sade Matsan Matt och plirade oförskämdt och slog rynkor på näsan. Han var byns rolighetsmakare och till hans specialitet hörde att göra den egenkäre Gutten topprasande, hvar gång de sammanträffade.

"Kva' veit du?" sporde Gutten och sände honom ett mördande ögonkast.

"Ja' veit no' kva ja' veit", svarade Mattsan Matt och såg ännu mer oförskämd ut.

"Kva' veit tu meir än ader? E' tu Gud, tu?" sporde Gutten.

"He näi," svarade Mattsan Matt.

"Nå e' du f—n tå?"

"Hei näi," svarade Mattsan Matt.

"Nå e' ja' f—n tå?" sporde Gutten i ifvern.

"Osvuri e' bäst", svarade Mattsan Matt. Han hade hela tiden hatt skrattarne på sin sida och nu riktigt stormskrattades det.

Men då kom Svidisvärden och bjöd Gutten

in i kammaren på ett glas. Det kan alt vara bra att stå väl in hos Gutten, tänkte Svidisen, och mången annan lär ha tänkt så med.

Gutten var till en början misstämnd, men några glas omstämde honom och då de kommo in på kapitlet om sina ungdomsbragder, så var han i sitt element. Så hade han engång varit med sin farbror på en lurendrejerifärd öfver Finska viken. Vid uppmätningen af bränvinet hade det uppstått strid. Virofinnarne drogo knifvarne. "Stig opp Anders Jovan å slå nafvan i borde', sa fabro. Ja, steig opp å slo nafvan i borde', så stopen dansa, å sa': Lägg knifvan bort! no' e' ja' gutten för ider allihop! — Int veit ja' om dom försto' svensko, men he försto' dom, att ja' va' gutten för dom allihop".

Följande dag höll Gutten till sin dotter ett tal som var ord och inga visor.

Hon hade kastat en mörk skugga öfver hans hederliga namn. Han hade för hennes skull i går blifvit utskrattad af Gusten och Mattsan Matt. Att hon hängde efter Gusten kunde hon nu få höra af hvem som hälst, som var hos Svidis i går och de skulle nog sörja för att historien gick vidare. Ja, hon hade gjort sig och honom till ett åtlöje för Gud och världsens människor. Och hvad var Gusten sen för en karl att fika efter? Hvad egde han? En Gud och en jacka och skulder för resten öfver ögon

och öron. Och skulle han kanske någonsin komma ur sin skuld? Näppeligen, ty det är med penningarna, som med snön; där det lägger, lägger det i högar och där det tager, tager det till bara marken.

Men hvad hjälpte det väl att resonera förnuft med den, som ej själf tog sitt förnuft till fånga. "Visa vit hals int i hufvu' å burit vatn int i bron", slutade Gutten.

Och så var det. Alla Guttens visdomsord hade varit fåfånga, men det fans i hans föreläsning ett faktum, som var värtaligare än allt hvad visdom och erfarenhet kan uttänka. Och detta faktum var, att Gusten skrattat på hennes bekostnad.

Följande dag fick hon af Skakanäbba-Jonsonskan, bygdens koppargumma och flygande post, bekräftelse på saken. Skakanäbba-Jonsonskan visste allt från det största till det minsta, som hände i byn och dessutom mycket som aldrig händt. Då det finnes människor, som äro lika intresserade att veta, hvad andra företaga sig eller säga om dem — de ha väl sina skäl härtill — som att lyfta en flik på framtidens slöja, så hade Skakanäbba-Jonsonskans naturliga fallenhet att prata och skvallra genom uppmuntran och understöd vunnit en hög grad af utveckling. Hennes utseende tyktes redan på förhand vittna

om, att hon var laddad med nyheter. Hon led nämligen af en nervös skakning i hufvudet och det såg ut som tungan rasade inom sitt fängelse — den tandlösa munhålan.

Ännu samma afton sade Gutten till sin dotter: "Vill tu som ja', så låter vi lys i sönda,

"Men kva' sär Erland tårtill?"

"Ja' a' alt redan tala' me'n" svarade Gutten.

Följande söndag lystes det och på aftonen firades ett storstatligt lysningskalas.

"Får ja' ein slikan måg til, så sär ja': tackis!" sade Gutten.

* * *

Hade Erland Ersas fått vänta på sin förlofning, fick han ännu längre vänta på sitt bröllop. Det skulle först bli midsommartiden, men så skref Gusten "i sitt hjertas ängslighet" ett "skiljobref" till Elsa och hon uppsköt bröllopet tillsvidare och Gutten visste icke riktigt, "kva som nu åter had' fari yti ena".

Emellertid firades det dagen före midsommardagen bröllop hos Bottas, en af grannarne. Det kunde man se på långt håll af de på hvardera sidan om trappan stående granarna med sina afskalade hvita stammar med palmlika kronor i toppen. Boden och uthusbyggnaderna voro garnerade af löfträd, i hvilkas skugga redbare odalmän läskade sig med det skummande ölet. Fönstren till bröllopssalen stodo öppna och där

inne ljödo tvänne gnisslande fioler och svängde de dansande paren om i liflig polka. Erland förde Elsa i dansen. Han blickade så ömt på henne och hon tog sig ock rätt bra ut i sin ljusa sommardrägt. Den hvita duken klädde henne mycket väl och då hon blickade upp, påmintes man emellanåt om linnean, den täcka skogsblomman, som helt anspråkslös visar sin enkla, hvita krona, men som genom sin jungfruliga skärhet och ljufhet gör det angenämaste intryck på åskådaren.

Men det var blott emellanåt hon påminte om linnean. Redan följande ögonblick kunde den käckhet och tapperhet, som i så hög grad påminte om Gutten, störa det angenäma intrycket.

Erland hade dansat sig svettig och gick in i kammaren, där Gutten satt. De klappade hvarandra och skrattade. Gutten var i dag vid det bästa lynne och pratade och skröt: "Ein sliker egen-dom som men fins int' op tii mil omkring. Så' du någa alls i sistis, när du va' til oss, så så' du väl, hur' sliker ein rågväxt ja' har. Å kveite djefver int stort ett'. Tu ska' vita, att när gubinören reist jär om, let han hald stilla å fråga kvems kveitlande' va'. Skåda, skåda, tänkt ja'. No e' ja' gutten för dom alla. Får e' mang puteter i år å? Säj he! Men veit du kva arstu sjöman sa'? Jo, tett potasland vi' Tistronfalle', sa'n, e lika grönt å vakert att si på som vinbärjin längs Rheinfloden".

Så prisade stormodige Gutten för Erland sin egendom.

Emellertid bjöd Gusten upp Elsa.

“Man märker int op dom eitt eller ana”, sade en bondhustru.

“He e' väl fari å vari”, sade den andra.

De liknade tvänne näckrosor, som vid roten förenade, dock gunga så lugna och skilda från hvarandra på vattenytan.

Det led emellertid mot aftonen. Solen kastade redan sina sista strålar öfver den gröna skogen och spred till afsked ett vemodsskimmer öfver bärg och backar. Brudgummen, som var från Hindersby, bröt upp att föra sin ögonfägnad och sitt hjärtenöje hem till sig.

Det blef allmänt uppbrott. Jag förbigår här brudens rörande afsked från hemmet, moderns sorg och faderns visa råd och förmaningar — alt detta förbigår jag såsom icke hörande till denna berättelse om stormodige Erlands och käcke Gustens frieri till ungpigan Elsa.

Snart voro alla i ordning för afresan. Främst åkte spelmännen birfilande, sedan kom brudföljet och så hela bröllopsskaran. Körsvennerne läto det gå i raskt traf som sed är, då brud hemföres. Det ligger dock alltid i ordet farväl ett visst vemod. Vid ett afsked på kortare tid har till och med allmogen begynt använda det främmande ordet adjö liksom för att icke onödigt-

vis utslita det ord, som så ofta kommit strängarne i det innersta af vårt väsen att dallra.

Lifvets allvar bjuder pjunkighet och sentimentalitet vika och det ser ut som Nylands raska folk med riktig uppfattning af förhållandena — och för att på ett rätt kraftigt sätt skingra brudens vemodstankar — vidtagit den sed som råder, då brud hemföres, nämligen att åka i den mest vilda fart och sålunda bokstafigen skaka bort vemodsstämningen.

Elsa sölade. Erlands häst var helt ifrig, fnös och skrapade där den stod framför trappan och som det tyktes dömd att stanna till sist.

Slutligen kom hon och steg upp i schäsen. Erland tänkte just klifva upp efter, då en person, sänd af Gusten, kom utspringande och sade: "Erland, Gutten bad dig som hastigast komma in. Jag skall hålla i så länge".

Erland sprang in, men Gusten klef i det samma upp i schäsen och så bar det af i frysprång. Elsa skrattade i mjugg åt sprattet. Hon visste, hvilken uppståndelse denna händelse skulle väcka. Hon såg redan i andanom sin fästmans häpnad, sin faders förbittring och skvallersystrarnes beställsamhet. Men alla dessa hade hållit i ett mot henne och arbetat på hennes timliga och eviga ofärd, tykte hon. Och hon vände sig om mot byn och skrattade liksom hon velat skratta dem alla midt i synen.

Erland stod som fallen från skyarna, då han kom ut tillbaka.

Omkringstående gossar fnissade. Det sjöd och jäste inom honom, men han märkte alt för väl det löjliga i situationen och gjorde allvarliga försök att undertrycka sin harm.

Men Gutten skrek och rasade: "häst! häst! Spänn yti men häst!"

Erland försökte lugna honom och bad honom ej göra saken ännu mera löjlig än den redan var. Men Gutten sade att han icke fruktade det löjliga. "Inga biter he hål op skinne", sade han.

Snart var hästen förspänd. Erland ville ej följa med, men upp måste han och så kuskade de af.

Solen hade just gått ned. Alt var så tyst och stilla. Ej en fläkt rörde sig. Själfva den oroliga, liksom nervösa aspen stod helt lugn och högtidlig.

"Pirigitsa!" ropade Gutten och klatschade till. Det bar af med hvinande fart.

"Kan du räkn' gärdsgårdsstörana?" sporde Gutten, helt och hållet glömmande sin förargelse.

"Nej, he e' alt som ein grå halfylleväf", sade Erland.

"Sku tro he', svarade Gutten belåten.

"Klart väder, skada, att ja' int satt klockon

i aison. Hon ljuder bäter än kyrkklockon i Liljendahl“.

Snart bullrade hans åkdon med ett kort spärrande ljud öfver Nybron.

Sand, småsten och jord skakade ned och löjorna simmade ut på fångst. Ljudet aflägsnade sig helt snart. Alt var snart åter helt lugnt och stilla. Blott en och annan hvirfvel slog lekfull på älfvens yta och en skumbubbla dansade lätt och ledig genom sitt korta lif.

Slutligen kom man de förutåkande inom synhåll. Dessa voro just uppe på högsta kullen af den långsträktta Bjonabärgsåsen. Gusten, som anade, hvilka de kommande voro, slog sin vänstra arm kring Elsas lif och böjde sig fram mot henne.

Erland misstänkte, att de kystes. Likaså Gutten.

“Vänta!“ ropade Gutten, sprittande af förbittring; men de två lyckliga åkte i detsamma ned på andra sidan backen.

Gutten skrek och klatschade på. Hjulen gnistrade mot stenarna. Småfoglarna flögo undan med slokade vingar och ekorrarne sprungo med ett smäckrande läte upp i trädtopparne. I börningen af vägen tog hjulet mot en sten. Krach! ljöd det och i samma ögonblick lågo Erland och Gutten bland grodorna i mossputten.

Erland var först på benen och hjälpte upp hästen. Gutten kraflade sig snart upp efter.

“Ha du spotta på f—n“, utropade han rensande ögonen från gytja; vidare sades det icke på en god stund; de putsade sig hvardera mycket flitigt.

Sedan de putsat sig, ville Gutten fortsätta färden. Men stormodige Erland, på hvilken tallet verkat som en kall dusch, blef ännu mera nykter och förståndig. Han hade redan i brudgården misstänkt, att det var med Elsas goda minne Gusten vågat spela honom detta spratt. Han styrktes i sina misstankar ytterligare af scenen på Bjonabacken och ångrade bittert, att han alls inlåtit sig på denna färd. Han begynte resonera och resonemang, då det gälde handling, kunde Gutten aldrig fördraga. De förifrade sig hvardera. Gutten frågade, om Erland igen var rädd för det löjliga och kallade honom bofink. Erland åter sökte bevisa, att han ingalunda därför behöfde vara någon bofink. Hvad hade han med Gutten och Elsa att skaffa. Önskade de hvarandras sällskap, så angick det honom icke.

“Icke?“ upprepade Gutten.

“Icke det bittersta“.

“Icke det bittersta! A' du spotta på f—n!“ Gutten hoppade upp i sin schäs och stormodige Erland tultade af hem.

“A' du spotta på f—n!“ upprepade Gutten för sig sjelf flere gånger. Han var nu mycket

mera förargad på Erland, äu på Gusten, som genom sin käckhet smått imponerade på honom.

Gusten stannade afsigtligen på trappan, då Gutten kom. Han ville först låta denne uttömma sin vredes skålar öfver sig. Helt förvånad blef han, då Gutten slog honom ett duktigt slag på axeln och sade: "Tu djord jär vi lag aldeilis rät. Han e' ein slikar ein bofink, fast e' e' Erland".

Kort härefter framförde Gusten sitt frieri. "Djiftin ider, djiftin ider, men ja' djör ider arflöse å då e' ni int läng djifta".

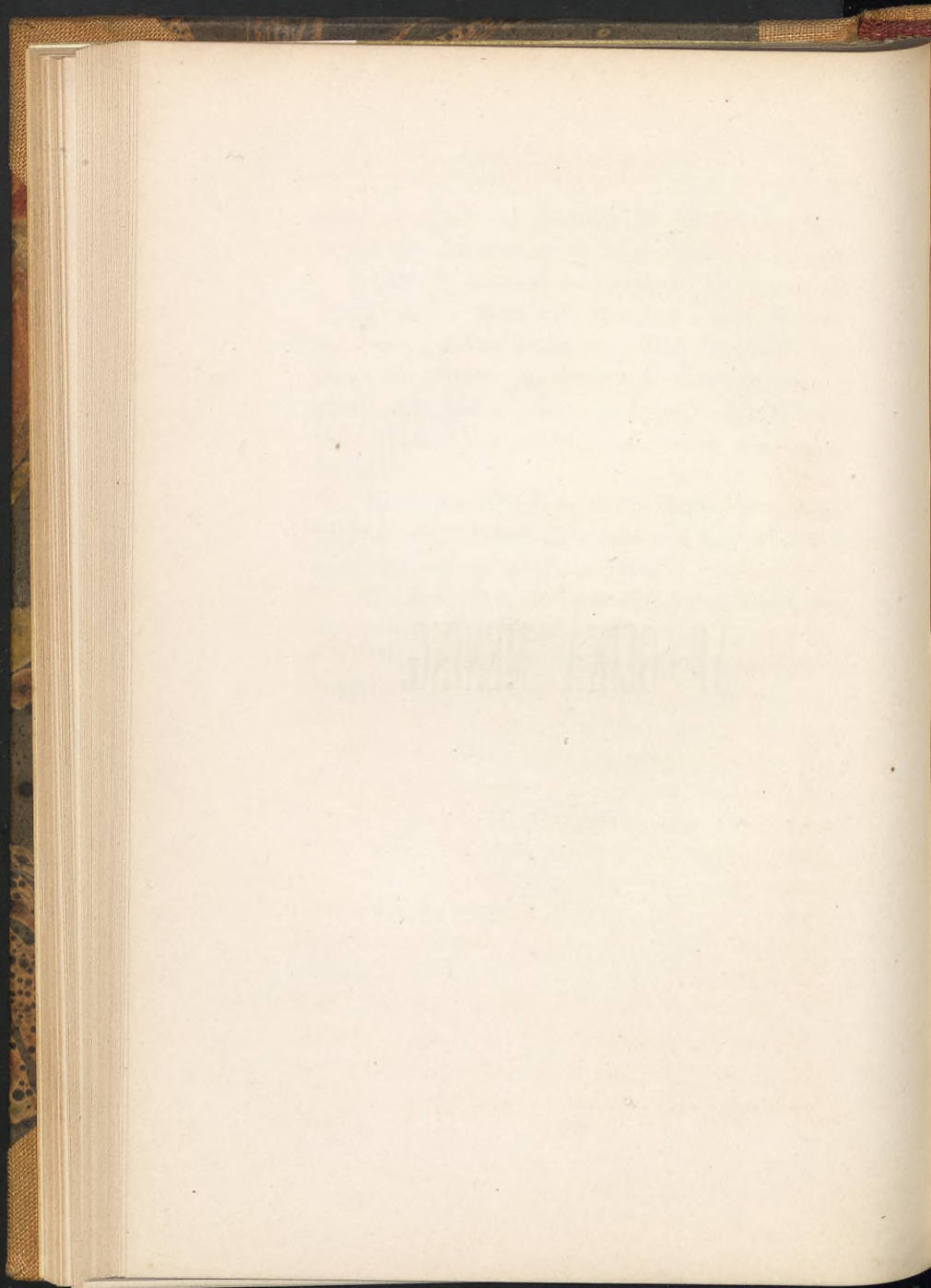
Mattsan Matt, den gamle skälmen, beklagade den ledsamma tilldragelsen.

"Vit hut!" sade Gutten. Gusten e' ein fix pojtji".

AF OLIKA MENING.

Skallfogdeherrsskapet Pärllström var ett kostligt par, om hvilket hela socknen talade.

„Fru kommissarjinnan“ var en tunnbindardotter från F:hamn, rangsjuk och fåfång, och så „bättre fruntimmer“ hon var ovanligt våldsamt.

Han — skallfogden eller „herr kommissarien“ — var kort och knubbig till växten, het och häftig till lynnet. Man ville påstå, att han sällan var hel i synen, ty han var den mindre och svagare och låg under i de många kalabaliker de äkta makarne levererade hvarandra. Mer än en gång hade det händt, att grannarne öfverraskat herrn och frun då de lågo längs golfvet och hållande hvarandra i luggen sletu någon vigtig principfråga.

Men icke voro de ovänner för det. Huru sönderskrpad han än var i ansigtet, talade han alltid om „vår mamma“ med en ljufhet i tonfallet som hade hon varit en ängel.

Kom åter någon till henne och rätt och slätt sporde: "E' Pärldröm hemma?" svarade hon mycket sirligt: "herr kommissarien är icke hemma".

Annan dag påsk förorsakade skallfogden Pärldröm i sitt hem en förskräcklig uppståndelse. Han öfverraskade nämligen sin kära hustru med underrättelsen om, att han denna dag inviterat några af häradets nämndemän och "finnklockaren" Pulliainen.

"Att hva' då?" sporde kommissarjinnan rynkande ögonbryn och näshud. Herr kommissarien kände till sin frus taktik och försökte så lugnt som möjligt upprepa sina ord.

Han tillade en syndabekännelse om, att han litet emellan gästade dem — och denna våldgästning hade icke inbesparat honom litet under hans ämbetsresor. Själf hade han icke kunnat bjuda dem på en kopp kaffe engång. Han blickade helt modigt sin kära hälft i ansigtet och hoppades redan, att hon skulle känna sig slagen af logiken i hans bevisföring; men han misstog sig. Det bröt lös ett oväder, hvarom den som icke haft oturen att öfvervara ett sådant knapt kan göra sig en föreställning.

Herr kommissarien gick åtföljd af sin dotter genast in i andra rummet för att låta henne lugna sig. Men hon lugnar sig icke. Efter

några minuter höres åter hennes röst, som tilltager i styrka och närmar sig. Dörren flyger upp och "fru kommissarjinnan" stiger på dörrtröskeln. Hennes bleka kinder skaka af sinnesrörelse och hon gestikulerar med händerna — en stund. Så går hon in tillbaka och slår igen dörren med en skräll. Nu är det några ögonblick tyst; men så vidtager åter kacklandet; dörren flyger åter upp och hon står igen predikande och gestikulerande.

Hon måste nu tala om alla de förödmjukelser hon lidit sedan hon blef gift. På tjugu års tid hade hon icke haft en kristen själ att umgås med.

"Så", svarade herr kommissarien uppbrusande. "Det har icke firats ett enda bröllop eller hållits en enda begrafning här i socknen, dit du icke varit bjuden".

"Ja så du tycker sålunda, att simpla bönder äro ett lämpligt umgänge för mig? Värkeligen! Du tycker det?"

"En tunnbindardotter är väl icke någon grefvinna håller", förklarade han. Hon lyfte af gammal vana sin hand upp att slå till.

"Mamma då!" ropade döttren.

"Nu sticker jag tummarne i händren och händren i rockfickorna", sade den häftige kommissarien och såg på sin dotter med en min, som sade, att han för hennes skull kunde un-

derkasta sig hvilka förödmjukelser som hälst. Han skalf af vrede.

Fru kommissarjinnan gick åter in i kam-maren och slog dörren med en skräll igen efter sig. Några minuter var det alldeles tyst. Men så började det åter. Dörren flög upp. Denna gång vände hon sig mot sin dotter, som äfven hade svikit henne. Hon hade Gud och hela världen emot sig och dock var det hon, som hade rätt, förklarade hon.

Dottren svarade ej ett ord. Det var bäst så.

Sigrid var herrskapet Pärllströms enda barn, en täck, sextonårig yrhätta, som gick i stadens fruntimmersskola och nu var hemma under påsklofvet.

På e. m. kommo nämдемännen in gruppvis.

“God dag härinne!” hälsade de.

“Stig fram och sitt!” sade herr kommissa-rien kort och oroligt.

Fru kommissarjinnan sneglade litet öfver axeln på de inkomne och fortsatte därpå helt lugnt sitt arbete.

Nämдемännen drogo sig sakta och försig-tigt uppåt längs väggen ett stycke — så ännu ett stycke. Där stannade de.

Herr kommissarien själf gick häftigt upp och ned längs golfvet och förde blott då och då fingrarne genom håret.

Nämndeman Eldens smög sig ut. Här mötte han Pulliainen och Stor-Jeppas. "Vendin om nu bara; hon har i da' te värri huvu op se", sade han.

"Ja' kan alt första, att Ni a vari dumma nu åter", sade Stor-Jeppas. "Kom tibaka nu bara, så sir du, kva du nesta gango har ti djör.

De gingo in.

"Gu'da vakert härinne!" hälsade Stor-Jeppas. Hans anlete sken af artighet och välvilja och hans "munläder var mörare" än någonsin. "Hur' star e' till me' fru Pärldröm. Fru Fagerroos ba' så mytji hels. Ja' treffa enna når ja' sistis va' ti sta'n. Sjär får ja' prisanter vån utmärkta klockare, fast' an bara sjunger för finnen. Kanske ja' me' sama får nöje ti prisanter tom ader nämndimännen, allihopan ysom ja' åsså herr kommissarjins tropliktigaste tjänare. Kva star Ni tär nu som måla bockan! Tror Ni, att Ni e' i ein hållstuvu, hah? Smällin nu vakert hand me' frun å lärin ider eingango, hur' man ska' uppför se' i bätermans hus".

Fru kommissarjinnan sken af välvilja och belåtenhet och det töfvade icke länge, innan hon gick ut på trappan och ropade: "Stina, kom in och sätt på kaffepannan".

Fru kommissarjinnan, som sällan gick på visit i socknen, var i dag så älskvärd, att hon

tog ytterplagget på och vandrade ut för att icke störa sin mans gäster.

Nämndeman Stor-Jeppas följde henne ända ut på trappan, efter sin vana pratande en hel mängd nonsens.

Då Stor-Jeppas kom in tillbaka, plirade han och de andra — kommissarien inberäknad — smålogo till tecken af ömsesidigt förstånd.

Man var snart nog i den rätta stämningen. Pärldröm framtog en kognaksflaska och denna gjorde munterheten än mera uppsluppen. Smiss Jovan skrek och skrattade och skrattade och skrek högt som vanligt. Icke mindre högljudd var Stor-Jeppas. Blott den gamle, flintskallige, jättestore Storgårds, för hvars knogar den yngre generationen samt och synnerligen bar respekt, satt fridfull och tyst med ett förnöjdt småleende på läpparna. Bredvid Storgårds satt Aron Barsas. Då man såg de spelande ögonen och den skälmska uppsynen var man vid första ögonkastet böjd att tro, att karlen hade en Mickel bakom hvardera örat, men då man hörde de ofta djupt allvarliga orden, kände man sig ganska snart dragen till honom. Han blott blinkade då och då åt Storgårds, då Stor-Jeppas åter var "jeppoger" eller då Pulliainen för att göra sig hörd då och då i ifvern tillgrep svenskan.

Pulliainen f. d. Bottas var barnfödd i byn. Han var af svensk far och finsk mor samt fullt

mäktig svenska språket. Men efter en par års vistelse uppe i Jyväskylä kom han tillbaka med ett finskt namn och bärande på en stor mission. "Han skulle i sin mån och efter sina krafter värka för skapandet af ett enigt och mäktigt Finland genom att bidraga till det svenska elementets i landet förfinskning". Han talade numera ock i tid och otid finska.

"Hvarför talar Ni icke finska?" sporde han otåligt Storgårds, som var hemma från en by med blandad befolkning.

"Ja' is int'", svarade Storgårds med prosaiskt lugn.

"Hvad är Ni för en finne?" sporde Pulliainen.

"Int' e' ja' någon finne; född e' ja' av svenska talande föräldrar å svensk e' ja' i vagon la'd", svarade Storgårds med sitt oefterhärmliga lugn.

Kommissarien, som läste "flere tidningar" och som ville briljera med sin politiska visdom, upptog den stridshandske Pulliainen kastat, och det uppstod midt ibland idel svenskar en helt ifrig diskussion om huruvida de voro svenskar eller icke. Jag vill här förbigå de bevis kantor Pulliainen framhöll för sin åsigts riktighet; jag förbigår dem därför, att den ärade läsaren väl mer än en gång blifvit uttråkad af detta hufvud- och innehållslösa snack, hvars kärnpunkt innefattas i konklusionen: "Vi bo i Finland; alltså äro vi

finnar; ergo är finskan vårt modersmål.“ Här af följer som själfnödvändigt korollarium, att svenskan är ett främmande språk, som bör afläggas, hvilken makalösa sats med oskyldig min slukats af en icke så ringa del af Finlands svenska bildade samhällsklass. Jag förbigår som sagdt den djupsinniga, på fullt allvar förda diskussionen och vill endast i förbigående omnämna, att slutrepliken gafs af Aron Barsas: “Den der Bottas eller Pulliainen har alltid varit litet virrig i hufvudet; annars en f—dt bra karl“. Den ifrige Eldens, som redan då och då kommit Pärilström till hjälp, brast ut i ett bredt skratt, som häjdlöst utbredde sig längs hela laget.

Blott Aron Barsas satt lugn som om intet hänt, knäpte på ögonlocken och hade små ryckningar i näshuden.

Den store Pulliainen, som trodde sig i sin person förena hugstor vikingastams och dådlystet Attilaslägtes bästa egenskaper, rodnade och bleknade och gjorde allvarsamma försök att svälja förtreten, men den blef honom öfvermäktig och han reste sig upp med höjd knytnäfve — då en änglappenbarelse slog honom med en sådan häpnad och bestörtning, att han helt hastigt gömde handen bakom ryggen. In genom den öppna fönsterhalfvan blickade nämligen Sigrid med en skålmsk och öfverdådig uppsyn.

“Sigrid, ditt urby! Kva e' e' som du flyger ett“, skrek herr kommissarien i häpenheten glömande högsvenskan.

Pulliainen satte sig tyst och tankfull. Han bröt likväl snårt upp. Då han gick bort, såg han, att hon blickade efter honom döljande sig bakom granarna nyfiken som en lafskrika, skygg som en sommargylling. Hos honom åter väktes till lifs nya känslor och nya tankar och dessa utplånade till en del hans förbittring. Det som ännu fans kvar af hat och ilska, utgöt han i en lång korrespondensartikel till Uusi Suometar. Denna artikel öfversattes och intogs bitvis af Folkvännen, som icke aktade nödigt egna några kommentarier åt uppsatsen. Men detta nummer af tidningen gjorde sin rund kring hela bygden från koja till koja.

“Det vore bra, om Pulliainen skulle skrifva oftare; hans skriblerier skulle uppväcka läslusten hos folket“, sade Aron Barsas skrattande. Uppsatsen, som hufvudsakligast var riktad mot socknens svenska befolkning, vände sig dock ofta mot Nylands svenska befolkning i allmänhet. Till och med Skakanäbba-Jonsonskan, som just icke var road af tidningsläsning, studerade noga genom uppsatsen och som hennes sakförklaringar och noter äro mycket originela, ber jag att här delvis få återgifva dem.

“Nå, no' e' e' nu in å ut som Flinnskallo-

Jonas sä'r, en no' e' tom finomanen ett höugfär-dot hyde.

Kan dom int let bli ti' sprid ut slik' för-bana lögner en viti kva ten suri frimand folk tänker om oss. Donabackskan må nu prement imot, hur' mytji on vil, så no' halder ja' me' Flinnskallo-Jonas, ja' no'. Hur sä'r int te för-bana Pulliainen i tidnindjin.

“När man inträder i en svensk allmogestuga, så mötes ögat genast af bilder i skrikande färger — för resten mer än lofligt otympliga och fula — ty den svenska allmogen saknar i motsats till den finska skönhets- och smaksinne, och det helt och hållet“.

“Ja, ja*) ja, som inga a vari opp i finnen å sit, hur' dom tär har e'. Kvem spökar nu värri ut se en finnen. Gar int' finnpigona me' gul- å röbroko kjolar å flasmor fram å flasmor bak. Men he' tror ja' no', att dom int all har grann paper op veggan. Kva sku' tom me' grann paper, tom som annors e' så naså.**) Rusin kar ska' he nu va', som int hiät halder hostro å bån heil å rein. Men far man ti finnen, drånknar man i oreinoheit å tårakkan springer nider ein. Näi, hör du Pulliainen, pass inga opa ti tal om svenskan, no' e' vi bå bäter liksom Lusti's knifvan.

Så sä'r an åter i tidnindjin:

*) Jag.

**) Ruskigt klädda.

“Därom vittna nogsamnt äfven de tölpigt hopsmidda namsdagsverserna på hans vägg. Detta gäller för resten äfven de nyländska folkvisorna“.

Anamma så han stjär till! Kva i Herrans Jesu namn feilas visona väl? Gratlatjonen kan välan va illa skrivi; men int' siter vår karar me' pennon i handen kvar da helder, må ja' viti. Men kva åter te' satjin anbelangar, så he' kan ja' kaver en fast en ja' heila tri år a' vari opp i finnen, så int' a' ja ennu träffa ein helder som sku' a kuna skriv ein så pass gratlation som ja'. Å ne', si du, pass Mante, tär blir du i beit åter liksom me' bildren.

Men kva i Herrans Jesu namn meinar ten suri me' visona vår? Kva feilas tom sidan? Vil an en vi ska' bör sjung einleis all visor liksom finnen, som int har bara te ein hoilan notan op-dom allihop.

Å så sä'r an åter i tidnindjin:

“Man har mycket talat om den nyländska allmogens praktiska, utåtvända sinne, men lika klumpiga som hans namnsdagsverser äro, lika tölpigt uppträder han i dansen. Tyst och utan lif dansar han sin “jänka“ och sin “fyrkant“.

“Nå, men har an nu ingan livandist hut i se! Han må nu va' finomast bäst an vil, men no' e' e' bra okristligt djord ti far å sprid ut slik förbana lögner en viti kva hin frimand

folk tänker om oss. He' e' jussom liksom han som sku' kom ti ein rågåll å tär sku' an få si op aron sidon rågåll ein stobboger einrisboska helder eitt svidakärr helder ein mosa helder eitt steinröus helder någa slikt tär å så sku' an djina vejín far ut å sprid ut kring heila läne' en int heimande e' värdt eitt rutit lingon helder; men si du, he gar nu int för se' he tär, sär ja', — int. Å sku' dom va' så månli själv sidan. Dansar int' finnen liksom dom all sku' ga me' yterstyvlan op se! Visst skriker tom å risar, när dom har kuminose' i näsan op se å far me' lansvejín, men om he' e' så hedersamt, så no' kan tom skrik hiät å, om e' ska' va' bara. Han sku' bara a' vari jär i sist om afton tå när Donabackskan å ja' streid me' kvaradra om håkko å oss had meira korn ibland kaffi set. Nå, no' fakuln skreik vi så pass en e' hördist ti Skinaböle op aron sidon trestji, no. Å inga lär e' a gandji så tystlåtót til helder, när Flinnskal-lo-Jonas sjungd finsko å rysko för engelsmännen. Fakuln kund han meir finsko å rysko en ja' helder, men tom söup onor så blixthevdandist full så en an börja sjung slinko å slanko å tärme' så fick tom finsko å rysko. Sku' Pulliainen a' vari jär tå, så sku an väl a' skeld minder. Men Gud förlåti hans synder å leti retvison allti' sigra op jorden“.

Pullianens uppmärksamhet skulle snart i

någon mån vändas från den högre politiken inom socknen.

Sigrid Pärllström, som nu genomgått fruntimmersskolan, hade kommit hem. Pulliainen, som visste, att hon ofta var hos folkskollärarinnan, hade på senare tiden besökt denna ofta. Nu mera voro de alt som oftast i hvarandras sällskap.

Sigrid fann med kvinnans lifliga observationsförmåga genast, att klockaren var fästad vid henne. En dag sutto folkskollärarinnan och klockaren på en bänk i skuggan af några väldiga hängbjörkar. Sigrid svängde fram och åter på en ett stycke därifrån befintlig repgunga. Hon var fullt medveten om hvilken grace hon utvecklade, där hon lätt och smärt sväfvade fram och åter. Till och med folkskollärarinnan kunde icke underlåta att hviska till sin granne: "Är hon icke söt?"

Efter en stund tillade hon: "så vig var man ock för åtta, nio år sedan." Som Pulliainen märkte, att hon gerna ville låta honom veta, att hon ännu icke egde mera än 25 år på nacken, upptog han samtalet om hennes ålder.

Sigrid som hört hvad samtalet gälde, kom vips! springande ned från gungan. Hon slog ned med sina händer på gungplankan och stannade så i en själfsvåldigt, framåtlutad ställning med det skålmska anletet på ett halft kvarters afstånd från Pulliainens. Det låg någonting på sam-

ma gång naivt och skämtsamt öfverlägset i de själfulla ögonen, i de lifliga anletsdragen och i tonen, då hon frågade: "Men huru gammal är *jag* då?"

Han dröjde med svaret och hade gärna velat dröja huru länge som hälst; men han visste att tvänne andra ögon uppmärksamt följde hvarje hans handling och sade därför, visserligen något dröjande: "sexton."

"Precis!" svarade hon ystert, men näpet och behagfullt som blott en så lefnadsfrisk ung jänta kan det. Snabb som vinden snodde hon om och var nästa ögonblick åter på gungan.

Men han visste, att han aldrig skulle glömma detta ögonblick!

Det var en vacker junimorgon. Det hade regnat hela natten, men nu var himmeln hög och klar, solen strålade och alt andades friskhet, hälsa och lif. Pulliainen gick och smågnolade längs åsen, som begränsade sydostranden af träsket. Det rådde högtidsmorgonens högtidliga stillhet öfver hela näjden. Hvilket ljus, hvilken färgprakt! Träskets yta glänste som silfver i solen, och holmarne — kransade af svällande, löfrika buskar och öfvervuxna af en så yppig grönska som blott holmar i insjöar äro det — voro en behaglig hvilopunkt för ögat. Åt fälten på andra sidan träsket gäfvo solens strålar en egen-

domlig klarhet och renhet. Solen och afståndet idealisera ju så som aldrig en målares pensel kan det. — Närmast den silfverglänsande vattenytan den långa breda randen af hvit sand. Högre upp gyllene sädesfält, omväxlande med grönskande hafreåkrar och potatisländer, ångar med små täcka lador, svartmylliga trädesåkrar och längre åt sidan löfskog och stränder med i grönt och brunt skiftande vass och andra vattenväxter, allt öfverstråladt af det lifligaste färgspel.

Till höger låg nedanom åsen byn. Bäst Pulliainen här smågnolande stod i idylliska naturbetraktelser hörde han lätta steg bakom sig. Det var Sigrid.

“Pulliainen sjöng!” sade hon, halft naivt, halft reflekteradt som hennes vana var. Klockaren förnekade detta faktum och det uppstod så en af dessa intressanta innehållslösa ordstrider, som endast kunna uppstå mellan personer af olika kön. Pulliainen höll ett viket exemplar af “Aamulehti” i handen. “Får jag se, hvad där står?” sade hon och kom till honom.

“Fröken kan icke läsa finska!”

“Jag kan,” svarade hon och begynte bråka sig genom en hvarjehanda bit. Han hjälpte till och tog tillfället i akt att berömma och smickra henne. Skalken log ur hennes ögon, men han såg det icke, han blott kände, huru hennes andedrägt fläktade varm mot hans kind. Han la-

de liksom af misstag sin hand på hennes; men hon rykte hastigt till och med orden: "nej icke så," sprang hon lätt och graciös nedför åsen mot byn.

Pulliainen låg länge på rygg i solskenet och drömde ljufva framtidsdrömmar. Slutsumman af drömmarna sammanfattade han i följande sats: "De svensksinnade flickorna blifva nog fennomaner, blott de få fennomaner till män; det har man sett flere än en gång."

Under det Pulliainen här låg försänkt i framtidsdrömmar, stannade en resande sin häst på landsvägen, som ledde öfver åsen. Det var den blifvande läraren vid socknens svenska folkskola, Erland Bredbacka. Det var med glädjestrålade ögon han blickade omkring sig. Fyra år hade ock förflutit sedan han senast skådat den kära hembygden. Längs landsvägen kommo fotgängare, som vandrade till Guds hus. Snart kom ock en och annan åkande. Det var ett raskt och ståtligt folk. De voro frie odalbönder, det såg man genast.

Plötsligen blixtrar det till i Erlands stora blå ögon en glädjestråle. Han stannar hästen och hoppar ned från kärran. Emot honom kommer den björnstarke Smiss Jovan pulkande på sitt träben längs landsvägen.

"Ha! ha! ha!" säger Smiss Jovan. Han skrattar, pratar och skriker och skrattar åter och

kramar den unge lärarens händer. Det är en duktig karl Smiss Jovan, vänfast och hjälpsam. Då Erland sista vintras var i trångmål uppe i Nykarleby, skickade Smiss Jovan honom "icke mer och icke mindre" än en hel hundra mark. Smiss Jovan visste nämligen att det fans en hundra mark i byn och den egde Lillskolmästaren, — så kallad för sin korta växt. Genast pulkade Smiss Jovan af dit. Lillskolmästaren, som var ambulatorisk lärare, höll för tillfället skola i grannbyn. Nå, hvad var det vidare än att taga häst för att fara efter honom. Sagdt och gjordt. Smiss Jovan — för sitt sturska sätt äfven kommandanten kallad — hade nu engång kommit i farten och rödde raskt undan alla hinder och motigheter.

"Ja veit, att tu har ein hundra marks sidil heim op kistbottnen," sade kommandanten.

Lillskolmästaren smackade med läpparna och såg villrådig ut. Denna hundra mark var frukten af många och långa månaders oförtrutna mödosamma arbete.

"Ja, ja, pass inga opa ti säj, att du inga har. Nu säter du mysson op huvu å så reis vi ti' vån by. Tu e' ein fati kar ysom Erland åså å ja' å mang ader, men kvem ska' hjälp tom fati, om dom int själva hjälper kvarader. Ja' gar naturligtvis i borjin. He e' ein självständig sak, heh."

Erland tackade nu Smiss Jovan för handräckningen.

“Ha! ha! ha!” sade kommandanten, skrattatade och förde oväsen ännu mera än han vanligen brukade. De andra byamännen samlade sig snart omkring Erland. De kommo småleende af välvilja och återseendets glädje, men närmade sig dock med en viss försigtighet — han hade ju blifvit så stor och ståtlig under dessa år.

Det var på eftermiddagen. Solen lyste varm och klar och västanfäktarne hämtade angenäm svalka.

Jäntor i ljusa, lätta kostymer med rosor eller ock små blombuketter faststuckna vid klädningen tågade gruppvis upp till Dansanbärgen. Jäntorna hade knapt hunnit upp, förrän ungersvennerne liksom på en gifven signal begynte sammanströmma från alla håll. Äfven Erland gick upp på bärgen. Han hälsade och skakade hand till höger och vänster. Plötsligen stod han, då hopen något skingrat sig, framför Sigrid Pärström. Han tog med handen efter mössan och hälsade smått brydd. Hon gjorde en svag bugning och det skälmska draget visade sig åter i munvinklar och ögonvrår. Vid hennes sida stod Pulliainen. Erland hälsade som gammal bekant äfven på honom. Man Pulliainen intog en så reserverad hållning, att Erland misstänkte det klockaren i honom anade en rival.

Det vardt snart lust och lif.

Käcke ungersvenner och raska jäntor svängde om så att det var en fröjd att se därpå. Ögon blixtrade, handslag klatschade, klackjärn glimmade i solen och klädningar fladdrade under det man sjöng:

“Det brinner en eld, den brinner så klar,

Den brinner i tusende kransar“ o. s. v.

“Se på Erland, huru han krumbugtar sig för fröken Pärldröm“, sade en ungersven.

“Se på henne då!“ svarade den andre och tillade skrattande: “Pulliainen står som hade han svaljt ättika.“

Det klatschade då Sigrld Pärldröm slog sin mjuka hand i Erlands och jäntor och svenner sjöngo: “Hej, säj, så får du mej,

Får du mej, så står du dej.

Vill du inte ha mej,

Kan du låta bli mej,

Vill du inte si mej,

Kan du si förbi mej,

Si så är ja' skild från dej.“ o. s. v.

Sedan man lekt och sprungit, gick man ned till den nedanför Dansanbärgct belägna gungan. Erland gick vid Sigrlds sida. Pulliainen följde mörk och misstämcd efter. Nedkomne mötte de Stor-Jeppas, som sade till Sigrld: “Jo, sjärl får fröken bisi åt se; nu behöver on inga far ett'n ut-soknes ifrån, int.“ Den unga flickan spratt till

och rodnade ända upp till hårfästet, såg sedan på Erland och skrattade. Stor-Jeppas åter, som märkte att han sagt en dumhet, försökte mildra intrycket af det sagda, men Erland, som misstänkte, att han skulle säga nya dumheter, skyndade att genom en fråga leda honom in på ett annat ämne.

Emellertid nalkades terminens början. Den 20 Augusti öppnades skolan och nya elever intogos. Erland kände sig allvarligt stämd. Med stor innerlighet bad han Herren gifva honom styrka och krafter, upplysa hans förstånd och leda honom på det rättas väg. Han kände lifligt det ansvar han påtog sig och detta gaf hans anlete ett strängt, allvarligt utseende. Barnen hyste första dagarne farhågor. Han skulle alt bli dem en sträng herre, fruktade de. De ändrade dock snart mening om sin lärare. Det var med kärlek, icke med stränghet han bedref undervisningen. Själ förberedde han sig samvetsgrant. Händet, att de mindre begåfvade icke kunde följa med, satt han långa stunder under aftonen och grubblade på att uppfinna något nytt, mera ändamålsenligt förfaringssätt. Detta tog alt tid. Men han lärde sig ock härunder känna barnens individuella olikheter.

Det ärliga arbetet medför alltid sina välsignelser. Här om någonsin var detta fallet. Han njöt den stilla tillfredsställelse, som arbetet

skänker. Den rikaste belöning var dock för honom att se, med hvilken uppmärksamhet barnen lyssnade till honom, att se, huru deras ögon så att säga hängde vid hans läppar. För hvarje fråga han gjorde, fläktade 30 små händer och strålade lika många par ögon emot honom. Det gick med lif och lust och det kunde hända, att han efter en timmes undervisning fann sig upplifvad, i stället för uttröttad.

Hvad själfva undervisningssättet beträffar, märkte han ganska snart, hvilket hjälpmedel en intresserad och kunnig folkskollärare har i den heuristiska metoden, i hvilken man utgår från hvad barnet förut har sig bekant och låter det steg för steg själfmant utvidga sina kunskaper. Där minnesläsning var nödvändig, underlättade han denna genom skämtsamma råd och anmärkningar. Så sade han t. ex. engång vid inläran-det af tabulan: "Icke skall man sömnig och gäspande läsa tabulan vid bordet. Det skall gå med lif och lust. Jag lärde mig tabulan, under det jag om sommaraftnarna sprang till skogen efter korna. Väl hände det emellanåt, att jag till $5 \times 9 = 45$ fogade ett aj! då stortän stötte mot stenen; men tabulan lärde jag mig och har sedan den tiden kunnat den."

En dag kom han vid läsning ur "Naturens bok" att fråga: "Nå, hvar och en har väl sett en smedja och kan väl säga, huru det tillgår vid smide?"

Jo, bevars! Alla visste det. De fläktade med händerna och ögonen lyste.

“Nå, kan Nils Andersson säga det?”

“Man tar yti me tandjin å slår me' slädjon opa.”

“Hvad är det för något som heter slädjon? och tandjin sen?” frågade läraren. Han sökte hos den växande generationen uppväcka löje för den breda dialekt allmogen talade, för att sålunda snabbare utbreda det högsvenska skriftspråket.

Några dagar senare var Nils Anderssons fader stadd i något ärende i byn. Erland gick fram till honom och hälsade. Den andre svarade på finska.

“Hvarför talar Ni finska?” sporde läraren.

“Hvar och en talar ett språk, som man icke kan skratta åt.”

“Är då svenskan ett språk att skratta åt?”

“Ja den svenska som vi här tala. Men hvad kunna vi hjälpa det? Vi äro uppfödda i tunnan och matade genom sprundet som man säger och kunna därför icke annat än vårt fattiga bondspråk, åt hvilket prästen skrattar på läsförhöret och läraren i skolan.”

Andersson sade detta liksom på skämt, men hvarje ord var afsedt att träffa — och det träffade. “Jag har visserligen tillåtit mig att skratta åt vårt bygdemål, men det har jag gjort i

en god afsigt. Hvad är det för resten att skrat-
ta åt? Bygdemålet är ju det äldre språket, hvar-
ifrån högsvenskan utgått. Men jag har ansett,
att vi svenskar här i landet vinna därpå, att vi
småningom utbyta det-mot skriftspråket.“

“Ja så, lärar'n har den tron, han. Jag skulle
likväl be läraren akta sig för under. Pastorn
och klockaren skratta också åt vårt språk och
det endast för att vi må utbyta det mot finskan.“

Det var en upplysning, som gaf den unge
läraren ett och annat att tänka på.

En par veckor senare begynte barnen i kon-
firmationsåldern sin skriftskolegång.

Erland vek en afton en till Smiss för att
efter dagens möda och tunga prata bort en stund.
Jovan var ju alltid försedd med historier och
kunde prata och skratta, när hälst det kom
främmande. Det var ock därför nästan alltid
folk hos Smiss. Karlarne hade emellertid ännu
icke kommit hem. Vårdinnan var upptagen af
grötgrytan och tvänne skriftskolegossar från Jo-
kelom sutto och stirrade öfver sin långkatekes.

Erland slog sig emellertid ned. Den ena
gossen läste så högt, att läraren kunde uppfatta,
att det var finska. Erland fäste till en början
ingen uppmärksamhet därvid, men snart blandade
sig gossen i samtalet på flytande svenska.

“Hvarför läser du finska?“ frågade Erland.

“Pastorn vill det. Nog lärde mor mig först

A B C boken på svenska, men sedan vi fingo den finska skolan till byn har pastorn låtit oss börja läsa finska.“

“Fins det mycket svenskar i Jokelom?”

“Nog fins det ändå.“

“Huru många ungefär?”

“Kanske en trettio personer.“

“Läsa alla finska?”

“Nej, de äldre läsa svenska, de yngre finska.“

Erland hade hört nog. Det begynte jäsa och koka inom honom. Sorg och förtrytelse höll på att jaga tårarne upp i hans ögon. Gud nåde så visst! Svenskarnes ställning här i landet skulle icke blifva afundsvärd spridda som de voro och påträngda från alla sidor af massorna och den fennomanska annektionslusten, en annektionslust, som var i ständigt tilltagande, gick med smålöjet på läpparna och slickade sig omkring den rofgriga munnen. Hade han haft förmåga såsom han hade vilja, hade han ropat, så att det genljudit öfver hela Finland: “Svenskar, vaknen!”

Följande dag gick Erland till kyrkoherden i socknen, pastor Mutikainen. Denne satt på sitt ämbetsrum sysslade med några kyrkoböcker. Han var en storväxt karl med hög panna och bredt ansigte. Han såg litet upp öfver axeln

och hälsade förströdt — han hade sett Erland komma längs gången, som ledde upptill prästgården. Erland satte sig utan att därom bli anmodad. Pastor Mutikainen fortsatte att skriva. Slutligen steg han upp prästerligt högtidlig och högdragen. "Hvad får det lof att vara?" frågade han kort. Han var inspektor öfver folkskolorna i sin församling och Erland hade väntat, att han skulle fråga något angående skolan. Då han såg, att detta icke var fallet, gick han rakt på sak och gjorde i sin tur en fråga: "Hvarför tvingas svenskarne i Jokelom att utbyta sitt modersmål?"

"Det är väl omständigheternas makt. De växa ju upp midt i en finsk by," sade pastor Mutikainen något brydd.

"Det är icke omständigheternas makt, det är Ni som tvingar dem," svarade Erland med hetta.

"Jag har icke tvingat, men väl har jag för deras egen fördels skull uppmanat dem att börja läsa finska och för denna handling kan jag svara inför Gud och mitt samvete. Är det något vidare?"

"Nej, men denna sak" — — —

"Jaså, adjö, adjö! Min tid är för mycket kringskuren för att" — — Han vände Erland ryggen och gick in i andra rummet.

Denne skummade af förtrytelse.

Han gick hem i en upphetsad sinnesstämming. Blodet brände och sjöd i hans ådror.

På vägen mötte han kapellänen Ahlsten. Denne var af svensk härkomst och Erland förvånade sig öfver, huru han icke genast kommit att vända sig till honom. Pastor Ahlsten var en man på trettio år med ett fördelaktigt yttre, friska kinder och vackra regelbundna anletsdrag. Det låg öfver hela hans person något rent och städadt. Han hälsade den unge folkskolläraren med en skämtsam öfverlägsenhet. Denne fäste sig icke därvid, utan började genast orda om den sak han hade på hjärtat.

“Det var katten! Det är ju riktigt en principfråga,” sade pastor Ahlsten på sitt skämtsamma, öfverlägsna sätt.

Erland tog eld. Han uttalade i icke milda ord sin förkastelsedom öfver ljumheten och liknöjdheten hos flertalet af landets svenskar i en fråga, som dock var så viktig.

Pastor Ahlsten blef allvarsam, icke stött, hvilket Erland hade väntat. Han svarade allvarligt: “Hvad skall man göra? Saken står nu engång så. Det kan icke hjälpas. Man får hoppas, att sanningen omsider dock skall segra.”

Och åter brusade Erland upp och uttalade denna gång sitt anatema öfver de stora orden, som så orätt användas. “Hvad menar Ni i detta fall därmed att sanningen segrar? Kommer

Ni ihåg historien om östgöternes ärliga, tappra folk? Kommer Ni ihåg, huru detta folk gick under för list och våld. Segrade sanningen också där?"

Pastor Ahlsten småskrattade. Erlands högratvande vädjan till östgöternes folk ljöd icke så litet komisk. "Nå, men hvad vill Ni egentligen? Säg mig det först."

"Motarbete det fennomanska förfinskningsarbetet."

"Men på hvad sätt? Skola vi börja upphetsa den svenska befolkningen på samma sätt som de fennomanske agitatorerne gjort det med den finska?"

"Nej, vi skola icke upphetsa, vi skola upplysa. Vi skola uppmana svenskarne att icke öfvergifva sitt mödernemål och sina fäderneseder. Vi skola erinra dem om, att de äro svenskar, icke finnar, att svenskan är deras modersmål, icke finskan såsom fennomannerne predika det."

"Alt detta kan icke ske utan upphetsning och separation".

"Jaha," svarade Erland bittert. "Vi ha kommit så långt här i landet, att vi icke våga beteckna en hvar sak med dess rätta namn. Vi äro svenskar, men vi våga icke säga, att vi äro det. Adjö, herr pastor."

Pastor Ahlsten gick glättad och slät sin väg, som om ingenting passerat. Liksom svanen skakade han slammet af vingarne och seglade

ut fin och nobel, oemotståndligt fin och nobel. Det låg hos honom en så utomordentlig fördomsfrihet, att den nära nog hade tycke af menings- och intresselöshet. Så förstod han t. ex. icke blott att adla sin fennomanske öfverman och dennes åtgöranden, utan äfven affärda hvarje tal om den fennomanska annektionslustan och maktbegäret med ett öfverlägset: "nåh!" som antydde å ena sidan hans vidsträktade synkrets — hvad skulle han, den fjärblickande, fästa sig vid småsaker! — å andra sidan, att hans fennomanska öfverman gärna kunde roa sig med fennomanska assimilationsförsök, om han fann ett nöje däri. Men icke blott i språkfrågan, utan äfven i alla möjliga frågor var han utomordentligt fördomsfri.

"Han har en afskyvärd förmåga att se det goda i allting," ljöd engång den uppbragte Erlands skarpa uttalande om honom. Följande dag sammanträffade de båda prästerne. De klagade hvar på sitt sätt öfver det olyckliga valet af folkskollärare.

"Hans medtäflare hade visserligen sämre betyg, men föreföll att vara för hyggelig karl att agitera," sade pastor Mutikainen. Pastor Ahlsten öfverfölls af en elakartad torrhosta och småskrattade.

"Ja, ja, se det beror allt på — — —", sade Mutikainen och rodnade. Hvarpå det berodde, blef en hemlighet, ty han sade det icke.

Under julhålgén inträffade de sedvanliga julbudningarna. Erland Bredbacka blef efter uppträdet mot prästerne själfallet glömd. Ståndspersonsklassen i socknen utgjordes förutom prästherrskapen, af några gamla militärfamiljer. De senare hade under decenniens lopp bott bland denna svenska befolkning och likväl utom densamma.

Erland var för litet fåfång och för mycket själfständig för att känna behof att böja ryggen för dem eller visa för mängden, att han fick so-la sig i deras glans.

Erland hade stält som sin lifsuppgift att höja socknen i bildning och vetande, i sedligt och andligt hänseende och att på samma gång hindra förfinskningens arbetet. Honom förelåg en stor uppgift, en uppgift som kräfde mycket arbete, mycken ihärdighet och stor själfupoffring. Han hade tillräckligt förstånd för att finna, att han icke kunde vinna dem för den goda saken. De lefde sin värld för sig. Han kände det och gick därför gärna sin egen väg, utan hat och utan bitterhet. Redan genom sitt kall var han ju dessutom hänvisad till allmogen.

Han hade en viss lätthet att upptaga passande samtalsämnen. Några af allmogemännen hade äfven läst ett och annat. Han behötte därför icke uteslutande undervisa, hvilket i längden väl hade blifvit tröttande. Emellanåt kunde sva-

rens naivite i hög grad roa honom. Så hade en afton fråga uppstått om orsaken till månförmörkelser. Barstu värden hade läst och missförstått något folkeligt arbete om världsbyggnaden. Månen vore "skenbar" endast på ena sidan, den andra vore städse mörk. Erland visade med tillhjälp af en lampa som sol, en tobakspung som jord och ett nystan som måne, huru ny och nedan, fullmåne och månförmörkelser uppstå i följd af månens olika ställning i förhållande till jorden och solen. Han kom härvid att omnämna, att jorden var rund som ett klot och att människor äfven bo på andra sidan af jorden.

"He" tror ja' inga", sade Nystu far, "förrn ja' borar me' navarn tvärs djinum jorden å ja' me te aron handen får fast i navaraxe."

Alla skrattade.

Barstu värden åter envisades och sökte försvara sin åsigt om världsbyggnaden, åberopande Mose bok, där det talas om huru Moses bad och Herren lät solen stanna på himmelen. Erland sade, att detta var judafolkets uppfattning af saken, men att denna numera vore föråldrad. Barstu värden genmälte härtill, att bibeln var Guds ord; det som däri stod kunde icke föråldras. Erland försökte ännu orda om en friare tolkning, men den andre skakade på hufvudet och sade: "Gifver man engång ett finger åt fannen, så tager han nog snart hela handen".

Då de gingo hem, sade Aron Barsas till Erland: "Jag råder dig som god vän: akta dig att börja fingra på religionen."

Erland var själf göd sångare och hade redan vid seminarium vant sig att uppträda som dirigent. Detta kom honom nu synnerligen väl till pass icke allenast i skolan, utan äfven vid bildandet af en kvartett bland allmogesönerne. Snart nog kunde desse under hans ledning uppträda vid bröllop och andra festliga tillfällen.

Trots sin olika uppfattning af hvarjehanda frågor begynte Erland och Pulliainen, grannar och barndomsbekanta som de voro, alt flitigare umgås. Pulliainen till och med lyckönskade sig att i Erland ha funnit en person, med hvilken han kunde utbyta tankar och åsikter. Språkfrågan undvek man hälst; den ansågs för mycket "brännande." Men han, Mathias Pulliainen, hade efter hvad han själf försäkrade ett icke ringa förråd af egna tankar i hvarjehanda ämnen. Särskildt var han en väldig försvarare af den rena läran. Erland Bredbacka var som vi sett icke fullt ortodox och därför icke håller sen att upptaga stridshandsken; ja, de båda stridsbrödernes meningsutbyte i andliga frågor blef ofta så lifligt, att de hvardera upprepade gånger åkallade fan (såsom varande en gammal herre) att inty-

ga sanningsenligheten af deras påståenden och det bindande i deras bevisföring.

Engång erhöll Pulliainen af Erland till låns Atterboms framställning af Thorild (Svenska siare och skalder.)

Nu blef det en ifver att studera. Nätter och dagar läste och begrundade han denna boks innehåll. Något så djupsinnigt och högstämdt hade han aldrig läst. Thorild var ojämförligt störst bland dödlige! Nog förtjante han ock namnet Thors eld, ty det var i drag af eld han förklarade världen och alt hvad i världen finnes. Pulliainen kände, huru hans vyer vidgades, kände, huru Thorild drog honom den ringe klockaren upp till den strålande höjd, hvarifrån han med sin ljungeldsblixtrande snilleblick betraktade företeelserna.

Pulliainen var hänrykt, så mycket mer som han kände sig vara en själsfrände till Thorild. Visserligen var han något mindre — åtminstone till växten —, men Thorilds djärfva ande bodde i hans lilla stofthydda, det kände han! Och han gick med långa steg, vidgadt bröst och vidgade näsborrar fram och åter i sin lilla kammare; han knäpte med fingrarna och smackade med läpparna. Han var idel förtjusning. I sin thorildentusiasm fick han tag i pennan och nedskref djupsinniga, thorildska tankar i hvarjehanda ämnen. Och så gick han att visa sina uppsatser

för Erland — till prästerna vågade han naturligtvis icke gå — och bad denne korrigera språkfelen, ty honom Pulliainen fattades intet annat än grammatikalisk underbyggnad för att kunna offentligen uppträda som tänkare och skriftställare. Erland genomgick hans opus.

“Förstår du allt hvad du här nedskrifvit?” frågade Erland tort.

“Nog förstår jag, fast jag icke har ord att säga, hvad jag tänker och menar,” förklarade Pulliainen.

Erland började nu sönderplocka uppsatsen bit för bit och det visade sig, att Pulliainen icke förstod alla de dimdunkla underliga tankar han där nedskrifvit. “Se det är så,” sade Pulliainen, för att förklara detta egendomliga förhållande “att jag, då anden kommer öfver mig, ser i samma ögonblick allt så klart och tydligt och då har jag äfven orden färdiga att nedskrifvas; men då jag sedan skyndar att kasta detta till pappers, är det icke mera lika klart och tydligt och jag tappar tråden midt i stycket och orden äfven. Då börjar jag läsa högt om från början och gör åter en knyck och försöker, om det icke skall gå vidare. Om det icke löper vidare, så tager jag ännu engång om från början och gör en ny ansats.” —

“Alldeles som en vredgad gumse,” inföll Erland och skrattade godt åt sin liknelse. Nu

blef Pulliainen uppbragt, stoppade pappren i fickan och gick sin väg. Och han skref vidare. Icke skref han alltid så djupsinnigt, att ingen förstod det. Emellanåt kunde hans stora thorildska tankar vara helt lättfattliga. Så skref han bland annat: "Frihet är frihet," hvilken dråpliga sats han på finska i höga bokstäfver med knif inristade i kalkrappningen på kakelugnen, sannolikt i förhoppning, att denna stora, djupsinniga tanke än engång i tiden skulle som ett bevingadt ord flyga kring världen.

Emellertid hade, utan att han själf märkte det, förgudandet af Thorild gjort en icke ringa omsvägning i hans religiösa åsichter. För honom var snart, liksom för hans store mästare, naturen alt. Bibeln var visserligen böckernas bok, men den var icke i alt så fullständig. Såg han däremot omkring sig i naturen, såg han där Gud öfver alt så väl i det ena som det andra. Erland misstänkte, att Pulliainen af förbiseende låtit Thorild inträda som tredje personen i gudomen; men han sade ingenting, blott småskratade.

Pulliainen tyckte sig nu vara så på det klara med de religiösa frågorna — han hade för resten så alltid tykt —, att han blott förvånade sig däröfver, att han icke själf genast kommit att tänka på alla dessa saker. Det var blott en punkt, som tarfvade förklaring. Denna punkt

var ej mer eller mindre än själfva "knäppen," som engång satt världarna i gång. Pulliainen grubblade mycket öfver denna sak och nedskref divinatoriskt dimdunkla tankar, hvilkas betydelse och innehåll han ofta nog efter en kort tid icke själf förstod. Emellertid skulle han förr eller senare förklara "världsknäppen," det kunde icke gå af för mindre. Under lösningen af detta kvistiga problem kom han öfver Liljas skrifter samt öfver arbeten hållna i fullt materialistisk anda och störtade sig med vanlig oförsigtighet öfver den erhållna, nya literaturen. Rollerna växlade nu. Erland blef den konservative, Pulliainen åter gick anfallsvis tillväga. Under denna tid höll han nästan helt och hållet på att bortglömma den mission han erhållit i Jyväskylä. Men icke kan man ju håller begära, att en människa skall kunna tänka på flera så omfattande frågor på en gång. Och han hvälfde stora planer i sitt sinne, Pulliainen. Bland det finska folket gjorde sig en så konservativ, trångsynt världsåskådning gällande, att "det var ohyggligt." Han Pulliainen kände, att han var den storslagne, kraftfulle person, som skulle lyfta på den tunga förlåten och låta friska flägtar inbryta öfver landet. Finska kunde han och genom öfning skulle han nog snart lära det som ännu tröt honom. Och den kortväxte, uppnäste klockaren gick och bröstade sig i storhetstankar så, att hofrådinnan lorgnet-

terande honom sporde majorskan, hvem denne "by-Napoleon en miniature" vore.

Emellertid kom våren och med den tiden för den vanliga årsexamen. Några af socknens förnäma damer kommo för att roa sig — det skulle alt bli ett litet frisppektakel, menade de. Erland tog till först upp naturkunnighet, sedan geografi samt undvek i hvardera ämnet att fråga minnessaker. Nästan alla barn markerade för hvarje fråga han gjorde. Små allmogeparflar svarade emellanåt med säkerhet och öfvertygelse på saker, som för de förnäma damerna voro obekanta. Följde så sång- och gymnastikuppvisning med lika goda resultat.

"Nog kan alt det här vara bra," menade hofrådinnan; "men arbeta folkskolorna öfver alt med samma framgång, så får man snart nog icke en duglig tjänstflicka mer."

Allmogen var helt belåten. Ett sådant intresse, ett sådant lif hade de icke förr sett i en skola. Väl hade de redan af barnens berättelser anat, att det var något annat än en vanlig byskolmästare, som nu handledde undervisningen. Förut hade mången moder med riset under förklädet fått följa sin Matts till skolan, där riset äfven ansetts vara ett synnerligen lämpligt medel vid inplantandet af Kristi milda lära i gossarne. Nu gingo barnen af egen håg och drift och hade alltid sedan så mycket att be-

rätta vid skenet från aftonbrasan. Den första examen gjorde sålunda ett i allo godt intryck. Endast pastor Mutikainen gick som ett mörkt moln.

“Fru kommissarjinnan“ hade äfven öfvervarat examen — hon hade icke velat låta sin dotter gå ensam dit. Hon hade under de sista veckorna haft skäl att misstänka, att Erland och Sigrid icke sågo hvarandra ogärna. Det var ren oförsämdhet, om Erland, “en folkskollärare, fattig som en kyrkråtta,“ hyste några förhoppningar om Sigrids hand. Hvarmed skulle han föda hustru och barn, han, som knapt hann skaffa sig en ny rock, tills han slitit hål på ärmarna i den gamla.

“För Guds skull, mamma, säg icke så; icke har han ju friat till mig och har väl aldrig tänkt därpå.“

“Har han icke friat, så kommer han att fria, var du viss därpå,“ försäkrade modren.

“Nå, lämna det till dess då.“

“Jo, det är så dags då,“ sade fru kommissarjinnan.

Herr kommissarien åter hade alltid gynnat Erland — i hemlighet. Som vi redan tidigare sett, var han visserligen häftig och skräflande, men en i grund och botten godhjärtad man. Då han som ordningsman var utsänd till något lotteri eller någon annan dylik tillställning var det van-

ligen han, som smått drucken, förde det mesta oväsentet. De unge roade sig då med att baki-från rycka honom i luggen och han åter skrek och stampade öfver denna missfirmelse af en kronans tjänsteman. Erland hade en par gånger afstyrt ofoget och eljes genom sitt godmodigt skämtsamma, anspråkslösa sätt att vara blifvit Pärldröms synnerlige gunstling.

Med Sigrid sammanträffade han ofta.

Det var en vacker juniafton. Sigrid satt med sitt arbete vid roten af en hög hängbjörk ett stycke från hemmet.

“Det var väl att jag träffade dig“, hörde hon Erlands välbekanta stämma bakom sig. Hon spratt till och rodnade. Han satte sig bredvid henne. Efter en stund sade han, i det han trofast blickade henne i de blå ögonen: “Jag har länge burit en sak på hjärtat. Du anar helt visst hvad det är.“ Hon anade det och inom några ögonblick beseglades med kyssar ett förbund för lifvet.

Först sent på aftonen kom Erland hem. Han lade sig på sin bädd uppe i vinds-kammaren, men han kunde icke inslumra. Hvad han kände sig lycklig! Han hade som barn hört en saga om en fattig gosse, som endast egt sin fromma barnatro och sitt uppriktiga hjärta, men som blifvit skogsråets gunstling och af detta erhållit ett trollspö, som öppnade vägen i bärget till för-

trollande vackra gemak. Nu trodde han sig förstå sagans mening. Han var just ett sådant hälgdagsbarn. Han hade vunnit än något bättre. Han hade vunnit den fagraste och präktigaste ungdoms hjärta, ty fager var hon efter hans tycke som en sagornas prinsessa. Och rik var hon äfven. Han inslumrade först mot morgonsidan och drömde då de ljufvaste drömmar, uti hvilka Sigrid Pärllström jämte andra vackra, sommarklädda jäntor dansade kring honom som älfvor dansa kring älfkungen i månskensnatten. Midt under själfva dansen kände han en stickning i ena tinningen och hörde en fnittrande röst ropa: "tänker du sofva dig till präst i dag?"

Han slog hastigt upp ögonen, men såg blott hufvudet af sin yngre broder, som skyndade ut och hörde bullret efter en i golfvet nedfallande skosula, hvilken brodern kastat på honom.

Solen stod redan högt på himmelen.

Ryktet om Erlands förlofning gick som en löpeld genom byn. "Herr kommissarien" gick och tog sig ett rus i glädjen, sökte upp Erland, klappade, omfamnade och kyste honom och lät med en plirning och en halfkväden visa förstå, att han omstämt kommissarjinnan. Denna åter ansåg sig böra hålla för dottern en bäragspredikan, i hvars inledning hon påpekade, att dottern nog kunnat få sig en förnämligare man än

en folkskollärare. "Nå, mamma gifte sig ock med en skullfogde." "Ja, ja men det var annat, det. Icke hade vi under sådana förutsättningar låtit dig gå i stadens fruntimmersskola."

Ute i byn nickade eljes alla så gladt mot "den vackre brudgummen och den vackra bruden." Han hade från början varit och altmera blifvit de svenska byarnes gunstling, så mycket mera som han själf just hade sin rot här och de i honom funno sig själfva med sina förtjänster och fel. Genom att väcka språkfrågan till lifs hade Mutikainen och Pulliainen äfven i sin mån bidragit till hans popularitet. Man kom till och med från aflägsna byar, då det i förbifarten passade sig, till honom och trykte hans hand, önskande honom "trifsamhet och välsignelse och alt godt hvad de för öfrigt kunde önska."

Stor-jeppas sade: "Kva va' e' ja' sa'. Spåkoln har visst två vilkor, men int' va' he' första gangon som e' a' gandji såsom ja' a' sagt.

Smis Jovan sade blott: ha! ha! ha! som vanligt.

Skakanäbba-Jonsonsken var icke minst glad. Hon räknade sig aflägsset slägt med Erland, och hennes salig man hade i tiden varit god vän till Pärldröm, efter hvad hon visste berätta. Hon slog händerna i hop, skrattade så det ekade i Svidisens rymliga stuga och sade: "Ja' tror ja' op eviga flätjin läter Donabatjin spenn yti märrn

sina å så far ja' gratulera. Vi e' ju rät liksom lite' ejifolk. Sku' men bisi vit he' tär i aron värden, ja' veit kva han sku' bli glader, han å Pärilström som allti' va' så kontanta vänner. Men han e' ti han som han e'. Man veit inga jär i värden; bäst som man gar, så loftas man. Ja, ja, ti ska' vi all, men ingan komber tidan å' sä'r, hur an har e' di. Men int e' e' nu för mytji, om ja' läter spenn yti märrn å far gratulertjockaste slägten hälder, int. Min modro å Erlands va' småkusiner.“

Skakanäbba-Jonsonskan trädde öfver hufvudet den blårandiga hälgdagskjolen, tog så kammen, slätade ut sitt glesnande hår och satte på hufvudet “styck å mysso me' krås vider“ alt efter “gambel tidens människors sed.“

Snart är alt i ordning för affärden. Skakanäbba-Jonsonskan tager på tömmarna och kärran börjar röras — men tungt och segt som en lerkvärn. Skakanäbba-Jonsonskan sågar med tömmarna som hade hon grymma afsigter och märren vänder hufvudet i djup förtviflan upp mot himmelen. Så kommer man slutligen ned till landsvägen. Nu rinner det i hågen på dem hvardera, Skakanäbba-Jonsonskan och märren, att det nu på släta jämna landsvägen bör gå i lopp. De äro dock fortfarande oense om huru stark farten bör vara. Skakanäbba-Jonsonskan smackar och stampar och slår med tömlyckan ömsom märren

på gumpen ömsom sig själf kring öronen. Den gamla, svältfödda, storbukiga märren med de tunnbandslikt utåt bugtade reffbenen paddlar skvalpande framåt, alt emellanåt vändande den romerska näsan och de djupt tragiska om barmhertighet bedjande ögonen mot madamen, på hvilken hufvudet skakar och armarna gå som på en väderkvarn. "Bi dom bara sir me' op man-gårn, no' komber tom å bider me' in op kaffi no."

Ingen kom.

Hon tog sitt parti, och gick in objuden. Fru kommissarjinnan var ensam hemma.

"God dag härinne."

"God dag. Hvad har Ni för ärende?"

"Ärand? Int a' ja' nu förr hörd en ejifolk frågar kva' man har för ärand. Veit int Ni att min modro å Erlands modro va' småkusiner. Sku Pärldröm va' heiman, så sku an no' vita så mytji som ti bid me' stig fram å sit nider. He sku' an vit he! Å inga sku e' va' för mytji helder för all supan som men bisi i ti'n*) gaf åt onor. Int för he', no va' ju Pärldröm hjälpsam å dågli å no'. När men bisi kreisa omkring me' virobränvine', så visst no' Pärldröm kvar an va', men knyst int orde helder åt befallningsman."

"Fru kommissarjinnan" stod och "luktade"

*) Tiden.

med vidgade näsborrar liksom för att visa hvilket svalg det var mellan henne, kvinnan med uppfostran, och Skakanäbba-Jonsonskan. Något för henne säreget var äfven att hon med högst egendomlig inkonsekvens icke höll efter sin vana en straffpredikan, utan sade mycket sirligt och förnämt: "Madamen är god och stiger ut och besvärar sig icke med att öppna mina dörrar mer."

"Såå," sade Skakanäbba-Jonsonskan. "Ja' a' vari ti tals me' hofrådinnan å ader Hennes Näder, men inga a' dom vari så mänli att dom a' bidi me' stig ut, int. Å vi som entå sku lådas bli ejifolk. Men så e' e' me' slik tär halfylle-herrskap, när tom får någer fåblor bak. Liksom int kvar å ein sku' viti kvem tu e'. Ja' undras just kva e' blir ett, när man tar fåblona å de. Tå e' du som två hopslaji bräder; int e' där buk å int e' där bak, utan tu e' alldellis som ein ploeka' stjoro.*) Å inga ypnar ja' tess dörrnan meir, int, så ejifolk vi e'.

"Blej du no' pläga å?" sporde Donabackskan af den hemkomna Skakanäbba-Jonsonskan.

"Ja, just så mytji, som!! — — ja' vil int så ill säj.

Men no' sa' ja' sanindjin — ja' sticker inga undi bantjin — å inga ypnar ja' tom dörrnan meir, inga."

*) Skata.

Underrättelsen om Sigrids förlofning med folkskolläraren förvånade icke klockaren. Han hade redan länge anat, att det slutligen så skulle gå. Han var ej heller otröstlig; utan uppsände en suck af tacksamhet mot Försynen, som icke låtit honom mera blottställa sig än han gjort. Han hade åter fått en lutning tillbaka åt det ortodoxa och han var igen öfvertygad om, att han först nu var på det klara med de religiösa spörsmålen. Han hade varit att förliknas vid ett krokigt träd, hvilket för att bli rakt måste böjas åt rakt motsatt håll d. v. s. han hade från sträng bokstafstro blifvit ren fritänkare. Nu stod trädet rakt. Nu hade han fri utsigt åt alla sidor.

Han började åter umgås med pastor Mutikainen. Denne sade engång, då det blef fråga om Pulliainens själatillstånd och irreligiösa världsåskådning under de senaste tiderna: "Djäfvlens uppträder under tusen former, städse likväl som en ljusens ängel. Dig har han snärjt i sina garn genom världsliga böcker och värdslig klokskap. I detta garn fångas de skarpaste hufvudena, de som annars undgå hvarje annan list. Här föres människan på tinnarna af templet och för henne visas all jordens härlighet och bländad märker hon icke, att det är djäfvlens som förklarar texten till de stycken som förevisas."

Pulliainen kände sig i hög grad anslagen af denna djupsinniga utläggning; han fann bilden

i hög grad stämmingsfull och träffande och kände sig smickrad öfver, att djäfvulen dock hade måst kasta ut det starkaste nätet med de finaste maskorna för att fånga en sådan lax som Pulliainen.

Han kände sig så trygg, då Mutikainen upplysningsvis meddelade, att teologins rustkamare var rikare försedd än någonsin. Och då Pulliainen nu framhöll de inkast mot bibeln, hvilka gjort honom till tviflare, besvarade pastorn dem så lugnt och lätt, att Pulliainen skulle blifvit helt glad, om han icke på samma gång åter fått en erinran om, huru litet han ändock visste i detta ämne, hvarom han dock, förrän han läst något annat än bibeln två hvarf igenom och ett hvarf genom alla religiösa böcker i sockenbiblioteket, upprepade gånger öfvermodigt förklarar, att detta var det enda ämne, där han var fullt hemmastadd.

I slutet af Juli firades Sigrids och Erlands bröllop. Så väl ståndspersoner som allmogemän voro inbjudna. Bröllopet hölls hos Pärldröms. Granar stodo en på hvar sin sida om porten. Björkar garnerade uthusbyggnaderna. Likaså utgjorde den vidsträkt, rymliga vinden en enda stor löfsal, dit allmogegubbarne senare på aftonen drogo sig, drucko toddy eller hembrygdt kannöl och samspråkade med hvarandra. Här

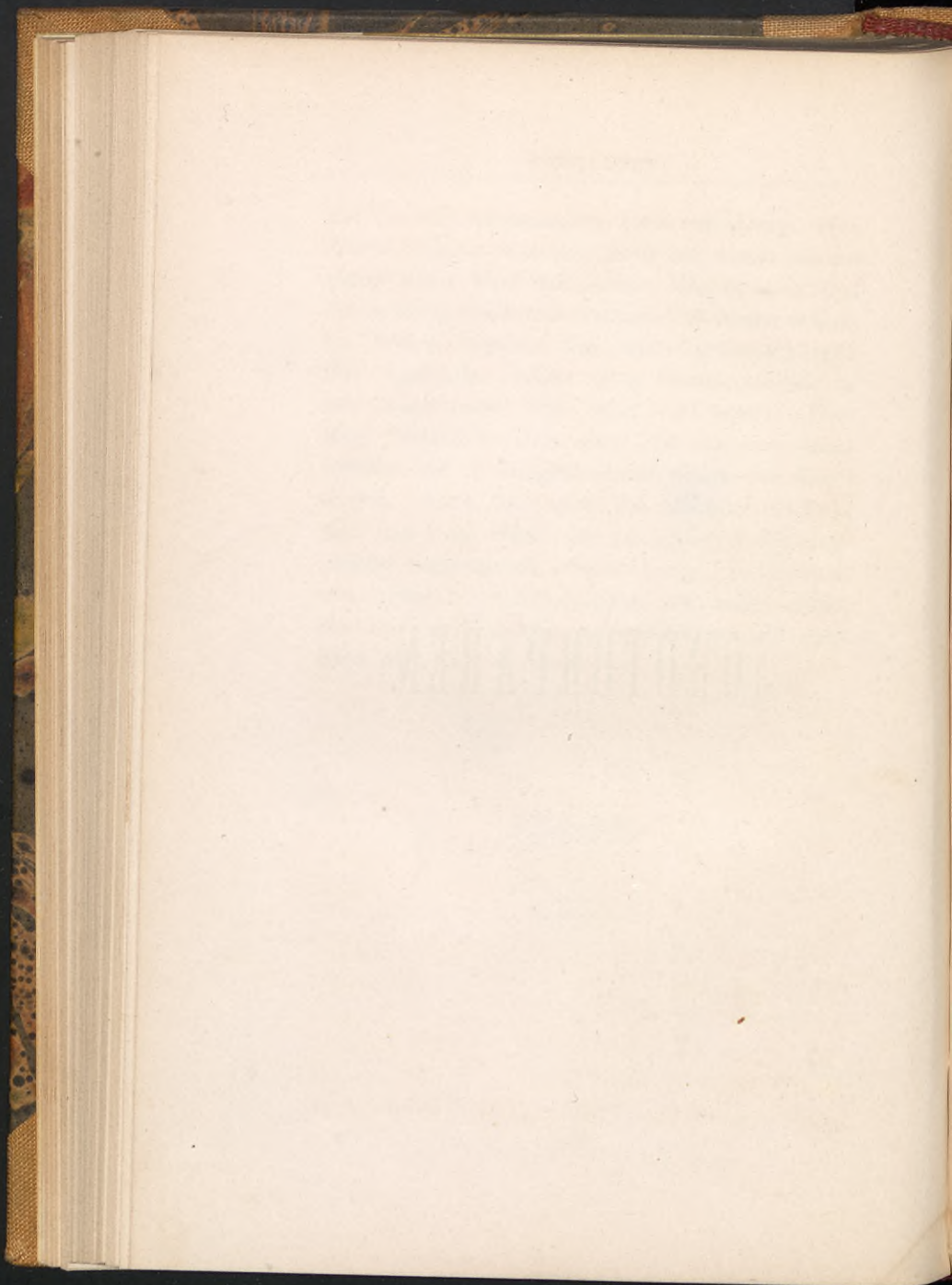

var det som kommissarien förde värdskapet. Han drack i sorgen öfver att mista sin dotter det ena glaset toddy efter det andra. Men ju mera han drack, desto veksintare blef han. Då senare skåltalen höllos, begynte han bittert gråta och sade litet emellanåt: "Kom ihåg Erland, att hon är mitt enda barn! Var mild mot henne. Kom ihåg Erland!" Och han grät och stora tårar trillade ned i skägget och så drack han åter i sorgen. Ännu långt efter det alla gått till hvila satt han i en löfsal ute på gården i den uppgående morgonsolen, drack toddy, lät spelmannen spela och hade pigorna att dansa under det han själf tårades och talade om sitt enda barn, som han nu miste.

JORDTORPAREN.

Det var en blåsig och frisk septemberdag. Rönnarna stodo helt stolta öfver sina röda och rika klasar och höllo fri taffel för himmelens foglar, men björkarne ryste, då de sågo sina blad gula och vissna jaga efter hvarandra i klungor, liksom drifna till lek af den ironiska höstvinden. Emellanåt fingo de hvila helt stilla, men så tog vinden åter i med förnyad kraft och de röko rakt ned på svedjelandet, där torparen Erlund med sin hustru förberedde en utvidgning af sin lilla nyodling.

Han hade redan i somras vid löfbrytning fält en hel mängd björkar och aspar. Nu vände han stubbarna upp å rot.

Erlund är en något gänglig, men rask arbetskarl med långa starka armar och stora, breda händer. I raska tag hugger han rötterna af en stubb och kastar sig sedan under ett sakta stönande öfver själfva stubben. Han bryter och bänder, fnyser och bråkar, tills stubben, åtföljd af en

massa mull och småsten vänder rötterna i vädret. Så rätar han på sig, aftorkar med skjortärmen svetten ur ansigtet och lägger sedan armarna bak på ryggen, som är öm och sjuk af det ansträngande arbetet. Då han hvilat några ögonblick, går han åter med samma våldsamhet lös på nya stubbar.

Hans hustru och den äldste gossen samla och bära stubbar och ruskor i högar. Alt ställes i ordning för att man nästa vår må kunna bränna eller svedja den blifvande nyodlingen.

Ett stycke längre borta leka de mindre barnen omkring en stilla eld. Emellanåt stryker en kylig vindkåre öfver dem och väcker till nytt lif den halft slocknande elden, som åter frasar upp längs några torra ruskor. Långa och smala eldtungor kasta sig, med ormlika rörelser fram och åter, hvarpå de med stor skyndsamhet sno sig in mellan ruskorna för att fråssa på stackens inålfvor; men så kommer en kraftig, ny vindstöt och brunna och brinnande barr och barkfragmenter dansa genom luften öfver nyodlingen. Och alt mera ligger vinden på och medför en alt större mängd gnistor, med hvilka den lustige turen leker, hoppar och då och då svänger om i hvirflande ilar. Nu samla barnen från skogen färska tallruskor och kasta på elden. Det ser till en början ut som skulle den kväfväs, men så börjar den utspy en tjock, intensivt tät, hvit

rök, "hvitbäss" kallad, hvori barnen hoppa och leka, äro ofta nära att storkna, men hafva öfvermåttan roligt.

Men från rakt motsatt håll höres på sidan af sveden det slamrande ljudet af dagsvärkarnes kärror. De komma med käppfogden i spetsen ett halft tjog till antalet fram ur skogsbrynet. De ha lass på sina kärror, men låta hästarne det oaktadt springa i fullt lopp. Då Erlund får sigte på sin häststackare, stiger blodet honom åt hufvudet. Han vänder sig mot sin hustru och vill säga något, men det kännes som hade han fått en köttbit i halsen; rösten stockar sig.

Värdinnan känner honom och vet, att en ömtålig sträng i hans bröst blifvit vidrörd. Erlund är mera mån om sin häst än om sig själf, det vet hon af gammalt.

Det första ord han får fram är en svordom och därpå följer en hel störtflod af ord. I föl hade man i dagsvärk kört en häst fördärfvad för honom och i år skulle det väl gå på samma sätt — och då följde åter ny skuldsättning. "Det är icke alt rätt och jag skall ännu engång ha det sagdt, att det icke alt är rätt", slutade han.

"Inga, inga är det värdt, inga", sade hustrun i en ton af ansträngdhet. "Man skall gå åt sidan så långt man kan, då får man lefva

här i världen. Tungan är en klen lem, men kommer mycken förargelse åstad“.

“Jaha, och en god mun är bättre än ett torp, som gör tre dagar i veckan, säger Skarpen. Ja visst! Han är en bockan-bisi, han ock, fast det är Skarpen. Kommer patron, då står han och klipper med ögonlocken och kinglar med benet; men vänder husbonden ryggen till, då är han färdig att skratta och kan nog berättta huru okloka egendoms herrar ofta äro. Men detta är heligudsmjukhet och falskhet. Jag tror det ligger i blodet, ty den första visdomsregel man som barn fick lära, lydde: Upp på ugnen, herrskapet kommer. Sådan sådd, sådan skörd. Jag är nu fyratio år gammal och är icke karl ännu; men nog skall jag ännu engång ha det sagdt, att alt icke är rätt“.

“Inga, inga“, sade hustrun, såg betänksamt på yxbettet, spottade oskickligt på marken framför sig och begynte afkvista ett träd.

Följande morgon begaf sig Erlund själf till dagsvärk. Han stod redan tidigt på herrgårdens Storåker. Arbetet och mödorna, sorgen och bekymren ha tryckt sin prägel på hans ansigte. Det ligger något fast, men på samma gång hårdt och sträfft i hans drag och dessa senare egen-skaper framträda i dag mycket mera märkbart

än under gårdagen, då hans anlete var upphetadt af möda och ansträngning.

De andra prata; en och annan till och med skämtar, men Erlund går tyst och sluten till sitt arbete. Han känner liksom ett stygn i hjärtat, då han sänker plogbillen i jorden. Denna del af Storåkern, dessa välodlade, bördiga tegar skulle nu hafva tillhört honom, om icke hans farfader hade låtit den dåvarande bruksegaren lura sig. Hans farfader hade tagit penningar till låns från bruket och den dåvarande brukspatronen hade varit synnerligen mån om att få låna ut penningar åt de omkringboende bönderne. Men huru det gick, kom han under ett fattigår — då egendomarne voro i lågt pris — och fordrade igen sina penningar. Hemmanet måste naturligtvis gå — och det gick för en spottstyfver. Men brukspatronen var en mild herre, som icke ville drifva arma, olyckliga människor från hus och härd. Han slog den bästa delen af hemmanet under gården och lät bonden stanna som torpare på det område, som ej passade att förena med hans egna lägenheter.

Kort före middagen syntes brukspatronens imposanta figur i fjärran vid randen af Storåkern.

Nu gick skallet lös.

Käppfogden, som hittills gått och halfsofvit

fick nu ögonen öppna för dagsvärkarnes fel och misstag och begynte hojta och skrika.

“Du plöjer för grundt“, röt han åt Erlund.

“Jag har plöjt, förrän du blef född“, svarade denne och nu kom det som han så länge hade burit på — brukspatronen var ju ock ännu utom åkern. Erlund genomgick liksom efter en förut upprättad förteckning förra och senare tidens obilligheter och orättvisor, obilligheter och orättvisor, som väl icke lag kunde straffa, men väl rättskänslan fördöma.

Under middagstimmen kallades Erlund upp på kontoret. Han steg långsamt och komligt in. Han var helt belåten därmed, att han icke mött frun på vägen. Hon var känd af folket för sin vänlighet och godhet och Erlund fruktade i ett fall sådant som detta den vänliga ton hon anslog, ty det kom då alltid under kampen mellan hans misstro och vekare känslor öfver honom en tafatt försagdhet, hvaröfver han vanligen efteråt grämde sig. Han försökte vid slika tillfällen le och vara vänlig, men det syntes alltid i hans blick något oroligt och spejande, som han visste, att han icke kunde dölja. Denna misstro till ståndspersoner tyktes vara hos honom ett olyckligt fädernearf, som vuxit till sig under flere generationer. Erlund själf hade engång sett den unga själfsvåldiga prästfrun sticka tungan ur mun då hon vände honom ryggen, och då hade hans styg-

ga, pessimistiska tankar antagit form af nära nog oomkullrunneliga sanningar.

Erlund väktes snart ur sina funderingar genom ljudet af knarrande steg, som hastigt närmade sig. Den gent emotstående dörren flyger upp — den är försedd med trisslås, ty patronen tycker om att sparka upp dörrar.

Erlund gjorde den för bruksfolket traditionela djupa bugningen. Han tyktes inför den fruktade i första ögonblicket glömt sin roll som oppositionsman. Han tog ock allting på fullt allvar, Erlund — till och med den djupa underdåniga bugningen. Så gjorde för resten mången annan. Men de voro icke häller så få, som voro ödmjuka för ögonen, men skrattade och gycklade, då husbonden vände ryggen till.

“En god mun är bättre än ett torp, som gör tre dagar i veckan“, hade ju Skarpen sagt.

Den väldige såg emellertid icke engång å sido på Erlund, utan stormade fram till ringklockan och ringde som om elden kommit lös. Så försvann han i det inre rummet för att afvakta hvad värkan ringningen skulle medföra.

Ljud af tunga steg hördes utanför. Tvänne personer inträda och Erlund uppsäges från torpet i vittnens närvaro.

Det kom oväntadt. Aldrig hade han kunnat tro, att han så snart skulle bli af med torpet. Hvad ondt hade han väl gjort? Hade han

stulit? Nej! Hade han ljugit? Nej! Hade han icke fullgjort det, hvartill han vid torpets öfvertagande förbundit sig? Jo! Nå, men hvad i Herrans Jesu namn! På något sätt måtte han väl hafva förbrutit sig! Jo, han hade förbrutit sig — om det är ett brott, att han ärligt sagt ut, hvad alla gingo och svuro öfver i tysthet.

Erlund stod en stund och gapade på sin husbonde med en min af den mest oförstälda förvåning. Vål hade han hört, att en adlig jordegare i grannsocknen jagat bort jordtorpare — ett helt band — emedan de i sin enfald nedlagt så mycket arbete på sina torp, att de blomstrande åkerfälten väkt den rike drottens snikenhet och afund — men aldrig hade han dock kunnat förmoda att han så snart skulle bli kvitt den jord, hvartill hans fäder engång varit själfegande.

“Förstår Erlund min mening?” upprepade brukspatronen. Jo, han förstod. Bloden sköt upp mot hufvudet och han sade i det han häftigt snodde omkring, sökande mössan, som han för öfrigt höll i handen: “men, men e' e' alt rät å!”

Han kom i en upphetsad sinnesstämning hem. Hans hustru begynte jämra och klaga och sade, att hon blef så “hjärtans sjuker”. Han svarade häftigt, men med en viss stolthet och

liksom för att trösta henne: "No' e' he' allti reisligari å bäteri ti tjän böndren".

Han gick ut till stallet och satte sig där på en trappstege och begynte öfvertänka sin ställning. Var det icke kanske bäst att det gått som det gått. Han var nu åtminstone kvitt herrgården. Om han icke efter fadrens död öfvertagit torpet, hade hans ställning nu icke varit så bekymmersam. Och han tänkte på den stinda penningbörsen med de blanka 75 markerna, som han egt, då han gifte sig. Alt var nu försvunnet; mark för mark hade de rullat bort och det var en ringa tröst att de voro runda och slagna att gå. Skyldig var han dessutom till bruket. Under ett missväxtår hade han med tungt hjärta upptagit ett lån af sin husbonde. De lånade penningarna liksom brände honom i handen — en hård erfarenhet hade lärt honom hvad slika lån ville säga — och han var fast besluten att så fort som möjligt betala dem igen. Men det följande året hade alltid sina bekymmer och sina utgifter. Torpet var för litet och vilkoren för betungande. Det hände till och med att han yttermera fick skuldsätta sig. Han kände det som hade han under de senaste tio åren varit stadd i traf uppför en sandgrop, där sanden ständigt rasade undan och drog honom nedåt lika långt, ja stundom längre än han hunnit upp.

"Kanske är det bäst att det nu slutligen

gått som det gått“, sade han och skakade på sitt bekymmerfulla hufvud.

Men hustrun jämrade och klagade och snart begynte äfven han smittas af farhågan för framtiden.

En dag vek Brinkas' värden in för att hälsa på Erlund. Talet föll snart på deras långvariga goda grannsämja och deras snart förestående skilsmässa. Han uppmanade Erlund att gå upp till herrgården för att be om förlåtelse, medan tider var. Deras husbonde var väl en stolt herre, som fordrade att man skulle stå på tå för honom, sade Brinkas' värden, men gjorde man det så kunde man vara säker på att i viktigare saker få sin vilja fram. “Nog är alt torpet ändå bra att ha,“ slutade han. “Gud bevarare en väl att med hustru och barn taga landsvägen för sig till vintern.“

Alt detta måste Erlund medge och han blef sittande framåtlutad med handen under kinden och ögat spejande ut öfver stugugolfvet och endast tankspridt svarande på den andres yttranden Brinkas' värden steg slutligen upp och gick, men Erlund blef kvarsittande, där han satt, till långt in på natten. Han sög sin pipa och stirrade ut i tobaksröken liksom han i denna molnstod väntat något tecken, hvares vink han borde följa. Då han sent omsider gick till sängs

hade han beslutit att följande dag gå upp för att be om förlåtelse, men följande morgon ändrade han åter sitt beslut. "Man må nu äfven på annat håll kunna taga bröd ur jorden eller genom arbete åt andra skaffa sig och de sina bärning," sade han.

Så gick det åter några dagar. Men så begynte åter hustrun sucka och klaga och då icke detta hjälpte, gick hon åter efter Brinkas' torparen. Denne kom åter, skrapade sig bakom örat, gäspade och sade eftersinnande: "ja, ja, men nog är alt torpet ändå bra att ha. Flyttar du, skall skulden till gården betalas och så går kanske hela din löseghendom under klubban för ett rampris och då är du på landsvägen och skall taga emot vintern med två toma händer och en hel skara små barn. Be om förlåtelse — det kostar ju ingenting att försöka — och då kan du stanna kvar ännu en några år tills barnen vuxit upp. Då kan du ställa skåpet, huru du vill; men nu är det slut med hvissla, sa' bonden, när han skar läpparna af sig."

"Och det kostar ju ingenting att be om förlåtelse," upprepade hustrun.

"Nog kostar det, nog," småputtrade Erlund och satt och stirrade framför sig. Han kunde icke säga, hvad det "kostade", men kände det nog.

“Nå, försöka duger, sa’ Mommos Matt“, tillade Brinkas’ värden ifrigt.

“Nej, nej,“ svarade Erlund eftertänksamt. Men då den andre gått, begynte han åter fundera, ref sig bakom örat i det tofviga håret och beslöt sig den ena stunden si och den andra så. Tankarne löpte oafbrutet, men i cirkel och med ständigt samma utgångspunkt.

Det händer någon gång, att personer vandra vilse i skogen och ständigt återkomma till samma trakt, hvarifrån de utgingo. De hafva då enligt folktron trampat på en trollört. På en sådan trollört måtte äfven Erlund hafva trampat.

Då han sent omsider gick till sängs hade han åter beslutit sig för att be om förlåtelse.

Följande dag plöjde man på Ånäså kern träserjan, s. k. emedan åkern, efter det rågstommen blifvit uppvänd, det följande året får ligga i träde.

Då brukspatronen gjorde sin rond förbi de plöjande, gick Erlund fram för att få en ändring i domslutet. Han tog tobaksbussen i ena handen och mössan i den andra och steg underdånigt fram och bad om tillgift. Haka och kinder skakade och något fuktigt steg upp i ögonen; det var dock ej lätt att afgöra, om det var ånger eller förtrytelse.

Han erhöll det besked att torpet redan var bortlofvadt. Det stod sålunda ej mera att ändra. Erlund vände snabt om, sneglade oförmärkt på

dagsvärkarne, trykte mössan djupt ned på hufvudet, satte bussen i munnen och tuggade ifrigt. Han plöjde mycket flitigt, men ojämnt under det tankarne arbetade. Då någon situation från de senaste tiderna ånyo framträdde för hans minne, rykte han häftigt till; men då det åter på nytt dök upp för hans själs öga, huru ödmjukt han nyss bedt sin husbonde om förlåtelse och huru de andra med en viss medömkan stått och sett på honom, då trykte han plogbillen genom matjorden så djupt i leran att den brast, och han måste vandra hem.

Följande dag kom länsmannen för att värkställa utmätning. Han belade alt med sekvester, till och med grytan i spisen och brödet på spettet under takåsen.

“Nej, men Herre Gud, kledin me' int natji helder,” klagade värdinnan, då länsmannen rykte till sig en blårutig bomullsduk, som hon satt på sitt hufvud i afsigt att rädda denna undan den allmänna förödelsen.

Följde så auktionen.

“Tom djord dom alt svart för ögona,” klagade Brinkasen.

Erlund var icke någon ängslig karl. Han erhöll numera icke någon tjänst och hyrde sig därför en trång kammare hos en af bönderne i grannbyn. De första veckorna var han åtföljd af de två älsta barnen dag ut och dag in ute i

mark och skog. Han samlade barken af ängarnas vide och högg åt sig "ämbetsträn" af hvarjehanda slag. Sorgerna och bekymren gåfvo här ute vika. Han kände sig stark och trotsigt fri. Han hade visserligen icke själf skakat oket af halsen, men fröjdade sig dock öfver att icke mera vara klafbunden.

En gång hade man åter hela dagen varit ute i skogen och släpat olika slag af virke i tunga bördor hem. Gossarne voro uttröttade, men fadren begynte genast slöjda — det var det vanliga aftonarbetet.

Modren satt och spann — hon hade erhållit spånad af en värdinna i byn. Den älske sonen "lyste" fadren med en pärteld. De yngre barnen hade lagt sig på den för barnen i största hast hopslagna "pålan." Fadren arbetade flitigt. Han stod med mössan på hufvudet såsom slöjdare bland allmogen pläga göra. De äro nog medvetne om, att häri ligger något anstötligt, ty endast "letingan å tom dumhögfärdoga" sitta med mössan på inne i rummet. Träder någon främmande in, tager allmogemannen genast vackert af sig mössan, bjuder den inträdande sin hand till hälsning och anvisar honom sittplats, men sätter mössan på sin förra plats, då han åter börjar sitt arbete — detta för att hindra det långa håret att falla i ögonen.

Men sonen var trött och sömning och det

var med största ansträngning han förmådde hålla ögonen öppna. Ögonlocken varo blytung och gledo alt mer och mer i hop, oakadt han då och då klipte med dem rätt flitigt. Den fladdrande elden blef plötsligt alt mindre och mindre, tykte han, och pärtan liksom skrann honom ur handen — bort, långt ut genom dörren och — han nickade och pärtan nickade. Han stirrade förskräkt upp och gjorde åter allvarliga försök att hålla sig vaken. Fadren låtsade ej märka något, han blott jämkade litet om en rem, som låg på bänken. Den intet ondt anande gossen nickade åter och pärtan nickade; men i samma ögonblick hven spannrEMMEN så, dammet rök ur rocken på gossen, pärtan hade fallit på golfvet och elden kämpade flämtande mot döden.

Värdinnan stannade rockhjulet med handen och satt en stund och betraktade mannen och sonen, hvilka åter skötte sitt kall som om intet händt. Slutligen kunde hon ej mera häjda sin nyfikenhet, utan sporde:

“Somna an åter?”

“Nej, he' huld bara opa ti väx skinn op ögona“, svarade fadren med torr humor. Härmed afstannade åter samtalet och arbetet fortsattes till långt sent på natten.

Erlund förfärdigade slefvar, träkäril och enklare möbler af olika slag. Han hade icke

“tummen midt i handen“; men afsättningen var ringa, nästan ingen. Kom så vintern en natt och svepte sitt bländande hvita täcke öfver den smutsiga och vissnade jorden. Det var med en suck af lättnad Erlund den morgonen blickade ut genom fönstret. Han hade af Brinkasen erhållit en tunna råg till låns; men af denna fans nu mera blott några bröd kvar på spettet — det gick ock nu mycket mera bröd åt än förr, nu då man icke hade något sofvel vid brödet. Men det var icke att tänka på sofvel; kunde man blott med lifvet draga sig fram öfver vintern, var det lyckligt nog. Och Erlund arbetade i hoppet; de andra i förtröstan på honom.

Han radade sina träskor, sina slevvar och sina käril på en stor enkom för detta ändamål gjord kälke och vandrade till staden. Här stod han först en dag på torget och gick den följande dagen ur hus och i hus; men afsättningen var obetydlig och priset lågt. Med en par pund mjöl på kälken och sorg i hjärtat kom han hem.

Julen kom; men det var en sorglig jul man firade hus Erlund.

Under de föregående julhögtiderna hade barnen tumlat omkring i den gula, mjuka halmen på golfvet i torpets rymliga stuga. Ljusen hade tindrat i den mångbrokiga kronan af halm ofvan om det långsträckt bordet, som stått fullastadt med ugnstek och rågade fat med ugn-

gröt — ty äfven fattigt folk söker så gladt som möjligt tillbringa sin julaften. Men det var andra tider nu! Barnen greto öfver att man icke tog halm in; men hvar skulle man väl sätta halmen? De bodde ju så trångt, att de knapt kunde fritt röra sig omkring i sin kammare. På julbordet framlades några sura strömmingar och gröt af mattmjöl — under nuvarande förhållanden en hälgdagsrätt.

Barnen sutto ihopkrupna hvar i sin vrå; modren läste ur psalmboken; men Erlund själf satt och stirrade i elden. Orkade han blott fram till våren, då skulle det väl nog skina sol äfven på hans stig!

Och vintern skred framåt småningom; den var lång, lång som ett fattigår. Erlund sprang då och då omkring och sökte arbetsförtjänst; däremellan slöjdade han. Ett lass bark lyckades han försälja till stadens garfvare. Hustrun åter satt och spann och trampade så flitigt sin "svältkärra," att hon slutligen fick sjukt knä och för en tid måste upphöra därmed. Och man lyckades sålunda just nättopp hålla sig vid bröd. Barnen åto ju ock som "blinda hästar," sade Erlund, som blef alt mer och mer otålig och nervöst häftig. De kunde hvarken gå eller sitta honom i lag, och en småsak, som han aldrig förr ens skulle fäst sin uppmärksamhet vid, kunde

nu bringa hans blod i sådan jäsning, att han formligen rasade.

Det var sorgliga tider!

Och ännu större sorger väntade. Han insjuknade i en svår feberartad sjukdom. Yrseln blef stark och bilder från det senaste årets händelser hägrade allt som oftast för hans ögon. En dag sprang han upp från bädden under svordomar och förbannelser. Förskräkta sprungo hustrun och barnen ut. De stodo skälfvande i vinterkölden bakom knuten och hon fruktade, att han i yrseln skulle med yxan tillfoga sig något dödligt sår. Till och med det yngsta barnet, en två års gammal gosse, som först begynt gallsrika, förstod att något ovanligt och fruktansvärdt var å färde och trykte sig tyst och tätt intill modren. Men inifrån hördes ljudet från en röst, som ljöd surrande och spärrig lik som då en gammal moraklocka bereder sig att slå.

Plötsligt hördes ett fallande och då den arma kvinnan bäfvande af förskräckelse sprang in, såg hon den sjuke ligga medvetlös på det kalla golvet. Nu blef det ett lyftande! Modren var ej synnerligen stark och det var med ansträngande af sina yttersta krafter de fingo den sjuke upplyftad på sjukbädden. Den älste gossen skickades till byn för att låna rep. Det var

ett sorgligt göra och ännu sorgligare var det att bära hem repet.

De bundo den medvetslöse så godt de kunde. Följande dag sågo de huru oskickligt de gjort det; ty då den sjuke började rasa, skar repet alt djupare och djupare in i köttet. Det var en sorg och jämmer utan all ände.

Härtill sällade sig ännu brödbekymren. Modren måste sända ut de två älsta gossarne att sälja hvad som fans kvar af färdiggjorda sljöd-alster. Som hon väl visste, att de icke skulle få stor afsättning på sina artiklar, rådde hon dem att, hvart de än kommo, stanna innan för dörren och där vänta på — allmosor. Barmhärtiga människor skulle nog alltid sticka åt dem en liten brödbit och kanske äfven gifva dem en och annan mugg mjölk.

Erlund öfvervann emellertid sin sjukdom. De första dagarne efter brytningen var han, oak-tadt yrseln försvunnit, emellertid icke fullt redig. Hustrun fruktade emellanåt, att han blifvit sinnesrubbad. Han var så glad som ett barn, om någon kom och hälsade på honom. Han var så trött, så trött. Han hade kommit från en så lång resa; han hade varit högt upp — helt nära himmelen och hade ock därför blifvit så trött, så trött. Men det var så roligt att åter engång få träffa gamla bekanta och vänner, då man varit så länge borta. Och han höll den som kom

in, länge i handen och ville icke släppa honom och bad slutligen så ifrigt, att han åter måtte komma och hälsa på.

Härunder hemkom den äldre gossen med litet penningar och en stor påse med brödbitar, större och mindre och mer eller mindre svarta, alt efter som de voro af ren råg eller hafre. Den yngre brodern hade under hemvägen insjuknat.

Han var dock icke så farligt sjuk. Han hade erhållit påssjukan, i förening med lindrig feber, som dock nattetid alstrade vilda fantasier. Han blef liggande hos en gudfruktig och fattig inhyseskvinna, som flitigt läste Guds ord för den sjuke gossen och plågade honom med böner. Det räckte länge, förrän han tillfrisknade, i brist på närande föda som han var. Gumman lefde själf af strömming, tort bröd och litet kaffe, som hon dock serverade gossen mindre rikligt än Guds ord. Hon var nämligen fullt och fast öfvertygad om att försynen skulle "taga den arme gossen och därför sändt honom till henne att förberedas till en salig hädanfärd."

En dag kom en bönesyster till henne. Hon beskärmade sig för denna öfver gossens obotfärdighet, tilläggande orden: "människans hjärtas uppsåt är ondt alt ifrån ungdomen."

Den andra stod och såg på det späda, sjuka barnet som låg där likt ett litet bylte på bän-

ken. Slutligen sporde hon: "Sku' du inga vili dö någa?"

En skär rodnad uppsteg på det bleka anlettet, tårarne kommo honom i ögonen och han svarade med svag röst: "nej!"

"Sku' du inga vil ti himiln? Ti Jesus?"

"Nej, ja' vil ti mamma."

"He' va' under kva' han kan hav för ein anger ett te' modron. Hon e' hans himil, hon."

"Ja, ja vi e' köttens trälar allihop å fjätra e vi vider tetta jordiska. Först e' e' modron, sidan e' e' bruden å så e' e' bänen å pengan."

Mjöl närskan gick emellertid hem och tillagade en mjölkvälling. Då hon kom med ett fat af den hvita vällingen tillbaka, grep gossen med så begärliga händer efter fatet som hade där legat något lifselexir i den sköna anrättningen. Och det var värkligen ett lifselexir för honom. Mjöl närskan hämtade dageligen ett fat god välling och snart var gossen på benen och tultade af hem.

Det var några veckor efter "matismess".

"Matte med sitt långa skägg, lockar barnen utom vägg", säger ordspråket och denna vår om någonsin gjorde det fullt skäl för sig. Nätterna voro visserligen ännu kalla; himlen hvälfde sig hög och stjärnorna tindrade skälfvande; men dagarne voro soliga och bländande ljusa. Snön

begynte småningom smälta från taken och blef i långa istappar nedhängande på södra sidan af ribyggningen, en påtaglig bild af "Matté med sitt långa skägg". Framför ridörren samlades snart nog barnen under de soliga middagsstunderna. Själva "Matismessdagen" hade varit vacker och då skall -- om gamla tecken hålla streck -- vinterns välde varda kort. Detta var ock denna gång fallet. Under en smällkall natt öfverrumpades den af en fuktig sydvästvind, då den trodde sig som säkrast. Det blef en kort kamp, men så häftig, att det smälde i knutarna; följande morgon låg den stränge vek och kraftlös med förgråtna ögon.

Våren kom nu med stora steg. Solen an-grep i förening men sydvästvinden snödrifvorna med lust och fröjd och spred ett bländande sken öfver haf och land.

En dag i början af Maj vandrade Erlund ut. Han var på väg till Brinkas värden, som under hans sjukdom åter hämtat en half tunna råg och kött och smör. Den förut så starke Erlund gick nu långsamt och ostadigt, stödjande sig på en bastant ekpåk. Vår luften var frisk och mättande. Den trängde in genom bröst och lungor i alla porer och gjorde honom matt och trött. Han måste slå sig ned på en sten bredvid vägen.

Bruksfogden kom förbiåkande. Han stannade hästen och sade: "Han som har stor mun

ska' å hav breid rygg. Had' Ni int kuna hald half mun fast tå när ni va' op torpe', så sku' Ni int' a' behöfd let bånen ga me' tiggarpösan kring världen."

Det gick ett ljus upp för Erlund. Han hade då han begynte tillfriskna, alltid sett brödbitar af det mest olika slag, men aldrig något helt bröd. Då hade han icke kommit att tänka därpå; nu förstod han det, och en blygsels rodnad färgade de bleka kinderna. Men då han såg upp och såg den andres obarmhertiga, skadelystna min, brusade han upp och höjde sin påk mot fogden. Hästen sprang till och Erlund föll svag och andtruten tillbaka ned på stenen. "No' gar he an ti' säj för honom, som inga a' försökt, hur fatidom å sjukdom käns; no' gar he' an ti säj, no."

Trött och nedslagen vände Erlund om. Han hade i dag icke mod att gå till Brinkas. Då han kom till bron, som vid forsen ledde öfver ån, stannade han där lutad öfver broräckan. Det skummade och forsade nedanför. Frågande hvita böljor hoppade ystert öfver stearne och liknade små hvita lam, som i krumsprång leka kring hvarandra. Och ständigt slogo nya hvirflar och nya böljor slungades öfver hvarandra och voro åter lika snabt försvunna. Det vaknade helt plötsligen hos Erlund en obeskriflig lust att kasta sig öfver räcket. Några

gångar skulle böljorna i hvirflande fart tumla om med honom, men så skulle han likasom de få försvinna, djupt dold för människors blickar. Alla sorger, alla förödmjukelser, allt elände skulle så helt plötsligt taga slut. Hans bleka kinder fingo färg och i ögat brann en feberaktig glans. Hur böljornas lek var lockande! Han svängde häftigt om liksom för att icke förhasta sig. En stund stirrade han ned på broplankorna, slog sig så med knytnäfven mot pannan, i det han mumlade: "hvad kommer åt mig." Så begynte han med hastiga steg vandra bort.

Han var icke säker på sig själf.

"Mina stackars små barn; jag måste lefva för mina stackars små barn", sade han.

Då han kom hem, kände han sig åter lugnare.

Med sommaren skulle väl bättre tider randas; "då skulle det kanske skina sol äfven på hans väg". Och han tog den yngsta gossen i famnen och smekte honom. De äldre barnen betraktade fadren med skygg förundran. Han hade varit så underlig och ombytlig till sitt sinne under denna vinter; emellanåt sträng och våldsamt häftig och däremellan åter så vek och öm, som de aldrig förut sett honom.

"Blott jag får vara hos mina små barn, så har jag det så bra", upprepade han i dag gång på gång.

Följande söndag kom Brinkas' torparen för att hälsa på. Då de suttit en stund och pratat, begynte Brinkas' värden lurfa sig med handen bak i hufvudet och sade att han alt hade något att säga honom. Fabian Gammelgård, en af storbönderne i socknen, hade erbjudit Erlund plats som spanmålstorpare och det mot skäligen god lön. Han skulle få bo i en ett stycke från Gammelgård uppe i skogskanten liggande spanmålskarlstuga, omgifven af en liten jordlapp, som han för resten skulle kunna med hustruns och barnens tillhjälp utvidga. Man kan lätt förstå Erlunds glädje. Denna underrättelse styrkte honom mera än om han hade fått ett halft stop sötmjök, sade han.

Gammelgård drog försorg om att Erlund fick kraftigare föda. Denne begynte snart nog ock tilltaga i styrka och krafter.

Fabian Gammelgård försökte samla omkring sig tjänare, till hvilka han kunde ha fullständigt förtroende, tjänare, hvilka lika litet behöfde bevakas i spanmålsboden som vid arbetet — och han lyckades få sådana. Vid andra årets ingång höjde han själfmant på Erlunds lön. Han hade ock lämnat hustrun och de älste gossarne tillfälle till arbetsförtjänst, då det så passat sig. Och Erlund lefde med sitt hushåll så lycklig och nöjd som han icke varit det på många, många år. Men Fabian Gammelgård sade ute i

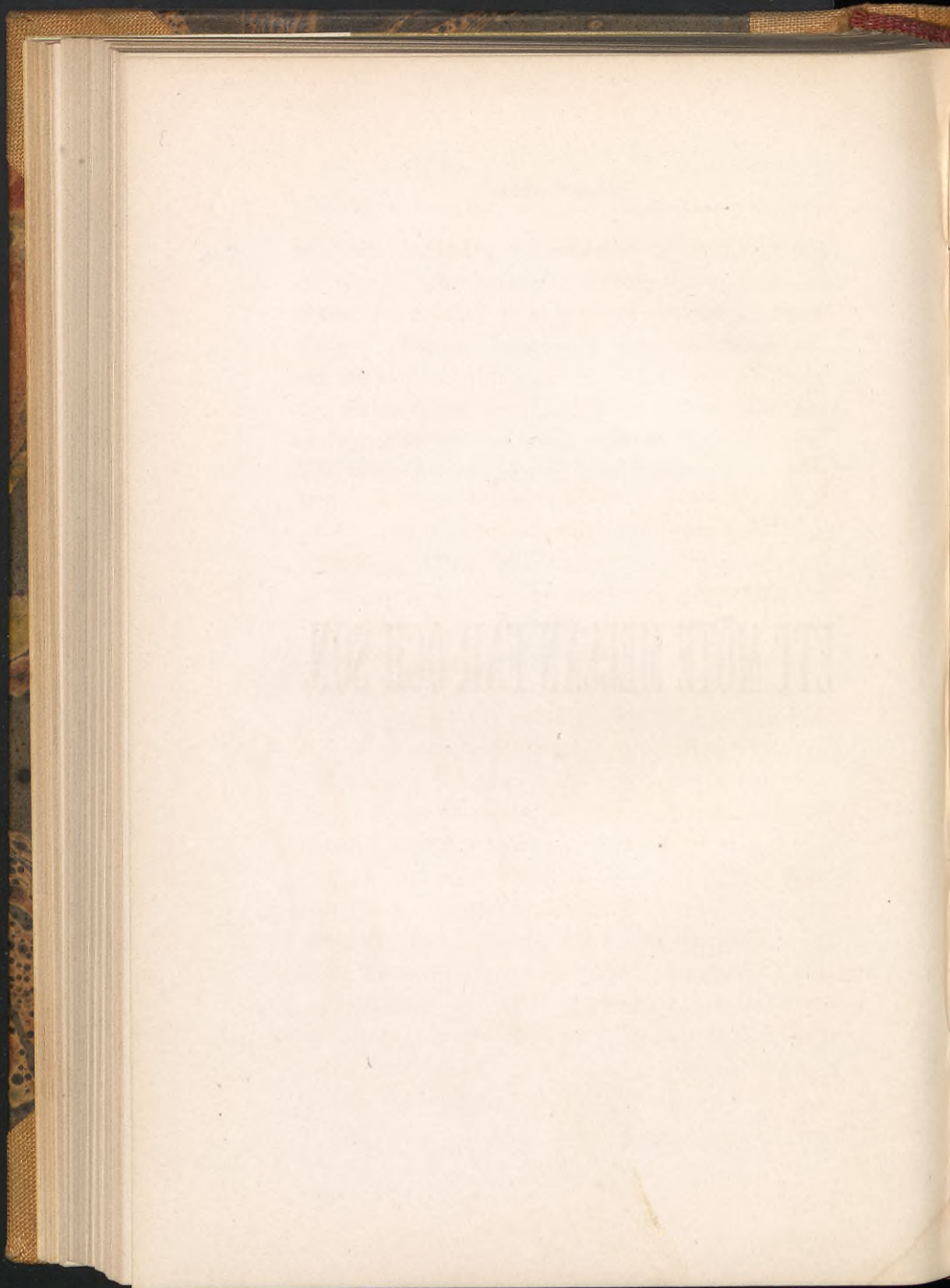
byn till de andra odalmännen: "Om Ni får hör en någon blir bortjaga å patron, så kan Ni första, att he' int e' någa fusel eller någon ögon-tjänare. Patron jagar allti bort tom bästa karan sin".

Frågade åter någon af Erlund, huru han var belåten med sin ställning, svarade han: No' e' e' allti bäter å reisligare ti tjän böndren".

ETT MÖTE MELLAN FAR OCH SON.

Om våren i medlet, stundom i slutet af Maj inträffar skärgårdsfolkets skördetid — på hafvet. Vinden fyller de svällande seglen, förstäfven stampar och slår mot böljorna, vattnet i lä om båten jäser som champagne och farkosten gungar behagligt fram mot sitt mål. Man styr kosan ut till hafs, ut till de yttersta skären eller "kobbarna."

Vårskötfisket tager nu sin början.

Åtta à tio skötor jämte en båt äro de nödvändighetsartiklar, som därtill erfordras. Dessa skötor äro till sina dimensioner vanligen 22 aln långa och 7 till 8 aln breda eller djupa och representera ett för fiskarenes förhållanden betydande kapitalvärde. De utsättas eller "fällas" på en 20, ja till och med 30 famnars vatten och deras på ett stycke från hvarandra simmande flöten te sig på afstånd som en rad af sjöfogelhalsar.

Det var en varm och vacker majdag. Solen sken nästan tryckande hett öfver Dunkahällsskären, belägna en par mil ute i öppna hafvet. Mot norr synes den blånande mörka randen af Nylands kust; föröfrigt endast himmel och haf. Dunkahällsskären äro långsträckta, kala och nakna klippor, som delvis stupa brant ned i hafvet. Blott här och där frodas en gräsmatta och en och annan ruggig martall kämpar sin så godt som oafbrutna kamp mot torra eller vidriga vindar. Tvänne af klipporna bilda mot norr en nödhamn, dit man kan draga sig undan, då fader Aeolus släpper stormvindarne ut ur sin säck och böljorna dunka och slå och ofta spola öfver de lägre klippbärgen.

I denna hamn ligga tvänne storbåtar förtojda. De bära en last af rimsaltad strömming. Måsar skräna öfver de af dem marmorerade klippbärgen och uppleta afskrädet efter fiskrensningen. Skärgårdsfolket ligger gruppvis sökande den knappa skuggan från martallarne.

“Håko komber tär?” sporde en jänta pekande med fingret utåt sjön.

De yngre sprungo upp och sågo utåt fjärden. En störväxt karl med den gula sydvästen djupt i nacken kom roende med lugna, men raska årtag.

“He' e' nitton Djäflar. He' hörs alder någa godt, när han komber.”

Mannen med det föga afundsvärda till-

namnet afvek icke från sin kosa, utan styrde rakt mot klippholmen. Öknamnet och speglosorna, som haglade, gáfvo tillkänna, att han var alt annat än en välkommen gäst.

Af den långa meritlista, som upplästes och kompletterades af åskådarne, framgick, att han i sina unga dagar varit sjöman. Hans bana hade dock slutat med fängelse, emedan han med hugg och slag öfverfallit kaptenen ombord. Den öfriga besättningens — sedermera vittnenas — tal var 19. Vår man förklarade, att han icke hade blifvit fäld, om han icke haft 19 djäflar emot sig.

Däraf namnet.

Flickorna kallade honom blott "Nitton."

Om somrarna "ragassade" han ensam omkring i utskären, där han fiskade. Då hade han det bäst. Flere gånger hade det varit hardt när att vågorna spolat bort både båt och karl; men "ondt krut förgås ej lätt."

Om vintrarne var det olyckligt. Han hyrde sig in än här, än där; men trufdes icke. Han råkade öfver alt ut för "djäflar och annat pack."

"Men hade han ej några anhöriga?" frågade någon.

"Jo men, hade han så!" Han hade en son, som han dock icke vidkändes. Mötte de hvarandra, sågo de åt sidan och undveko hvarandra på alt sätt.

Han hade för en tjugofem år sedan som nyss gift farit ut till sjös på en långresa. Då han en par år senare en mörk höstnatt kom hem, var han något påstruken. Hustrun hade då räkt emot honom en rask gosse, men han hade svärjande stött henne tillbaka och jagat henne med barnet på dörren. Hon hade då rott öfver till närmaste granne och vaggande det stelfrusna barnet i famnen sagt: "Ta tissen, Karl Viktor, ta' tissen. Tu har ingan pappa. Gud i himiln e' ten pappa."

Rorman — så hette "Nitton" — kom gående upp för klippan. Han var en starkt bygd karl med skarpt markerade, energiska drag. Sydvästen satt djupt i nacken. Det var med fasta steg han klef uppåt, lugnt fixerande de högre upp stående, i hvilkas ögon och mungipor löjet ännu lefde. Han visste nog, att han åter varit på tapeten, men förändrade icke en min. Det låg en egendomlig kärf fasthet utbredd öfver detta ansigte. Det var icke trots, icke fräckhet; det var ett lugnt medvetande om, att han lika litet fruktade sarkasmer som hugg och slag. Han gick fram och stälde sig midt i kretsen utan att hälsa.

"Kva hörs?" frågade Stensundsvärden.

"Sir Ni någa å?" sporde i sin tur Rorman, pekande västerut mot himlen.

Den andre vände sig om och såg vid him-

laranden ett litet svart moln uppstiga. En storm var i antågande.

Det blef lif och rörelse. Man skyndade sig att bärga skötorna.

Sjön, hvars silfverglänsande yta hela dagen legat spegelklar, bågnade och krusades lätt af de första lättare vindstötarne, i det den tillika alt efter som molnet drog upp förbytte sin silfverglans än i gröna, än i mörkblå fält. Det varade dock ej länge, innan orkanhvirflar alt tätare begynte hvina öfver hafvet. De upptornade böljorna, hvilka med ett ihållande doft fräsande kastade sig öfver hvarandra, i det deras hvita ryggar för hvarje våg blänkte till. Den ena skötan efter den andra upptogs under strängt arbete och en icke ringa grad af själsspänning. Faran blef alt mera öfverhängande och man uppgaf redan hoppet att kunna bärga alla skötor, men lyckades dock på Rormans uppmaning och tack vare hans kraftiga bistånd få dem upp. Nu gälde det att komma i lä om klipporna och in i nödhammen. Det var ett godt stycke väg. Man måste till det yttersta anstränga sina krafter; det gick blott tumvis framåt. Det var ett hårdt arbete, en situation, som kräfde all den beslutsamhet och all den ihärdighet skärgårdsbon i så hög grad eger. Rorman häfdade sitt gamla rykte som roddare.

Då man slutligen lyckades inlöpa i den trygga hamnen och båt och skötor voro bärgade

och det med lifsfara förenade tunga arbetet var öfverståndet, utbröt som en reaktion mot den själsspänning, hvori man så nyss varit försatt, omedelbart en glädje så yr och uppsluppen som hade man vunnit ett kungarike. En af de unga männen — Bliku Kalle benämnd — fattade tag i en tallruska och begynte trallande birfila med denna stråke mot ett öskar, som skulle föreställa fiol, och glömmande trötthet, mödor och faror sprungo jäntor och svenner upp och begynte på bärgshällen svänga om i en krumsprängsdans, hvori snart äfven de äldre indrogos. Stormen röt omkring dem och lättade upp kvinfolkens kjolar — och detta icke så litet häller. Man skrattade godt däråt.

Rorman hade till en början med sitt hjärta deltagit i den allmänna fröjden. Snart antog dock åter hans ansigte denna mask af kallt och orubbligt lugn, som var honom så eget, och då en själfsväldig ungdom försökte draga honom med in i den allmänna glädjen, pekade han på de i klippan inhuggna korstecknen, som förtäljde om skeppsbrott och olycksfall. "Dansin, dansin," sade han, "Dunkahälldans'n slutas int me' leuk, int."

Man upphörde genast. Det såg ut som man blygts och funnit det otillbörligt att på så sätt fröjda sig efter en öfverstående fara och med

sådana allvarliga, om lik och begängelse talande minnen för ögonen.

I detsamma syntes ute på hafvet en båt med blott ett segel uppe sträfvande in mot nödhamnen. Den hade en last af rimsaltad strömming ombord och hade — stadd på väg hemåt — blifvit öfverraskad af stormen.

“Det är Karl Viktor!“ sade Bliku-Kalle. Mansåg ofrivilligt åt sidan på gubben Rorman. Denne bleknade märkbart, men återvann genast sitt förra lugn.

“Få si, få si, hur' e' gar. Ha' an int kuna välter strömmingstunnona i sjön“, sade åter Bliku-Kalle.

“He' e' letare sagdt, en djord“, svarade Rorman. “Når man e' ein anans tjänare, betänker man se' först, innan man djör e'.“

Stormen växte alt fortfarande. För turisten, äfvensom för alla, hvilka tjasas af det ovanliga, skulle hafvet nu erbjudit ett sublimt skådespel, skådespelet af att se tvänne elementer, vattnet och luften i uppror. Stormens vingar piskade vågorna och bortsopade ofta i förbifarten hvitblänkande skumtoppar. Vindarna upptornade böljorna till en förfärande höjd och slungade dem med ett dån, som öfverröstade stormens, mot Dunkahällsskären. Båten därute dök som en svan ned i vågdalarna. Den kom närmare och närmare, då plötsligt en störtvåg slog in öfver aktern. Båten, som var akterlastad, begynte sjunka, i det fören reste sig högt upp. Inom

par ögonblick skulle den gå till botten. Men Karl Viktor sprang med den för skärgårdsbon i farans stund egna sinnesnärvaron upp i masten och stjalpte omkull båten, som nu blef flytande. Ett sorl af beundran hördes från stranden. Karl Viktor hade hakat sig fast; men båt och karl drefvos mot klipporna och skulle efter all sannolikhet krossas och slukas af vågsvallet.

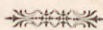
Rorman hoppade i sin båt och grep i dessa årar, som enkom voro gjorda för hans starka händer. Hans utseende var som genom ett trollslag förändradt. Det stötande och kalla hade vikit från hans ansigte och han rodde som hade målet varit hans själs salighet.

Folket stod orörligt på stranden i ängslig förbidan. Man visste hvad denna lek ville säga.

Nu var han framme. Karl Viktor kastade sig framåt, fattade tag i Rormans båt, som i samma ögonblick stjalptes öfver ända.

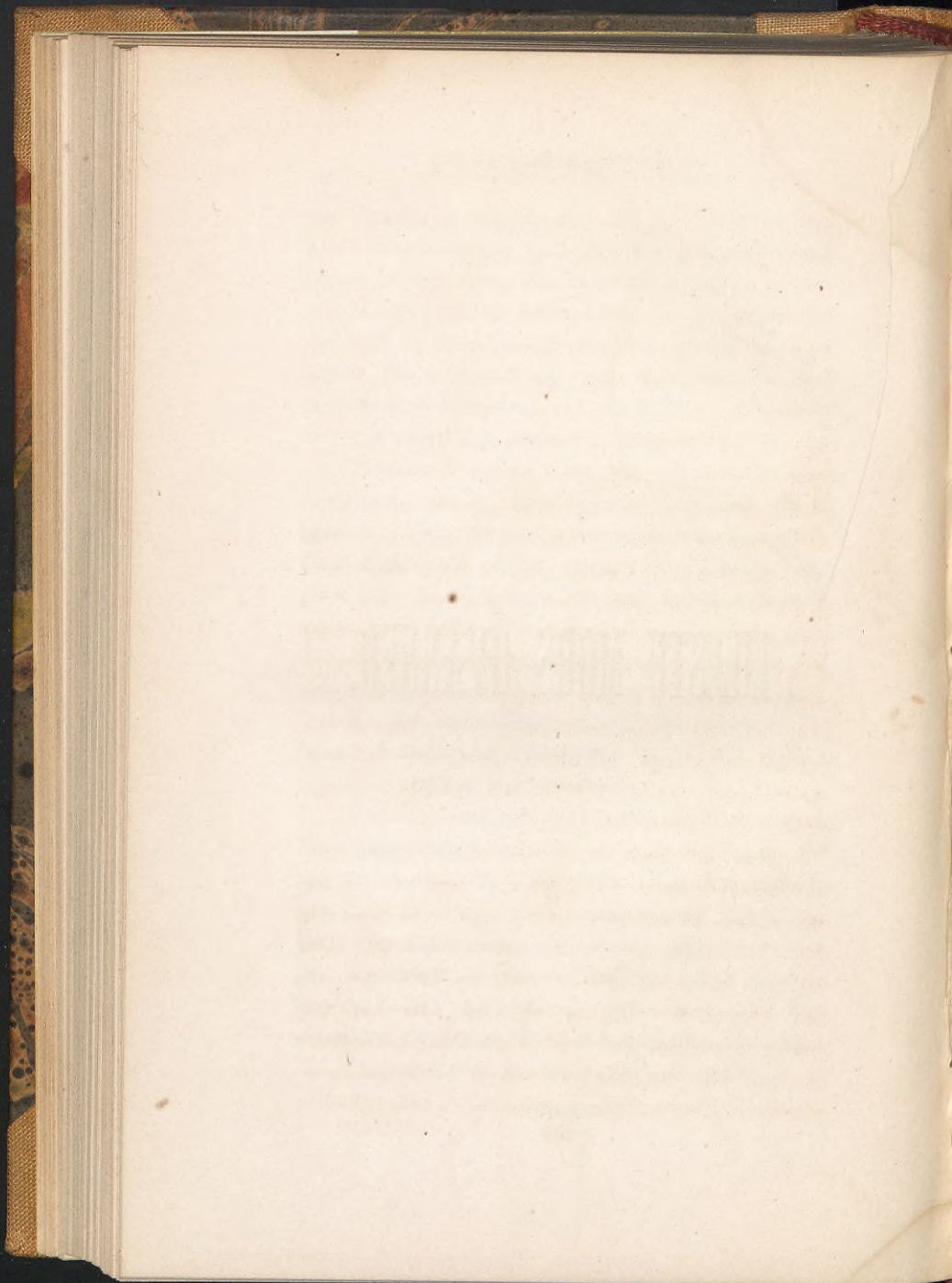
Folket på stranden gaf till ett halfkväfdt anskri. De skeppsbrutne simmade så godt de kunde för att rädda sig. Men förgäfves! Vågorna kastade dem alt närmare och närmare mot klipporna. Då en svallvåg drog sig tillbaka, syntes för ett par ögonblick Rormans ansigte. Det sken så ljusst och liksom förklaradt, tykte man. Så försvann det. Svallvågen hade bokstafligen slukat dem.

Dunkahällsskären hade ett nytt minne.

LILLSTU MORS OVÄNNER.

En präktig tupp stod begrundande på Lillstu
sophög. Den åtsittande, mångbrokiga uni-
formen lyste i solen, den brokigt skimrande
fjäderbusken svajade för vinden och de stora
utstående sporrarna glänste som guld. Nedanför
gingo några hönor, lade emellanåt hufvudet på
sned och kastade liksom i smyg beundrande ögon-
kast på den bälde riddaren. Och han kände
sitt hjärta klappa af stolthet och sitt fjäderpö-
sande bröst svälla af kraft och lefnadsmod; han
sträkte ut halsen och gol.

Men en liten svag stämning — något gäc-
kande efter hvad det tyktes — svarade på an-
dra sidan af skogsbacken. Den understod sig
det! Vår tupp kände sig nästan kränkt. Det
var en kasus af så allvarlig beskaffenhet, att
den icke borde lämnas obeifrad. Han sprang
nedför sophögen och kom ända fram till gårds-
gården, som utgjorde gränsen af hans herskare-
område. Här vidtog nämligen en skogsbacke,

där kanske aldrig ännu en tuppfoot trampat den smala, mellan ljungen slingrande stigen, som ledde öfver till Töurubacken.

Vår tupp hoppade upp på gårdsgården, bröstade sig ännu engång, sträkte ut halsen och gol liksom frågande, om motståndaren ville hafva krig eller fred.

Grönspolingsstämman svarade och han sprang modigt framåt mellan ljung och enbuskar.

På andra sidan af backen låg Tili-Majas halft förfallna, torftaktäktta, martallomgifna stuga med tillhörande uthus-byggnader. Under fönstret utbredde sig ett frodigt potatisland med alns-höga gröna stånd och hvita blommor i toppen. Vid sidan af fähuset låg en sophög — betydligt mindre än den på Lillstu — och på sophögen stod en liten hvit höna.

Vår tupp gol åter.

Den lilla hvita hönan böjde sig framåt, sträkte på halsen och svarade med sin svaga stämma. Vår tupp blef halft brydd, halft förargad och den röda kammen blef ännu rödare. Det såg nästan ut som han tänkt: "Fy f—n, det är en blåstrumpa!"

Hvad skulle han nu företaga sig? Skulle han gå fram? Nej, det ville han icke. Han bar för blåstrumpor ett eget slags respekt, som var nästan sårande för hans manliga fåfänga.

Bäst han stod där än på det ena, än på

det andra benet och funderade, kom den lilla hvita hönan gående emot honom och nu måste han stanna. Att vända henne ryggen vore en oridderlighet och obehjvenhet, som han icke engång kunde visa en blåstrumpa. Och hon kom så anspråkslös och var så blyg och täck och så hvit sedan. Han fjäskade och visade sig artig — såsom han blott kunde det — och hon tog så tacksamt, nästan för mycket tacksamt emot det. Han kände sig rätt varm om hjärtat redan de första stunderna de tillbragte i hvarandras sällskap, försinkade sig, måste kvardröja öfver natten och stannade sedan flere dygn.

Då Lillstu värdinnan fick höra, hvar deras tupp höll till, kom hon efter honom. Hemkommen drog hon en ring på gårdsplanen och lockade hönsen inom ringen att äta — så gör man för att hönsen skola hållas hemma.

Lillstu värdinnans välmenta signerier hjälpte icke. Följande dag begaf sig tuppen igen till Töurubacken.

De fjäskade och plockade tillsammans och voro så lyckliga. Men plötsligt visade den hvita hönan tecken till oro. Hon skulle nödvändigt hem, hem bara. Han lockade, plockade och bad och så stannade hon litet; men snart begynte hon åter springa mot hemmet. Så lockade och bad han åter och hon stannade igen. Men slutligen satte hon af i fullt språng och riktigt

skrek. Helt orolig för hennes befinnande sprang han efter alt hvad tygen höllo. Då han upphann henne, hade hon redan lagt sig i boet. Hon låg där så tyst och stilla; hon icke engång såg på honom. Han åter stod på ett ben och gret öfver henne.

Bäst han så stod, kom Lillstu värdinnan i hög grad uppbragt. Hon skonade icke engång den på sina ägg liggande hönan, utan kastade i förgelsen långa granrisruskor och trädgrenar efter det romantiska paret. Det var eljes icke klokt gjordt att stöta sig med Tili-Maja; ty hon kunde "konster", det var allmänt känt. Lillstu värdinnan hade nog märkt det förut. Under sista vintern hade Tili-Maja vikit in till Lillstu en morgon, då värdinnan höll på med julbrygden. Värdinnan hade underlåtit att bjuda vört åt Maja; men brygden hade ock hela dagen varit så "tjussam", och alls icke velat rinna, förrän hon tog en skopa vört och kastade ut liksom efter Tili-Maja, då genast en vändning till det bättre inträffat. Då hade hon hållit tand för tunga; blott tänkt hvad hon tänkte; men i dag kunde hon icke styra sig, så förtretad var hon. Hon hade dragit en ring kring sina höns liksom klokt folk gjort alt sedan hedenhös och dock hjälpte icke hennes signerier det minsta. Nej, tuppen var "illa djord."

En stund stod Tili-Maja i fönstret och blott

såg på, men så kunde hon icke häjda sig längre. Hon sprang ut och lät Lillstu värdinnan förstå, att hon (Lillstu värdinnan) gärna kunde kasta benen undan sin tupp, men hönan gjorde hon klokast i att låta vara i fred. Lillstu värdinnan var af annan mening. Den som icke lät en annans tupp vara i fred, kunde skylla sig själf, om hönan miste vingbenet. Det ena ordet gaf det andra och det uppstod en långvarig missämja mellan de båda grannarna, — men icke är det första gången en långvarig fäjd tagit sin upprinnelse från en smula romantik.

Medan Tili-Majas fiendtliga sinnesstämning endast visade sig däri, att hon hemma på Töurubacken gick och "donade" ensam — i ensamheten hade hon vant sig att tala högt för sig själf —, sprang Lillstu värdinnan omkring i byn och bakdantade sin fruktade granne, hvarunder hennes vrede för hvarje gång stegrades och blef allt mer och mer intensiv.

Denna ovänskap skulle ytterligare få näring under själfva påsknatten. Det blefve tröttsamt för läsaren, om jag här relaterade allt som hände i byn under denna märkvärdiga påsknatt. Jag vill därför omtala blott den tilldragelse, som står i det intimaste sammanhang med denna historia. Uppå Bronstu ritak, som var 3 gånger flyttadt, sutto några lättrogna ungdomar för att se huru häxorna redo på "svipur" till Blåkulla,

äfvensom för att lyssna och lägga märke till hvad som annars skedde i närheten och sedan däraf sluta till lycka eller olycka, död eller lif, mörd eller brand under det kommande året. Några andra mindre lättrogne åter sutto bakom en fähusbyggnad för att spela rollen af troll och gastar, då sådana efter hvad man förmodade annars icke skulle visa sig för de på ritaket sittande.

Men då Lillstu far på morgonsidan i skinnande hvita kläder gick ut i månskenet, såg han en gammal smutsig stäfva hängande på gångjärnet till stalldörren. Han var en flegmatisk natur, men spände nu ögonen upp mera än vanligt. Slutligen tog han med en viss försigtighet stäfvan ned från gångjärnet och bar den in till värdinnan.

“Si du!” sade han med högtidlig uppsyn.

Hon ryste.

De begynte närmare undersöka kärlets innehåll och funno på bottnet ull, naglar, fjäder och jord m. m., en formlig trolldekot.

En flammande eld uppgjordes i största hast. Stäfvan med dess innehåll sattes midt i brasan — elden är ju i all folketro det renande elementet.

Då alt var nedbrunnet, drog Lillstu värdinnan en suck af lättnad.

Men nya sorger väntade. I fähuset lågo ulltappar och fjädrar kringspridda i halmen; man

hade inkastat trolltyget genom fönstret. Vårdinnan misstänkte naturligtvis Tili-Maja för det djävulska anslaget. Hon skyndade att tillreda ett offer för att upphäfva trolldomens värkan. Ännu samma afton begaf hon sig ut med trollpåsen i förklädet. Det var sent på kvällen och det kändes så hämskt att gå genom skogsbacken; det prasslade på hvardera sidan om henne, men hon vandrade med fast vilja och bäfvande hjärta framåt utan att se åt sidan engång — stadd i slika hvärf bör man ej håller göra det.

Det rådde en helig tystnad omkring Tili-Majas martallomgifna stuga, som i det idealiserande månskenet mera liknade ett fëslott än en backstugusittares torftiga boning.

Alt var så tyst och stilla. Blott en hermelin satt så smäcker och graciös och koketterade för sig själf i det ljufva månskenet. Då hördes plötsligen ljud af steg. Den reste sig upp, lyssnade och — vips! — försvann den genom en springa på stenfoten.

Men Lillstu vårdinnan smög sig fram i hugstort hvärf och fäste med bäfvande hjärta offerpåsen vid dörrvredet.

Det var vår. Ett knippe solstrålar trängde sig så glittrande varma in genom spindelväfvarna i Lillstu trånga, af flugor prickade fähusfönster, och då dörren öppnades, dansade västanfläktar

in från skogsbacken och medförde en angenäm doft af barrskog och grönt gräs. Nötkreaturen rykte på sina klafvar och deras fromma ögon gapade längtansfullt mot den väntade sommaren och dess gröna betesmarker.

Och snart kom dagen, då de första gången släptes ut. Lillstu värdinnan satte salt och bröd i koskällan, blandade om det och delade offret ut bland korna. Hon gjorde så för att korna skulle följas åt under sommaren.

Hennes yngste son Herrman — den blifvande vallherden — kom med den hvita, rikligt fyllda matpåsen på ryggen och en spragga i handen. Han satte sitt vallspö under fähuströskeln, lät hvarje ko stiga däröfver och slungade det sedan upp på vinden — detta för att korna under sommaren skulle komma hem till aftnarna. Men korna sprungo och hoppade i lekande språng mot skogen; ögonen stirrade liksom på skaft ut från hufvudet och svansarne stodo rakt upp i vädret. Herrman sprang efter af alla krafter; mjölkflaskan skvalpade på ryggen, påsen hoppade fram på bröstet och vallhornet klappade mot sidan. Men då han kom till grinden, som från fåget ledde in i skogen, uraktlät han att taga alla "sjilhlar" ur "ledet". Den gamla, storbukiga skällkon klef ned sig med bakbenet mellan "sjilhlarna". Benet bågnade under kons tyngd; men den reste sig igen och skulle just draga

benet ur klämman, då en ungko klef öfver "sjilh-larna" och törnade mot den storbukiga, som på nytt föll åt sidan med den påföljd att benet brast. Herrman förstod, att det nu var slut med deras gamla, kära "Blomstergåsa" och sprang hem uppfylld af oro för kon och af fruktan för straff.

Där hade man det! Man hade icke underlåtit att iakttaga öfliga bruk och försigtighetsmått, "men det som var illa gjordt, så var det". Trollpåsen hade icke för ro skull blifvit inkastad i fähuset under påsknatten. "Någonting måste försökas," sade Lillstu värdinnan.

I Bollstaby fans den tiden en gubbe, som var djupt invigd i trolldomens mysterier och egde förmåga att utransaka för vanliga dödlige förborgade ting.

Lillstu värdinnan lät sin älste son spanna för hästen. De satte sig hvardera i kärran och skurrade af. Majvindarne lekte och dansade omkring dem och hästen trafvade muntert framåt, då och då frustande med vidgade näsborrar och så åter spetsande öronen. De kunde dock icke fullt njuta af den angenäma färden; deras tankar lekte för mycket in i den närmaste framtiden; de skulle ju inom några timmar stå ansigte mot ansigte med siaren, hvars rykte gått genom flere socknar.

Slutligen voro de framme. En liten grå

koja med gulmålade fönsterposter; för öfrigt intet anmärkningsvärdt.

“Det var nu bra att Ni engång kom; jag har gått hela dagen i en sådan vända“, sade “kloka gubben“.

Lillstu värdinnan blinkade åt sonen, hvar med hon tydligen ville säga: ser du! nog är han den rätte!

Då Lillstu värdinnan en stund pratat om sina olyckor under året, kom hon i förbigående att omnämna det hon redan själf offrat engång.

Gubben log ett olympiskt löje och sporde öfverlägset: “Har Ni då den rätta tron ock?”

“Hvilken tro?” sporde hon.

“Samma tro, som stannar det ur såret forsannde blodet; samma tro, som hindrar huggormsgiftet att gripa omkring sig i kroppen.

I bibeln heter det: haden I tro som ett senapskorn, skullen I kunna försätta bärg. Ett senapskorn är så litet, men har du blott så mycket *ren* tro, utan att några sidotankar kunna insmyga i tvifvelsjukt sinne, — — — då skall du kunna säga till bärget: kom! och det skall gå dig till mötes; likaså till det ur såret forsannde blodet: stanna! och det skall upphöra att strömma.“

“Kloka gubben“ hade läst sin bibel med eftertanke. Det gick som en elektrisk ström genom värdinnans ådror. Där hade hon det! Dessa

få ord hade löst gåtan och förklarat alt, som förut synts henne dunkelt och oklart. Hon tyckte sig med ens se alla världens hemligheter afslöjade för sina blickar.

Det rådde en några ögonblicks tystnad. Kloka gubben steg allvarlig och högtidlig upp. Han redde sig att tillreda offret. Han upptog ur en ask ett ämne liknande en kamferts kifva, antände den och gick därmed under hemlighetsfullt mumlande tvänne slag omkring bordet, därpå tog han en kittel, strödde däruti något slags pulver; hvarunder han oafbrutet frammumlade hemlighetsfulla besvärjelser; slutligen antände han pulvret, som brann med blåaktig eld.

De närvarande stodo tysta hvar på sin plats; ty ville man, att offret skulle hafva någon värkan, måste man förhålla sig som om man ingenting såg och ingenting hörde.

“Kloka gubben“ gick ut i badstugan med sin kittel och lämnade, då han kom in tillbaka, åt Lillstu värdinnan en smet, som hon skulle sätta i mjukt bröd och lämna åt kor och hästar.

Förnöjd skurrade hon af hem.

Men en vacker dag kom nämдемannen å dragande kall och ämbetets vägnar och instämde Lillstu värdinnan att vid tinget stå till redo och räkenskap för alt hvad hon på senare tider pratat om Tili-Maja.

Lillstu värdinnan blef i högsta grad upp-

bragt och skickade i första hettan en genstämning, hvori hon anklagade Tili-Maja för trolldom. Vid närmare eftersinnande fann hon dock detta förfaringssätt icke fullt lämpligt. Hon var visserligen själf öfvertygad om rättvisan af sin sak, men hvar skulle hon taga erforderliga vittnen. Icke dugde "kloka gubbens" intyg, det förstod hon. Ju mera hon begrundade saken, desto oroligare blef hon. Mot aftonen kom hon med tårna och magen i vädret tågande ned till byn för att rådfråga någon sakförståndig. Aron Barsas mötte henne på bron, som ledde öfver till Storbyn. Löjet spelade i mungiporna på honom och de spelande ögonen logo. "Nå, kära Lillstu mor, hvad hörs nu?" sporde han.

Hon sade sitt ärende.

"Huru kan Ni, gamla människan, vara nog enkel att springa med trollkonster och andra slika barnsliga saker och låta illsluga människor locka penningar af Er. Tili-Maja är i denna sak lika oskyldig som det barn, som föddes i går. Vill Ni veta hvem som under påsknatten kastade in ulltapparna och fjäderstopporna i ert fähus? Jo, det var vår dräng och granngårds drängen, som i okynne och själfsvåld gingo omkring och spökade. Ni gör därför rätt och klokt i att gå till Tili-Maja och räcka henne handen till försoning. Hon är en beskedlig gumma och

lätt försonad. Ni säger, att hon är er ovän; men Ni har blott två ovänner och de heta: okunighet och vidskepelse.“

Lillstu värdinnan kunde icke förstå honom och ville icke försona sig.

Det blef tingssak.

Men till tinget hade Aron Barsas äfven instämt "kloka gubben" från Bollstaby. Det var icke små synder denne skulle stå till svars för. Utom för bedrägeri och ockrande på vidskepelsen stod han anklagad för att genom kvacksalveri hafva gjort en gumma blind och afdagat ett barn. "Kloka gubben" satt här tård af oro och plågad af de nyfiknes blickar och spefulla ord. Hela situationen påminte om en uggla, som framdragen i dagsljuset omkretsas af gycklande småfögel.

Men Lillstu värdinnan skändes både å egna och "kloka gubbens" vägnar. Hon smög sig sakta fram till Tili-Maja och bjöd i försoning hvad denna blott ville taga, och det blef icke mycket.

Men då hon kom hem, fångade hon tuppen, som stolt spatserade bland hönorna på gården. En "granrisstabb" framrullades ur vedlidret. Det förestod en afrättning. Sonen höll i tuppen, som liksom medveten om att han varit upphofvet till en långvarig fäjd och kännande behof att försona sin skuld sträkte hufvudet utan att

blinka fram öfver stupstocken. Bilan blixtrade i solen och tuppens hufvud ramlade från sin hals; men i detsamma flaxade den till med vingarna och sonen släpte skrämnd sitt tag. Tuppen höjde sig till flygt, flög in åt skogen och följdes af sin längs marken flygande skugga, hvilket gjorde, att det såg ut som hade vidskepelsen — hufvudlös som den är — flugit bort för att i mera undangömda bygder ännu någon tid drifva sitt spel.

Rättelser.

Sid. 15 r. 3 nedifrån står: angick, läs: ingick.

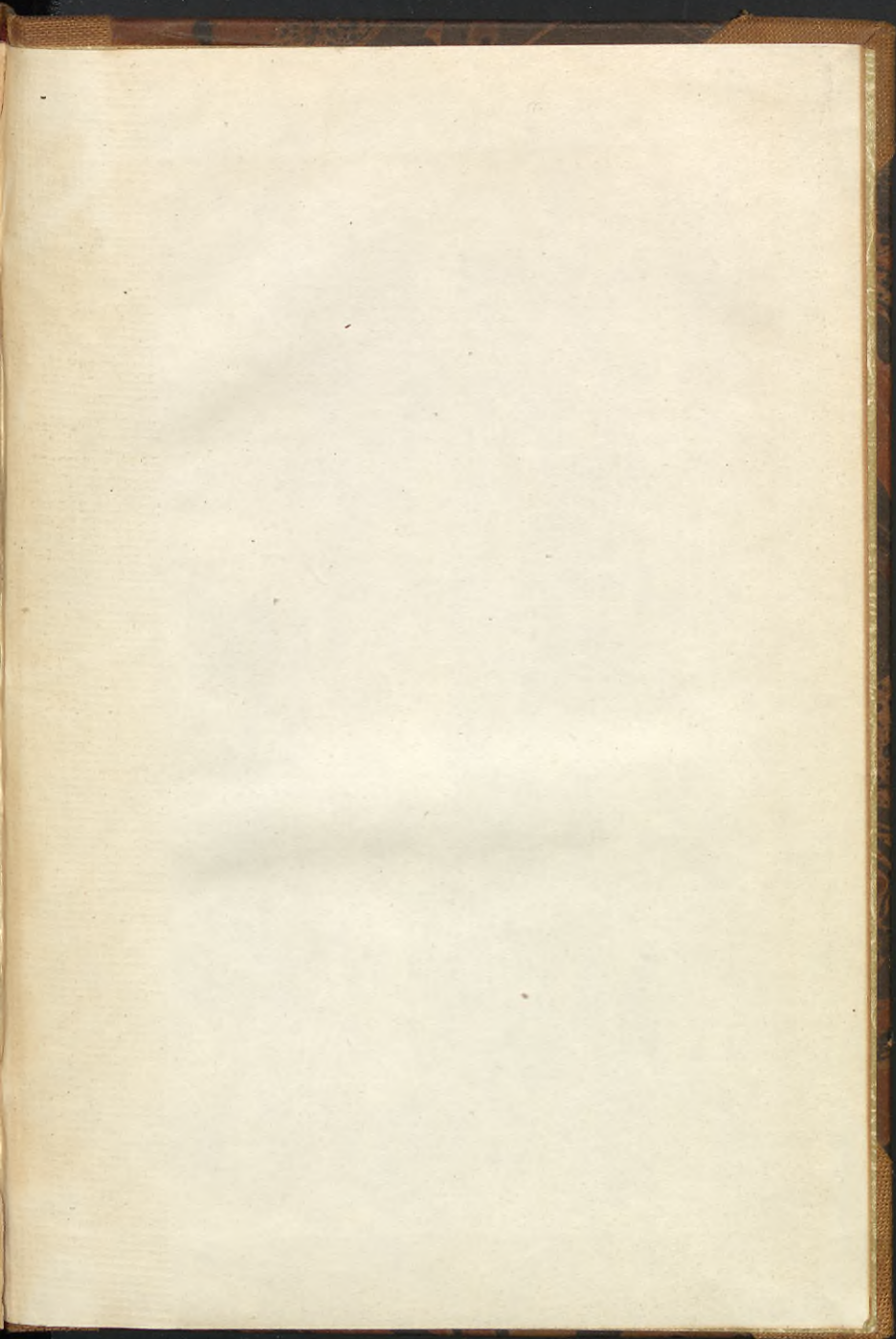
„ 71 „ 12 uppfifrån „ Ja, steig, „ Ja' steig.

Inkonsekvenser förekomma på några ställen s.s.: verkan i st. f.
värkan, der i st. f. där, allt i st. f. alt o. s. v.

Tousans

6000194761

Göteborgs universitetsbibliotek

Schuyterson

